

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Π.Μ.Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός 2007-2013 στο πλαίσιο των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης
Ο Προγραμματισμός των ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με την Περίοδο 2000-2006

ΓΙΑΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

Π.Μ.Σ. Τ.Ο.Π.Α.

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΧΡΙΣΤΟΦΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΟΛΓΑ

ΡΟΒΟΛΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ, 2012

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός 2007-2013, στα πλαίσια των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης - Ο Προγραμματισμός των ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με την Περίοδο 2000-2006», πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου και βασίστηκε κυρίως σε σχετική ελληνική και ξένη βιβλιογραφία και αρθρογραφία, καθώς και σε Κανονισμούς, Αποφάσεις και Διατάξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την εκπόνηση αυτής της εργασίας, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να αποδώσω καταρχήν στον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας, κ. Χριστοφάκη Μανώλη, Επίκουρο Καθηγητή του Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α, για την άψογη συνεργασία και την καθοδήγησή του ως προς την επιτυχή ολοκλήρωση της μελέτης.

Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω τους καθηγητές του Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α., τα ερεθίσματα των οποίων μου έδωσαν το έναυσμα για περαιτέρω μελέτη της Οικονομικής και Περιφερειακής Επιστήμης. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά τον κ. Ψυχάρη Γιάννη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α, για τη βοήθεια και τις κατευθύνσεις που μου παρείχε κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της εργασίας, καθώς και τον κ. Ροβολή Αντώνη, Επίκουρο Καθηγητή του Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α και την κα. Παπαδάκη Όλγα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α, οι οποίοι διετέλεσαν μέλη της τριμελούς επιτροπής παρακολούθησης.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου, την οικογένειά μου, τους φίλους μου και τους συμφοιτητές μου, για την έμπρακτη στήριξή τους και την ηθική τους συμπαράσταση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Συντομογραφίες.....	8
Διαγράμματα – Πίνακες.....	10
Εισαγωγή.....	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΟΚ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ Ε΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ.....	14
1.1. Εισαγωγή.....	14
1.2. Αναγκαιότητα άσκησης Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής.....	15
2. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	17
2.1. Η πορεία της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής μετά την ίδρυση της ΕΟΚ.....	17
2.2. Το ΕΤΠΑ και η καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής.....	18
2.3. Οι μεταρρυθμίσεις και η εξέλιξη της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής από το 1988 μέχρι σήμερα.....	20
2.3.1. Η περίοδος 1988-1993 και το Α΄ ΚΠΣ.....	20
2.3.2. Η περίοδος 1994-1999 και το Β΄ ΚΠΣ.....	23
2.3.3. Η προγραμματική Περίοδος 2000-2006.....	24
2.3.4. Η Προγραμματική Περίοδος 2007-2013 και το νέο πλαίσιο διαμόρφωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής.....	26
3. ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014-2020.....	29
3.1. 5 ^η Έκθεση Συνοχής και «Ευρώπη 2020».....	29
3.2. Βασικές Αλλαγές και Νέοι Στόχοι.....	30
3.2.1. Κύριες τροποποιήσεις στο σχεδιασμό της Πολιτικής.....	30
3.2.2. Κατηγορίες Περιφερειών.....	31
3.2.3. Νέοι Στόχοι 2014-2020.....	31
3.2.4. Θεματικές Προτεραιότητες στο πλαίσιο των νέων Στόχων.....	32

3.3. Προϋπολογισμός 2014-2020.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΤΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

1.ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Δ΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ.....	34
1.1. Κατηγοριοποίηση των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	34
1.2. Οι τρεις Στόχοι της Πολιτικής συνοχής 2007-2013 και τα Καθεστάτα Μεταβατικής Στήριξης.....	35
1.2.1. Σκοπιμότητα των Κ.Μ.Σ.....	36
1.2.2. Οι Νέοι Στόχοι της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013.....	36
2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ.....	42
2.1. Καθορισμός ενισχύσεων Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης.....	29
2.2. Ρυθμίσεις προσαρμογής για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης.....	43
2.2.1. Ρυθμίσεις σταδιακής προσαρμογής για τις περιφέρειες «Στατιστικού Αντικτύπου».....	43
2.2.2. Ρυθμίσεις για τις περιφέρειες «Σταδιακής Εισόδου».....	45
3. ΤΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020.....	46
3.1. Κατηγοριοποίηση Περιφερειών και κάλυψη στήριξης.....	46
3.2. Γενικές διατάξεις για τα Ταμεία στις Περιφέρειες Μετάβασης.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	49
1.1. Θεμελίωση της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής.....	49
1.2. Περιφερειακός προγραμματισμός και Προγράμματα Οικονομικής Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα μετά την ένταξη στην ΕΟΚ.....	51
1.2.1 Προγράμματα από το 1981 έως το 1992.....	51
1.2.2. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης.....	53
1.2.2.1. Το Α΄ ΚΠΣ (1989-1993).....	54
1.2.2.2. Το Β΄ ΚΠΣ (1994-1999).....	55

1.2.2.3. Το Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006).....	56
1.2.3. Σύγκριση χρηματοδοτήσεων ΜΟΠ, Α΄, Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ.....	57
1.3. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2007-2013).....	58
2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	60
2.1. Χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα.....	60
2.2. Διαχρονική εξέλιξη των δια-περιφερειακών ανισοτήτων από το 1980 μέχρι σήμερα.....	62
2.3. Δείκτες μέτρησης διαπεριφερειακών ανισοτήτων και κατηγοριοποίηση περιφερειών.....	64
2.4. Ανισότητες και Επιλεξιμότητα Περιφερειών.....	67
3. ΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020.....	70
3.1. Ενισχύσεις ανά Ταμείο και κατηγορία Περιφέρειας.....	70
3.2. Νέα κατηγοριοποίηση των ελληνικών περιφερειών και επιπτώσεις.....	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ Γ΄ ΚΑΙ Δ΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ.....	72
1.1. Διαφορές στη δομή και τη διάρθρωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.....	72
1.2. Γενικές διαφορές στη δομή του Περιφερειακού Προγραμματισμού.....	75
1.2.1. Διαφοροποιήσεις στο γενικό πλαίσιο αναπτυξιακού σχεδιασμού.....	75
1.2.2. Νέο καθεστώς χρηματοδοτήσεων και η έννοια του «Earmarking»... ..	75
2. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2007- 2013.....	77
2.1. Κατηγοριοποίηση των ελληνικών Περιφερειών για την περίοδο 2007-2013.....	77
2.1.1. Επιλεξιμότητα ελληνικών περιφερειών.....	77
2.1.2. Κατανομή ενισχύσεων βάσει κατηγοριοποίησης.....	78
2.2. Κατανομή Κοινοτικών Πόρων στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης.....	79
2.3. Παρακολούθηση πιστώσεων των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης.....	80

2.3.1. Κατανομή των πόρων του ΕΚΤ.....	81
2.3.2. Κατανομή πόρων του ΕΤΠΑ.....	82
2.4. Ο Χάρτης και η Ένταση των Περιφερειακών Ενισχύσεων των ελληνικών Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης 2007-2013.....	83
2.4.1. Για τις Περιφέρειες Στατιστικού Αντικτύπου.....	84
2.4.2. Για τις Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου.....	84
3. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΠ.....	85
3.1. ΠΕΠ Αττικής.....	85
3.2. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου.....	86
3.3. ΠΕΠ Μακεδονίας – Θράκης.....	87
3.4. ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου.....	89
4. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ 2014-2020.....	89
4.1. Ταξινόμηση των ελληνικών περιφερειών για την περίοδο 2014-2020.....	89
4.2. Χρηματοδότηση Μεταβατικών Περιφερειών.....	91

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2007-2013 ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2014-2020

1. ΠΡΟΟΔΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΕΠ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ.....	92
1.1. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας- Θράκης: Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.....	92
1.2. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Αττικής: Περιφέρεια Αττικής.....	95
1.3. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	96
1.4. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	97
2. Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ 2007-2013 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ.....	98
2.1. Απορροφητικότητα ΕΣΠΑ στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης.....	98
2.1.1. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	99

2.1.2. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	99
2.1.3. Περιφέρεια Αττικής.....	99
2.1.4. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	100
2.1.5. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	100
2.2. Κατάταξη Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης με βάση τη συνεισφορά στο ΕΣΠΑ και στην εθνική ανάπτυξη, στο σύνολο των ελληνικών Περιφερειών.....	101
2.3. Η συμβολή των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στην εξυπηρέτηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας (Earmarking).....	102
2.4. Επιτάχυνση του ΕΣΠΑ στα πλαίσια του Μνημονίου και ο ρόλος των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης.....	108
3. ΤΟ ΕΣΠΑ 2014-2020 ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ-ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	111
3.1. Προβλήματα, προκλήσεις και τάσεις για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020.....	111
3.2. Συνέπειες για την Ελλάδα, Προτάσεις και αναμενόμενη συνεισφορά των ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης στο νέο ΕΣΠΑ.....	113
3.2.1. Αναμενόμενες επιπτώσεις για την Ελλάδα από τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020.....	113
3.2.2. Ευκαιρίες και Προτάσεις για την Ελλάδα κατά την περίοδο διαπραγματεύσεων της Πολιτικής Συνοχής της Ε΄ Προγραμματικής Περιόδου.....	114
3.2.3. Ο ρόλος των ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης στην Ε΄ Προγραμματική Περίοδο.....	116
3.3. Συγκριτικά πλεονεκτήματα και αδυναμίες των νέων ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης.....	118
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	122
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ.....	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΧΑΡΤΕΣ.....	128
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΠΙΝΑΚΕΣ.....	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	139
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	145

Συντομογραφίες

ΑΕΕ	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠ	Άξονας προτεραιότητας
ΔΕΔ – Μ	Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών
ΕΓΤΠΕ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΑΛ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΚ	Έρευνα Τεχνολογία Καινοτομία
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ε&Τ	Έρευνα και Τεχνολογία
ΚΚΑΕΠ	Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ
ΚΜΣ	Καθεστώς Μεταβατικής Στήριξης
ΚΠΠ	Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΟΝΕ	Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑ	Περιφέρεια Αττικής
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΑΜ	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΚΜ	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
ΠΝΑ	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ΠΣΕ	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΣΑ	Σχέδιο Ανάπτυξης
ΣΠΑ	Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΣτΛ	Στρατηγική της Λισσαβόνας
ΤΠΕ	Τεχνολογία, Πληροφορική & Επικοινωνίες
ECU	European Currency Unit
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics
PI	Phasing In
PO	Phasing Out

Διαγράμματα – Πίνακες

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: Οι Περιφέρειες της ΕΕ σε επίπεδο NUTS.....	22
Διάγραμμα 2: Προϋπολογισμός της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020.....	33
Διάγραμμα 3: Κατανομή κονδυλίων της ΕΕ ανά Στόχο για την Πολιτική Συνοχής 2007-2013.....	37
Διάγραμμα 4: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ 1980-2007 σε επίπεδο TL2 (NUTS I) για την Ελλάδα.....	63
Διάγραμμα 5: Συνεισφορά ελληνικών Περιφερειών στο εθνικό ΑΕΠ 1995-2007...	64
Διάγραμμα 6: Κατανομή Πόρων Γ΄ ΚΠΣ ανά Άξονα Προτεραιότητας, 2000-2006.....	73
Διάγραμμα 7: Κατανομή Πόρων ΕΣΠΑ ανά Άξονα Προτεραιότητας, 2007-2013....	74
Διάγραμμα 8: Ποσοστιαία απομείωση ενίσχυσης Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης 2007-2013.....	76
Διάγραμμα 9: Στόχος απορροφητικότητας κοινοτικών κονδυλίων βάσει Μνημονίου.....	109

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Αντιστοιχία Ταμείων και Στόχων για την περίοδο 2007-2013.....	42
Πίνακας 2: Σύγκριση της αρχιτεκτονικής της Πολιτικής Συνοχής, για τις Προγραμματικές Περιόδους 2007-2013 και 2014-2020.....	48
Πίνακας 3: Στόχοι Α΄ ΚΠΣ και ποσοστά κατανομής κονδυλίων.....	54
Πίνακας 4: Στόχοι Β΄ ΚΠΣ και ποσοστά κατανομής κονδυλίων.....	55
Πίνακας 5: Κατανομή κονδυλίων Γ΄ ΚΠΣ.....	57
Πίνακας 6: Σύγκριση Χρηματοδοτήσεων ΜΟΠ, Α΄, Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ.....	58
Πίνακας 7: Κατηγοριοποίηση ελληνικών Περιφερειών, με βάση το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν και του συνολικού ΑΕΠ.....	66
Πίνακας 8: Επιλεξιμότητα ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ.....	68
Πίνακας 9: Ποσοστά χρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για τις ελληνικές Περιφέρειες την περίοδο 2014-2020.....	70
Πίνακας 10: Χρηματοδοτική Κατανομή ανά έτος για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing In-Phasing Out.....	76

Πίνακας 11: Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής ανά Έτος και Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης για την Ελλάδα.....	79
Πίνακας 12: Κατανομή πόρων του ΕΚΤ ανά ΕΠ και τύπο Στόχου.....	81
Πίνακας 13: Ανάλυση των δεσμεύσεων ανά ΕΠ και Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης.....	82
Πίνακας 14: Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής στις ελληνικές ΠΜΣ και το ποσό των Κονδυλίων ως ποσοστό της συνολικής Συνδρομής για ΕΣΠΑ	83
Πίνακας 15: Ανώτατα όρια ενίσχυσης για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing Out.....	84
Πίνακας 16: Ανώτατα όρια ενίσχυσης για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing In....	85
Πίνακας 17: Επιλεξιμότητα ελληνικών περιφερειών την περίοδο 2014-2020 σε σχέση με την περίοδο 2007-2013.....	90
Πίνακας 18: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας –Θράκης: Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	93
Πίνακας 19: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας –Θράκης: Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	94
Πίνακας 20: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας.....	95
Πίνακας 21: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Αττικής: Περιφέρεια Αττικής.....	95
Πίνακας 22: Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	96
Πίνακας 23: Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	97
Πίνακας 24: Σειρά Κατάταξης των ΠΜΣ αναφορικά με την Απορρόφηση του ΕΣΠΑ.....	101
Πίνακας 25: Κωδικοί Earmarking για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης.....	103
Πίνακας 26: Σωρευτική Ανάλυση Κονδυλίων Κοινοτικής Συνδρομής ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης για τις Θ.Π. Προώθησης της ΣτΛ.....	105
Πίνακας 27: Συμβολή Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στην προώθηση της ΣτΛ ανά ΘΠ.....	107
Πίνακας 28: Κατανομή πόρων στις ελληνικές Περιφέρειες ανά Θεματικό Στόχο, για την περίοδο 2014-2020.....	117

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης, είναι η παρουσίαση της εξέλιξης του Περιφερειακού Προγραμματισμού στην Ελλάδα, μέσα από την πορεία της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με έμφαση στη νέο-εισηγμένη στον Προγραμματισμό έννοια των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης.

Η μελέτη ξεκινά στο πρώτο Κεφάλαιο με μια γενική επισκόπηση της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ και της διαχρονικής πορείας του ευρωπαϊκού Περιφερειακού Προγραμματισμού, από την ίδρυση της ΕΟΚ μέχρι σήμερα. Γίνεται αναφορά στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης από την Πρώτη Προγραμματική Περίοδο έως και την τρέχουσα Περίοδο 2007-2013, καθώς και στην επερχόμενη Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και τις αλλαγές τις οποίες αυτή φέρνει στον Προγραμματισμό, μέσα από τις τροποποιήσεις του σχεδιασμού της Πολιτικής Συνοχής.

Το δεύτερο Κεφάλαιο, ξεκινά με μια ανάλυση όσον αφορά τα νέα δεδομένα της Δ΄ Προγραμματικής Περιόδου, την επιλεξιμότητα των Περιφερειών και τους Στόχους που αυτές καλούνται να επιτύχουν. Αναφέρεται η σκοπιμότητα των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης στον Προγραμματισμό και η αναγκαιότητα της καθιέρωσής τους, ενώ αναλύονται οι ειδικές ρυθμίσεις ενισχύσεων και προσαρμογής που ισχύουν για όλες τις ευρωπαϊκές Περιφέρειες που βρίσκονται υπό Καθεστώς Μεταβατικής Στήριξης. Επίσης, παρουσιάζονται οι βασικές αλλαγές και ο ρόλος των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης στην Ε΄ Προγραμματική Περίοδο.

Στο επόμενο κεφάλαιο, αναλύεται η πορεία της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής στο χρόνο, καθώς και των Περιφερειακών Ανισοτήτων, οι οποίες αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα της αναπτυξιακής διαδικασίας της χώρας διαχρονικά. Γίνεται αναφορά στην κατηγοριοποίηση και την επιλεξιμότητα των ελληνικών Περιφερειών βάσει δεικτών μέτρησης διαπεριφερειακών ανισοτήτων, ενώ στο τέλος του κεφαλαίου καταγράφονται οι τάσεις για την ελληνική Περιφερειακή Πολιτική στη νέα Περίοδο 2014-2020.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, ακολουθεί μια συγκριτική ανάλυση των Προγραμματικών Περιόδων 2000-2006 και 2007-2013 στην Ελλάδα, με καταγραφή των βασικών διαφορών όσον αφορά τη δομή του Περιφερειακού Προγραμματισμού των δύο Περιόδων, το γενικό πλαίσιο αναπτυξιακού σχεδιασμού και τα καθεστάτα χρηματοδοτήσεων. Έπειτα, γίνεται εκτενής αναφορά στις ελληνικές Περιφέρειες

Μεταβατικής Στήριξης, την κατηγοριοποίησή τους, την κατανομή των πόρων και την ένταση των ενισχύσεών τους, βάσει της ειδικής τους ταξινόμησης. Επίσης, γίνεται λόγος για τη συμβολή των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στον εθνικό αναπτυξιακό σχεδιασμό, όπως αυτός φαίνεται μέσα από τον σχεδιασμό των ΠΕΠ των χωρικών ενοτήτων στις οποίες αντιστοιχούν. Στο τέλος του κεφαλαίου καταγράφονται τα δεδομένα για τις νέες υπό Μετάβαση ελληνικές Περιφέρειες, της περιόδου 2014-2020.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, καταγράφεται η πρόοδος υλοποίησης των ΠΕΠ ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης. Αναφέρεται η σημαντικότητα της απορρόφησης του ΕΣΠΑ στα πλαίσια του Μνημονίου και η συνεισφορά των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης τόσο στην απορρόφηση του ΕΣΠΑ και στην εθνική ανάπτυξη, όσο και στην εξυπηρέτηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Ακόμη, καταγράφονται οι τάσεις για το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020, τα προβλήματα που διαφαίνονται στη νέα Προγραμματική Περίοδο, οι συνέπειες για την Ελλάδα και ο ρόλος των Περιφερειών Μετάβασης. Γίνεται μια επισκόπηση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών των νέων Περιφερειών Μετάβασης και των νέων προκλήσεων που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν. Διεξάγονται συμπεράσματα βάσει της προγενέστερης ανάλυσης και διατυπώνονται οι δυνάμεις και οι αδυναμίες των νέων Ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης, ενώ καταγράφονται οι ευκαιρίες αλλά και οι απειλές όσον αφορά τη συνεισφορά τους στις νέες προκλήσεις για την ανάπτυξη της χώρας.

Λέξεις κλειδιά: Καθεστώτα Μεταβατικής Στήριξης, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Περιφερειακή Πολιτική, Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής, Στρατηγική της Λισσαβόνας, Κοινοτική Χρηματοδότηση, Περιφερειακές Ενισχύσεις, Περιφερειακές Ανισότητες, Ελληνικές Περιφέρειες, ΚΠΣ, Απορρόφηση ΕΣΠΑ, Προγραμματική Περίοδος 2007-2013, Προγραμματική Περίοδος 2014-2020.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΟΚ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ Ε΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ

1.1. Εισαγωγή

Οι περιφέρειες εντός της ΕΕ παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά το επίπεδο ανάπτυξης τους, οι οποίες είναι εμφανείς τόσο σε επίπεδο Κοινότητας, όσο και σε επίπεδο κρατών. Η ένταση των προβλημάτων στο επίπεδο της Κοινότητας, είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι στο εσωτερικό του κάθε κράτους, εφόσον, πέρα από τις γεωγραφικές διαφορές, υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το επίπεδο ανάπτυξής τους, αλλά και της οικονομικής και κοινωνικής τους διάρθρωσης.

Το **πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων** διευρύνεται, καθώς αυξάνονται τα μέλη της Ένωσης, δεδομένου ότι το αναπτυξιακό επίπεδο των νεοεισερχομένων μελών, είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Κοινότητας. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, έρχεται να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στο πρόβλημα, με την έννοια ότι τα οικονομικά οφέλη της διασπείρονται ανομοιόμορφα στις περιφέρειες, με αποτέλεσμα να υπάρχει η τάση να επιδοτούνται οι ήδη ανεπτυγμένες.¹

Βλέποντας λοιπόν εποπτικά την πορεία της ΕΕ, θα μπορούσαμε να πούμε πως δύο είναι οι **κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στην άσκηση Περιφερειακής Πολιτικής**: Ο πρώτος παράγοντας συνδέεται με τις διαδικασίες διεύρυνσης και ο

¹ Γιώτη-Παπαδάκη Ο., 2010, Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωσης και πολιτικές αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα σελ. 208-209.

δεύτερος με τις διαδικασίες ολοκλήρωσης.² Καθώς εξελίσσεται η διαδικασία ολοκλήρωσης της Κοινότητας³ οι περιφερειακές ανισότητες αποδεικνύονται κρίσιμες σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, αφενός διότι δημιουργούνται πρόσθετα προβλήματα προσαρμογής στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές και αφετέρου διότι δημιουργούνται ερωτήματα σχετικά με το αν τα κοινοτικά οφέλη είναι κοινά για όλους, θέτοντας το «κοινό» αίσθημα κοινοτικής αλληλεγγύης υπό αμφισβήτηση⁴.

1.2. Αναγκαιότητα άσκησης Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής

Η ανάγκη για άσκηση ΚΠΠ είναι δεδομένη, παρά το ότι η περιφερειακή πολιτική αποτελεί παραδοσιακά βασική πολιτική του κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ. Έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί απόψεις υπέρ της αντιμετώπισης του περιφερειακού προβλήματος σε επίπεδο εθνικό, επικαλούμενες τους κινδύνους που προκύπτουν από την υπερσυγκέντρωση εξουσιών στα Κοινοτικά όργανα, την επιβολή κοινών λύσεων για περιφερειακά προβλήματα διαφορετικής υφής και την δυσκολία διάχυσης αποτελεσμάτων της κεντρικής περιφερειακής πολιτικής στις περιφέρειες που έχουν πραγματική ανάγκη Κοινοτικών ενισχύσεων⁵.

Τα παραπάνω επιχειρήματα, σαφώς έχουν μια λογική βάση, είναι όμως ανεπαρκή. Από την άλλη, τα επιχειρήματα υπέρ της **καθιέρωσης Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής**, είναι πολύ ισχυρά και ανταποκρίνονται στη ρεαλιστική αντίληψη για το ρόλο της Κοινότητας στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Σκοπός της Κοινότητας, δεν είναι να θέσει υπό κεντρικό έλεγχο την περιφερειακή πολιτική συνολικά, αλλά να διατηρήσει έναν ρόλο συμπληρωματικό των πολιτικών που θα ακολουθήσει κάθε κράτος- μέλος ξεχωριστά⁶.

² Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 407-410.

³ Τόσο η εσωτερική αγορά, όσο και η Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

⁴ Καστάνη Κ. και Σκαμάγκα Β., 1997, Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την ΕΟΚ στην ΕΕ, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Αναπτύξεως "Ιερώνυμος Πίντος", Αθήνα, σελ. 34-36.

⁵ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 70-71.

⁶ Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, δεν πρέπει να επιχειρείται ή να ρυθμίζεται σε κοινοτικό επίπεδο κάτι που μπορεί καλύτερα να ρυθμιστεί ή να διαχειριστεί σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Η ΕΕ δρα μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων και για την επίτευξη των στόχων που της ορίζουν οι Συνθήκες. Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση δρα μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και μπορούν συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης να επιτευχθούν καλύτερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι κυριότεροι λόγοι που συνηγορούν στην **καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής** είναι οι εξής:

- i. Η επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής Συνοχής μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης, θεωρείται απαραίτητη για την ολοκλήρωση της Ένωσης⁷. Οι δύο βασικές και παράλληλες διαδικασίες της Ένωσης, η ολοκλήρωση και η διεύρυνση, προκαλούν σημαντικές ανισοροπίες που πρέπει να αντιμετωπίζονται, ώστε να μην πλήττονται κυρίως οι ασθενέστερες οικονομικά περιφέρειες.
- ii. Οι φτωχότερες χώρες της Ένωσης, αδυνατούν να διαθέσουν τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς πόρους για να αντιμετωπίσουν τα περιφερειακά τους προβλήματα. Η μεταφορά πόρων⁸ από τις πλουσιότερες περιφέρειες στις φτωχότερες, αποτελεί ζωτικής σημασίας δράση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή.
- iii. Το μοντέλο χωρικής πόλωσης που επικρατεί στηρίζει την πολιτική βάση της υπερεθνικής – Κοινοτικής παρέμβασης, αποτελώντας επιχείρημα για τις φτωχότερες χώρες εν μέσω διαπραγματεύσεων για την διάθεση περισσότερων χρηματοδοτικών πόρων.
- iv. Ο συντονιστικός ρόλος της Κοινότητας επιτρέπει την αποτελεσματική επέμβαση για την ενίσχυση των προβληματικών περιοχών σε ειδικές περιπτώσεις και παρέχει τη δυνατότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών της, στις επιμέρους χωρικές μονάδες.
- v. Η ηθική και κοινωνική υπόσταση της ΕΕ επιβάλλει την εφαρμογή ΚΠΠ, καθώς παράλληλα με την οικονομική, προωθείται και η πολιτική και κοινωνική ολοκλήρωση, οπότε απαιτείται η σύνθεση της ισότητας και της αποτελεσματικότητας.⁹

Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική είναι **πολιτική αλληλεγγύης**. Αφιερώνει περισσότερο από το 1/3 του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη μείωση των ανισοτήτων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών καθώς και των διαφορών

⁷ Σύμφωνα με ρητή δέσμευση που τέθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, με το άρθρο 130α.

⁸ Επιχορηγήσεις, εφαρμογή προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης

⁹ Κόνσολας Ν., 1997, Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 325-328 και Παπαδάσκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ.69- 76.

ευημερίας των πολιτών. Μέσω της πολιτικής αυτής, η Ένωση θέλει να βοηθήσει τις καθυστερημένες περιφέρειες να καλύψουν τη διαφορά, να συμβάλει στην αναδιοργάνωση των βιομηχανικών περιοχών σε κρίση, στην οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών σε παρακμή, έχοντας ως πρωταρχικό μέλημα τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Με λίγα λόγια, πρόκειται για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής «συνοχής» της Ένωσης.¹⁰

2. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.1. Η πορεία της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής μετά την ίδρυση της ΕΟΚ

Μπορούμε να διακρίνουμε **τρεις βασικές περιόδους από την ίδρυση της ΕΟΚ¹¹ μέχρι σήμερα**, οι οποίες δείχνουν την πορεία δημιουργίας και καθιέρωσης της κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής¹²: 1) Ίδρυση ΕΟΚ έως το 1974¹³, 2) Έτος 1975, στο οποίο ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης έως το 1984¹⁴, 3) Έτος 1985, στο οποίο δρομολογήθηκαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.)¹⁵ έως σήμερα.¹⁶

Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΕΟΚ, η **περιφερειακή πολιτική ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη**, κυρίως λόγω του ότι οι πρώτες έξι χώρες που αποτέλεσαν

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Στην υπηρεσία των Περιφερειών, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 7-8.

¹¹ Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) υπήρξε η σημαντικότερη και γνωστότερη από τις τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (οι άλλες δύο ήταν η ΕΚΑΧ και η ΕΥΡΑΤΟΜ). Ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 1958 με τη θέση σε ισχύ της ομώνυμης Συνθήκης περί ιδρύσεως της ΕΟΚ (υπεγράφη 25.3.1957). Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1993 μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αποτέλεσε το σπουδαιότερο τμήμα του πρώτου από τους τρεις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹² Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ.

¹³ Την περίοδο αυτή η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική, είναι ανύπαρκτη, παρά τις αναφορές που υπήρχαν ήδη στις ιδρυτικές συνθήκες και κυρίως στη Συνθήκη της ΕΟΚ..

¹⁴ Η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική κάνει τα πρώτα της βήματα και διαμορφώνεται σταδιακά, τόσο ως προς το χρηματοδοτικό σκέλος, όσο και ως προς τους στόχους και τις προτεραιότητές της.

¹⁵ Ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης, η εφαρμογή του οποίου στόχευε στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας. Η αρχική περίοδος εφαρμογής ήταν η περίοδος 1984 - 1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.

¹⁶ Η Περιφερειακή Πολιτική αρχίζει σταδιακά να παίρνει διαφορετικές διαστάσεις με την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολυετών πολυταμειακών και τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

πυρήνα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος¹⁷, παρουσίαζαν μια σχετική ομοιογένεια και κατά συνέπεια δεν παρέστη άμεση ανάγκη αντιμετώπισης ανισορροπιών στο χώρο¹⁸. Οι Ιδρυτικές Συνθήκες της Κοινότητας και κυρίως η Συνθήκη της ΕΟΚ, αναγνώριζαν μεν το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων, όμως ελάχιστα ήταν τα μέτρα που προέβλεπαν την αντιμετώπισή τους. Υπήρχαν όμως συγκεκριμένα χωρία τα οποία αναφέρονταν στην άσκηση περιφερειακής πολιτικής από κάθε κράτος- μέλος ξεχωριστά, αλλά και από την Κοινότητα, στα οποία τελικά στηρίχθηκε η οικοδόμηση της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας¹⁹.

2.2. Το ΕΤΠΑ και η καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ ουσιαστικά ξεκινά με την ίδρυση του ΕΤΠΑ²⁰. Ο σκοπός της συγκεκριμένης πολιτικής, η οποία χρηματοδοτήθηκε από πολυάριθμα μέσα, μεταξύ των οποίων το ΕΓΤΠΕ, το πακέτο Delors I, το πακέτο Delors II²¹ και η Ατζέντα 2000²², ήταν η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με τη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισορροπιών και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη και στην αναδιάρθρωση των περιφερειών. Δύο ήταν οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν αποφασιστικά στην δημιουργία του ΕΤΠΑ: Η επαναφορά του στόχου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης από το **Werner**

¹⁷ Οι πρώτες έξι χώρες ήταν: Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία.

¹⁸ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.411.

¹⁹ Ανδρικοπούλου Ε., 1995, Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, σελ. 142-143.

²⁰ Ιδρύθηκε την 1/1/1975, αν και οι μηχανισμοί αλληλεγγύης όπως το ΕΚΤ και το ΕΓΤΠΕ υπήρχαν από τη συνθήκη της Ρώμης. Η συνθήκη της Ρώμης (υπεγράφη την 25η Μαρτίου του 1957 και τέθηκε σε ισχύ τη 1 Ιανουαρίου του 1958) δεν προβλέπει περιφερειακή πολιτική, αλλά μόνον μηχανισμούς αλληλεγγύης με τη μορφή δύο διαρθρωτικών ταμείων: του ΕΚΤ και του ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού.

²¹ Το Α΄ Πακέτο Delors το παρουσίασε το 1987 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και περιλάμβανε προτάσεις μεταρρύθμισης που αφορούσαν το σύστημα χρηματοδότησης της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το Β΄ Πακέτο Delors, προέβλεπε ένα μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό της χρηματοδότησης της Ε.Ε. Το Δεκέμβριο του 1992 το πακέτο αυτό εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και προέβλεπε εκτός των άλλων, σταδιακή αύξηση των ιδίων πόρων της Ε.Ε., την αύξηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων καθώς και τη δημιουργία του Ταμείου Συνοχής.

²² Το Ατζέντα 2000 ήταν ένα πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του οποίου κύριοι στόχοι ήταν τη μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και της περιφερειακής πολιτικής και η δημιουργία ενός νέου δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2000-2006, με σκοπό την τότε επερχόμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Report (1970)²³, και η επιδείνωση των περιφερειακών ανισοτήτων που θα προέκυπτε από διεύρυνση της Ένωσης με τρία νέα μέλη, Δανία, Αγγλία και Ιρλανδία.²⁴

Μέσα από τον ιδρυτικό κανονισμό του ΕΤΠΑ, εκφράζεται η άποψη πως η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική δεν έχει ως στόχο να υποκαθιστά, αλλά να λειτουργεί συμπληρωματικά με τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές και να τις συντονίζει.²⁵ ²⁶ Στη δεκαετία 1975-1985 γίνεται η σταδιακή διαμόρφωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής, με κυριότερα σημεία-σταθμούς:

- Το **1975** – Ίδρυση του ΕΤΠΑ (κανονισμός 724/75).
- Το **1979** – Τροποποίηση λειτουργίας του ΕΤΠΑ (κανονισμός 214/79).
- Το **1984** – Συνολική αναμόρφωση λειτουργίας του ΕΤΠΑ (κανονισμός 2088/84).
- Το **1985** – Υπογραφή κανονισμού ΜΟΠ, τα οποία τέθηκαν σε ισχύ το 1986 (κανονισμός 2088/85).

Επίσης, το 1985 δημοσιεύεται η **Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, δρομολογώντας τις διαδικασίες ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και τη δημιουργία μιας «Ευρώπης χωρίς σύνορα» έως το 1992. Έγινε άμεσα σύνδεση της Περιφερειακής Πολιτικής με την επίτευξη του στόχου της εσωτερικής αγοράς και θεσμοθέτησης της πλέον ως Κοινοτική Πολιτική στην **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ή ΕΕΠ (Single European Act)** το 1986 (αρ.130Α). Η ΕΕΠ αναθεωρεί τη συνθήκη της Ρώμης για να προωθήσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και να υλοποιήσει την εσωτερική αγορά.²⁷ ²⁸

²³ Οι αρχηγοί των κρατών του Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στη Σύνοδο Κορυφής της Χάγης το 1969, συμφώνησαν για τη δημιουργία ενός μεταρρυθμιστικού σχεδίου που αφορούσε στην οικονομική νομισματική πολιτική της Κοινότητας, το οποίο όμως τελικά δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

²⁴ Γιώτη-Παπαδάκη Ο., 2010, Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωσης και πολιτικές αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα και Ανδρικοπούλου Ε., 1995, Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

²⁵ Γενικά ο τρόπος λειτουργίας του Ταμείου και τα κύρια χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, συνοψίζονται στην Έκθεση που έγινε γνωστή ως «Thompson Report» (1974).

²⁶ Mendez C. and Manzella G.P., 2009, The Turning points of EU Cohesion Policy, Report working paper, p.8-10.

²⁷ Υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 17/02/1986 από εννέα κράτη μέλη και στις 28/02/1986 από τη Δανία, την Ιταλία και την Ελλάδα. Είναι η πρώτη μεγάλης σημασίας τροποποίηση της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Τροποποιεί τους κανόνες λειτουργίας των ευρωπαϊκών οργάνων και διευρύνει τις κοινοτικές αρμοδιότητες, ιδίως στους τομείς της έρευνας και της ανάπτυξης, του περιβάλλοντος και της κοινής εξωτερικής πολιτικής. Τέθηκε σε ισχύ 01/07/'87.

2.3. Οι μεταρρυθμίσεις και η εξέλιξη της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής από το 1988 μέχρι σήμερα

Μετά την προσχώρηση της Ελλάδας το 1981, και επιπλέον της Πορτογαλίας και της Ισπανίας το 1986, οι περιφερειακές ανισότητες μεταξύ των τότε 12 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διογκώθηκαν σημαντικά²⁹. Η διεύρυνση προς την Ιβηρική, έφερε δύο πολύ φτωχά μέλη στην Κοινότητα, τα οποία είχαν κάθε λόγο να επιζητούν τη **συνοχή**. Έτσι, αποτέλεσαν καθοριστικό παράγοντα στην αλλαγή του συνασπισμού των συμφερόντων της Κοινότητας υπέρ της συνοχής³⁰.

Ως αποτέλεσμα της επιθυμίας να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά και να ενισχυθεί η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις στο Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη **μεταρρύθμιση** του κοινοτικού δημοσιονομικού συστήματος, που τελικά πήρε την ονομασία «**Πακέτο Delors I**»³¹. Η μεταρρύθμιση αφορούσε μια νέα συμφωνία με την οποία το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή θα συμφωνούσαν για τις πολυετείς δημοσιονομικές προοπτικές και προτεραιότητες.

2.3.1. Η περίοδος 1988-1993 και το Α΄ ΚΠΣ

Τα τρία θεσμικά όργανα κατέληξαν στη συμφωνία³², η οποία καθιέρωσε για πρώτη φορά μια **πενταετή δημοσιονομική προοπτική, για το διάστημα 1988-1992**. Η πιο σημαντική δημοσιονομική αλλαγή ευνόησε τα τρία Διαρθρωτικά Ταμεία και οδήγησε σε αξιοσημείωτη αύξηση των πόρων. Ενώ οι ετήσιες πληρωμές αυξήθηκαν από περίπου 6,4 δισ. ECU³³ το 1988 σε 20,5 δισ. ECU το 1993, το σχετικό τους

²⁸ Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_singleact_el.htm.

²⁹ Πριν από την προσχώρηση, ένας στους οκτώ Ευρωπαίους είχε ετήσιο εισόδημα κατά 30% χαμηλότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο, αναλογία που ανήλθε σε έναν στους πέντε μετά τις προσχωρήσεις του 1986.

³⁰ Mendez C. and Manzella G.P, 2009, The Turning points of EU Cohesion Policy, Report working paper, p. 13-15.

³¹ Η ανακοίνωση έγινε στις 15 Φεβρουαρίου 1987, με τίτλο «Προϋποθέσεις της επιτυχίας της Ενιαίας Πράξης: Νέοι ορίζοντες για την Ευρώπη», που αργότερα ονομάστηκε «Πακέτο Ντελόρ Ι».

³² Στις 29 Ιουνίου 1988.

³³ 1 ECU=1 Ευρώ, ισοτιμία 1/1/1999.

μερίδιο στον προϋπολογισμό της ΕΕ εκτινάχθηκε από 16% σε σχεδόν 31%. Αυτό συνοδεύτηκε από τη ριζική μεταβολή του τρόπου διαχείρισης των κονδυλίων³⁴.

Από τα βασικά επίσης σημεία της μεταρρύθμισης, είναι η **υιοθέτηση πέντε αρχών πάνω στις οποίες βασίζεται η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική** και οι οποίες συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, καθώς η εφαρμογή της μίας συμπληρώνει τη δράση της άλλης. Επίσης, γίνεται αντικατάσταση των διαφόρων εθνικών κριτηρίων για την αξιολόγηση της περιφερειακής προβληματικότητας, με τα **πέντε ενιαία πλέον Κοινοτικά κριτήρια**, κάτι που θεωρήθηκε ως η σημαντικότερη καινοτομία.³⁵

- Οι βασικές αρχές που θέτει ο κανονισμός-πλαίσιο είναι:
 1. **Συγκέντρωση:** Ταξινόμηση περιφερειών με ενιαία κριτήρια σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συγκέντρωση των πόρων κατά προτεραιότητα βάσει των αναγκών των περιφερειών.
 2. **Προγραμματισμός:** Εφαρμογή πολυετών προγραμμάτων σχεδιασμένων από πολύ-επίπεδο σύστημα διοίκησης των κρατών- μελών και εγκεκριμένων από την Επιτροπή.
 3. **Εταιρική Σχέση:** Στενή συνεργασία μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αρμόδιων αρχών των κρατών σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό και τοπικό, για τη διαχείριση των προγραμμάτων.
 4. **Προσθετικότητα:** Οι κοινοτικοί πόροι συμπληρώνουν και δεν υποκαθιστούν τις δημόσιες επενδύσεις των κρατών- μελών.
 5. **Αποτελεσματικότητα:** Παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους.

- Οι στόχοι παρέμβασης – κριτήρια εκλεξιμότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων, αφορούν:
 1. Τις αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες – **Στόχος 1.**

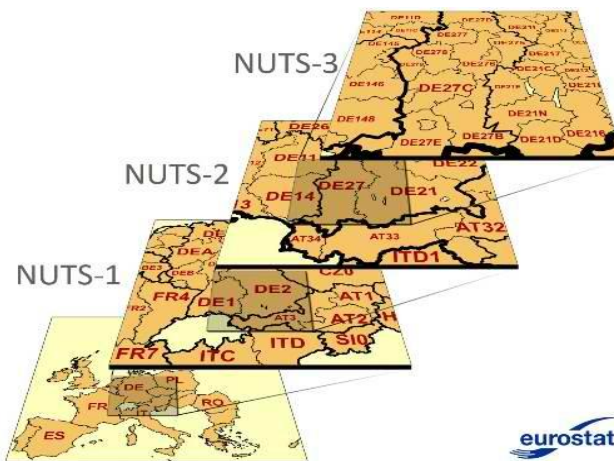
³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Info regio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 8-12.

³⁵ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα και Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

2. Τις περιφέρειες με βιομηχανική παρακμή – **Στόχος 2.**
3. Την αντιμετώπιση της ανεργίας μακράς διάρκειας – **Στόχος 3.**
4. Την αντιμετώπιση της ανεργίας νέων ατόμων – **Στόχος 4.**
5. Την προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων – **Στόχος 5α.**
Τις καθυστερημένες αγροτικές περιφέρειες – **Στόχος 5β.**

Εκτός λοιπόν από την προώθηση της στενότερης συνεργασίας των διαρθρωτικών ταμείων (ΕΓΤΠΕ, ΕΚΤ, ΕΤΠΑ), δημιουργούνται και **ενιαία κριτήρια κατάταξης των περιφερειών του ευρωπαϊκού χώρου (NUTS).**³⁶ Οι στόχοι 1, 2 και 5β, είναι εδαφικοί, ορίζονται δηλαδή με βάση τα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας (NUTS II), ενώ οι υπόλοιποι είναι θεματικοί, καλύπτοντας όλη την επικράτεια της ΕΕ.

Διάγραμμα 1: Οι Περιφέρειες της ΕΕ σε επίπεδο NUTS

Πηγή: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction

Σημαντική πρόοδο στο πρόβλημα της διαχρονικής αλληλουχίας των παρεμβάσεων αποτελούν τα **Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ)**. Το πρώτο ΣΠΑ είχε διάρκεια πενταετή (1989-1993) και ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας εθνικών και περιφερειακών αρχών. Υποβλήθηκε για έγκριση στην Επιτροπή και έτσι, μετά

³⁶ Οι κωδικοί **NUTS** (Nomenclature of Units for Territorial Statistics) είναι κωδικοί διοικητικής διαίρεσης που χρησιμοποιεί η ΕΕ για στατιστικούς λόγους. Η κωδικοποίηση NUTS χρησιμοποιείται από το 1988 στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο αλλά μόλις το 2003 άρχισε να εμφανίζεται στα κείμενα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

από τις αναγκαίες διαπραγματεύσεις και τροποποιήσεις, ανακοινώνεται το **Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ)**, το οποίο έχει μορφή προγραμματικής σύμβασης και δεσμεύει την Επιτροπή, τις εθνικές και τις περιφερειακές αρχές.

Επίσης, η Κοινότητα χρηματοδοτεί προγράμματα τα οποία έγιναν γνωστά ως **Κοινοτικές Πρωτοβουλίες** και των οποίων η γεωγραφική εμβέλεια είναι μεγαλύτερη του ενός κράτους- μέλους, ενώ απαιτούσαν την ενεργή συμμετοχή τόσο των τοπικών, όσο και των περιφερειακών αρχών.^{37 38}

2.3.2. Η περίοδος 1994-1999 και το Β' ΚΠΣ

Με την υπογραφή της νέας συνθήκης για την ΕΕ, τη **Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992**³⁹, γίνονται ουσιαστικές τροποποιήσεις, ώστε οι διαρθρωτικές πολιτικές να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των περιφερειών της Κοινότητας. Στο λεγόμενο «**Πακέτο Ντελόρ ΙΙ**», που τέθηκε επί τάπητος μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ένα πρόγραμμα και έναν προϋπολογισμό ώστε να κινηθούν οι διαδικασίες προς έναν ενιαίο οργανωμένο οικονομικό χώρο και ένα ενιαίο νόμισμα. Η έγκριση του σχεδίου, οδήγησε στη δημιουργία της **Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ)**⁴⁰.

³⁷ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα και Καστάνη Κ., Σκαμάγκα Β., 1997, Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την ΕΟΚ στην ΕΕ, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Αναπτύξεως "Ιερώνυμος Πίντος", Αθήνα, σελ. 127-134.

³⁸ Η πρώτη φάση των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, περιελάμβανε πέντε Κοινοτικές Πρωτοβουλίες: RECHAR, ENVIREG, STRIDE, INTERREG και REGIS. Για τη χρηματοδότηση των κοινοτικών πρωτοβουλιών η επιτροπή διέθεσε ένα επιπλέον ποσό της τάξης των 3,8 εκατ. ECU. Η δεύτερη φάση ξεκίνησε το 1990 και περιελάμβανε τις πρωτοβουλίες: REGEN, PRISMA, TELEMATIQUE, LEADER, EUROFORM, NOW, HORIZON. Το ύψος του ποσού ήταν 1,7 εκατ. ECU και περιελάμβανε τρία πεδία δραστηριοτήτων: επέκταση ορισμένων υποδομών βάσης, ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυση ολοκλήρωσης αγροτικών περιοχών.

³⁹ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επίσημα γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, έλαβε το όνομά της από την πόλη Μάαστριχτ στην οποία υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992, αποτελεί την τρίτη κατά σειρά θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός, ύστερα από τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) και την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986). Θεωρείται η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής ηπείρου και η δεύτερη σημαντικότερη σε παγκόσμια κλίμακα μετά εκείνης της ίδρυσης του ΟΗΕ. Στην παγκόσμια ιστορία, είναι η συνθήκη με το πλουσιότερο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιεχόμενο, που διατηρούσε ταυτόχρονα και το "ισότιμον" των συμμετεχόντων κρατών.

⁴⁰ Την 1η Ιανουαρίου 1999 έντεκα χώρες υιοθέτησαν το ευρώ, το οποίο έτσι έγινε το ενιαίο νόμισμα της Αυστρίας, του Βελγίου, της Φινλανδίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας. (Η Ελλάδα ακολούθησε την 1η Ιανουαρίου του 2001). Την 1η Ιανουαρίου 2002, στις δώδεκα χώρες της ευρωζώνης τέθηκαν σε κυκλοφορία χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ. Τα εθνικά νομίσματα αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία δύο μήνες αργότερα.

Οι βασικοί άξονες της διαρθρωτικής πολιτικής της Κοινότητας παραμένουν, ενώ ισχυροποιούνται οι αρχές της δράσης των Διαρθρωτικών Ταμείων. Σημαντική είναι η δημιουργία ενός νέου ταμείου, του **Ταμείου Συνοχής**⁴¹, το οποίο θα χρηματοδοτούσε έργα στους τομείς του περιβάλλοντος και των διευρωπαϊκών δικτύων, για τις χώρες που έχουν επίπεδο ανάπτυξης χαμηλότερα από το 90% του μέσου όρου της Κοινότητας.^{42 43}

Καινοτομία αποτέλεσε η δημιουργία ενός νέου Διαρθρωτικού Ταμείου, του **Χρηματοδοτικού Ταμείου Προσανατολισμού και Αλιείας**, που συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της κοινής αλιευτικής πολιτικής⁴⁴.

Οι πέντε βασικές αρχές πολιτικής της προηγούμενης περιόδου επιβεβαιώνονται και την περίοδο αυτή του Β΄ ΚΠΣ, χωρίς σημαντικές αλλαγές. Με την προσχώρηση της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας το 1995, τροποποίηση υπάρχει στον αριθμό των Στόχων της προηγούμενης περιόδου, καθώς **προστίθεται ένας νέος στόχος (Στόχος 6)** που αφορά στην ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών με εξαιρετικά μικρή πυκνότητα πληθυσμού. Τροποποίηση υπάρχει και στη χρονική διάρκεια των ΣΠΑ, τα οποία πλέον γίνονται εξαετή (1994-1999), δεδομένου του ότι τα προβλήματα που καλούνται να λύσουν απαιτούν μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.⁴⁵

2.3.3. Η προγραμματική περίοδος 2000 – 2006

Η **τρίτη προγραμματική περίοδος 2000-2006**, διαμορφώθηκε για την προετοιμασία της διεύρυνσης και η μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε το 1999. Οι μεταρρυθμίσεις αναπτύχθηκαν και συμφωνήθηκαν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τη διεύρυνση, αν και ήταν αβέβαιο μέχρι τότε το πότε ακριβώς θα γινόταν η νέα ένταξη και πόσα θα ήταν τα νέα κράτη- μέλη.

⁴¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1164/94 του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 1994, για την ίδρυση του Ταμείου Συνοχής.

⁴² Ελλάδα, Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία.

⁴³ Για την περίοδο 1994-1999, το ποσό που δόθηκε για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, ήταν 168 εκατ. ECU. Έτσι, διπλασιάστηκαν οι ετήσιοι πόροι των Ταμείων, φτάνοντας πλέον το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ.

⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Info regio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 14-17.

⁴⁵ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Το οικονομικό κλίμα ήταν σκληρό, με μια αυξανόμενη ενασχόληση με το πρόβλημα της ανεργίας⁴⁶ και τις ισχυρές πιέσεις για δημοσιονομική εξυγίανση σε ολόκληρη την ΕΕ, που εν μέρει συνδέονταν με την εισαγωγή του ευρώ. Την ίδια περίοδο κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας το Μάρτιο του 2000, οι ηγέτες των κυβερνήσεων της ΕΕ συμφώνησαν σ' ένα **νέο στρατηγικό στόχο: να αναδείξουν την ΕΕ στην ανταγωνιστικότερη οικονομία του κόσμου έως το 2010**. Ο στόχος αυτός έγινε γνωστός ως **Στρατηγική της Λισσαβόνας** και φυσικά αποδείχτηκε ιδιαίτερα φιλόδοξος, καθώς φάνηκε ξεκάθαρα πως η Ευρώπη δεν κατάφερε σε καμία περίπτωση να τον επιτύχει.

Το **μερίδιο της χρηματοδότησης** που χορηγήθηκε στην πολιτική συνοχής για την περίοδο 2000-2006 παρέμεινε σταθερό, λόγω δύσκολων οικονομικών συγκυριών. Η συμφωνία επιτεύχθηκε με τη διάθεση €213 δισεκατομμυρίων για την πολιτική συνοχής⁴⁷. Το ποσό αυτό αντιστοιχούσε στην ΕΕ των 15, για το χρονικό διάστημα 2000-2006, ενώ για τα 10 νέα κράτη-μέλη⁴⁸ για την περίοδο 2004-2006, το ποσό των **διαθέσιμων κονδυλίων** ανήλθε στα €21,7 δις, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ και στο 0,4 % του ΑΕΠ της ΕΕ (εκ των οποίων για τις **περιφέρειες του Στόχου 1**: 71,6%, με συνολικό πληθυσμό στις περιφέρειες του Στόχου 1: 169,4 εκατ., δηλαδή το 37% του συνόλου).^{49 50}

Στη νέα προγραμματική περίοδο, ισχύουν οι ίδιες αρχές, ενώ οι Στόχοι, μειώνονται από έξι σε **τρεις Στόχους** για μεγαλύτερη απλούστευση:

- Ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών.
- Οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών με διαρθρωτικές δυσκολίες.

⁴⁶ Κάτι το οποίο αντανακλάται στην προσθήκη ενός νέου θεματικού τίτλου για την απασχόληση στη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997: Υπεγράφη στις 2 Οκτωβρίου του 1997 από τους υπουργούς Εξωτερικών των τότε 15 κρατών μελών. Τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαΐου του 1999. Παράλληλα με τη στρατηγική σημασία της συνοχής, η συνθήκη αυτή περιλαμβάνει έναν ειδικό τίτλο για την απασχόληση, ώστε να τονιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ανάγκη λήψης μέτρων για τη μείωση της ανεργίας.

⁴⁷ Mendez C. and Manzella G.P., 2009, The Turning points of EU Cohesion Policy, Report working paper, p. 15-17.

⁴⁸ Τα 10 νέα μέλη είναι: Τσεχία, Εσθονία, Κύπρος, Λεττονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία.

⁴⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Inforegio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 21.

⁵⁰ Κύριες χώρες δικαιούχοι ήταν: η Ισπανία (€56,3 δις.), η Γερμανία (€29,8 δις.), η Ιταλία (€29,6 δις.), η Ελλάδα (€24,9 δις.) και η Πορτογαλία (€22,8 δις.).

- Προσαρμογή και εκσυγχρονισμός των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης.

Μείωση υπάρχει και στον αριθμό των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, που γι' αυτή την περίοδο είναι τέσσερεις⁵¹ και κάθε μια χρηματοδοτείται από ένα ταμείο.

Σημαντική τροποποίηση αποτελεί η επιμήκυνση της προγραμματικής περιόδου από έξι σε επτά έτη (2000-2006). Τα ΣΠΑ της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, πλέον μετονομάζονται σε **Σχέδια Ανάπτυξης (ΣΑ)**, χωρίς όμως κάποια ουσιαστική αλλαγή στο περιεχόμενό τους. Επίσης, η Επιτροπή αποστασιοποιείται κατά κάποιο τρόπο από τη διαχείριση των προγραμμάτων, ενισχύοντας την **Αρχή της Επικουρικότητας**, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να αιτιολογεί την αναγκαιότητα παρέμβασης της Ένωσης.⁵²

Τα επιχειρησιακά προγράμματα της περιόδου αυτής που θα έχουν τα καλύτερα αποτελέσματα στο μεσοδιάστημα της προγραμματικής περιόδου, βάσει των αρχικών στόχων που έχουν τεθεί, θα χαιρούν πλέον μιας «πριμοδότησης». Εισάγεται ένα ειδικό αποθεματικό χρηματοδότησης, το **Αποθεματικό Επίδοσης**, το οποίο απορροφά το 4% των πιστώσεων που προβλέπονται σε κάθε ενδεικτική εθνική κατανομή και το οποίο θα κατανέμεται στα εν λόγω επιχειρησιακά προγράμματα.⁵³

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η καθιέρωση ενός **χρηματοδοτικού συστήματος Φθίνουσας Μεταβατικής Στήριξης**, για το οποίο θα γίνει εκτενής αναφορά στα επόμενα κεφάλαια. Αφορά τις περιφέρειες οι οποίες δεν πληρούν πλέον τα κριτήρια επιλεξιμότητας των Στόχων και συνεπώς δεν δικαιούνται πλέον τις ενισχύσεις που δικαιούνταν. Στόχος του νέου αυτού συστήματος είναι η ομαλή προσαρμογή των περιφερειών στη νέα πραγματικότητα, χωρίς δηλαδή τις ενισχύσεις που απολάμβαναν μέχρι τώρα.⁵⁴

2.3.4. Η Προγραμματική Περίοδος 2007-2013 και το νέο πλαίσιο διαμόρφωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής

⁵¹ Interegg III, Leader+, Equal, Urban

⁵² Γιώτη-Παπαδάκη Ο., 2011, Οι απόπειρες δημιουργίας νέου θεσμικού πλαισίου στην ΕΕ, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

⁵³ Ακόμη, καθορίζεται μια ειδική διαδικασία έγκρισης και εφαρμογής των παρεμβάσεων που αφορούν τα μεγάλα έργα, δηλαδή έργα των οποίων το συνολικό κόστος είναι μεγαλύτερο των €50 εκατ.

⁵⁴ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 79-83 και Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα., σελ. 431-433.

Η άσκηση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής της περιόδου 2007-2013, διαμορφώνεται κυρίως βάσει της μεγαλύτερης διεύρυνσης στην ιστορία της ΕΕ, από 15 κράτη- μέλη σε 25 το 2004 και έπειτα σε 27 το 2007⁵⁵. Οι **κατευθυντήριες γραμμές** την περίοδο αυτή⁵⁶, είναι η βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων της ΕΕ, η ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης και η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Αλλαγές υπήρξαν τόσο στα κονδύλια που διατέθηκαν, όσο και στους νέους Στόχους που τέθηκαν για την περίοδο 2007-2013⁵⁷. Τα συνολικά **διαθέσιμα κονδύλια** από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής την περίοδο αυτή είναι €347 δις, τα οποία αντιπροσωπεύουν 35,7% του προϋπολογισμού της ΕΕ και 0,38% του συνολικού ΑΕΠ της ΕΕ. Από το ποσό αυτό, το 81,5% θα διατεθεί για τις περιφέρειες του **Στόχου 1**, οι οποίες αθροιστικά έχουν πληθυσμό 170 εκατ. (35% του συνόλου, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειών σταδιακής εξόδου)⁵⁸.

Η κατανομή των κονδυλίων ανά Στόχο σε δις ευρώ, έχει ως εξής⁵⁹:

- Σύγκλιση: €213,27 δις (€70 δις από το Ταμείο Συνοχής)
- Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και απασχόληση: €54,96 δις
- Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία: €8,72 δις.

Τα ΚΠΣ υποκαθιστούνται από τα **Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς**, τα γνωστά πλέον **ΕΣΠΑ**, δίνοντας έμφαση στο περιεχόμενο του προγραμματισμού. Τα χρηματοδοτικά ταμεία από έξι γίνονται τρία, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής, με το τελευταίο να αναβαθμίζεται πλέον σε Διαρθρωτικό Ταμείο. Επίσης, καταργούνται οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και οι Καινοτόμες Δράσεις και ενσωματώνονται στις προτεραιότητες των Στόχων και στα **Επιχειρησιακά Προγράμματα**.

⁵⁵ Τα δύο νεότερα μέλη ήταν η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

⁵⁶ Σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ, της 6ης Οκτωβρίου 2006 για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή, (2006/702/ΕΚ).

⁵⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Inforegio Raportama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 22-25.

⁵⁸ Κύριες χώρες δικαιούχοι ήταν η Πολωνία (€67,3 δις.), η Ισπανία (€35,2 δις.), η Ιταλία (€28,8 δις.), η Τσεχική Δημοκρατία (€26,7 δις.), η Γερμανία (€26,3 δις.), η Ουγγαρία (€25,3 δις.), η Πορτογαλία (€21,5 δις.) και Ελλάδα (€20,4 δις.).

⁵⁹ Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο:

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/fonds/index_el.htm.

Οι **Κανόνες Επιλεξιμότητας**, καθορίζονται πλέον σε εθνικό επίπεδο και όχι σε ευρωπαϊκό, όπως ίσχυε πριν τη μεταρρύθμιση. Έμφαση έχει δοθεί στην **Αρχή της Αναλογικότητας**, που στόχο έχει τη μείωση της γραφειοκρατίας και των περιορισμών που επιβάλλονται σε μικρότερα προγράμματα. Ακόμη, ενισχύεται ταυτόχρονα και η αρχή της **Προσθετικότητας**, στο πλαίσιο της **Ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισαβόνας**, σύμφωνα με το οποίο οι νέοι προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών έπρεπε να επικεντρώνονται περισσότερο στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης⁶⁰. Επίσης, δημιουργείται το **Εθνικό Αποθεματικό Απροσδόκητων Γεγονότων**, που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση απροσδόκητων κρίσεων εξαιτίας οικονομικών ή κοινωνικών προβλημάτων και του οποίου η λειτουργία θα είναι παράλληλη με αυτή του ισχύοντος Αποθεματικού Επίδοσης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.⁶¹

Τέσσερα νέα μέσα πολιτικής που υιοθετήθηκαν (**Jaspers, Jeremie, Jessica** και **Jasmine**⁶²), θα βελτιώσουν τη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων χρηματοοικονομικών οργανισμών, με σκοπό να ενισχυθεί η δημιουργία υποδομών και να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη και οι περιφέρειες θα χρησιμοποιήσουν τους πόρους με σωστό, άρτιο και αποτελεσματικό τρόπο⁶³.

Από τις κυριότερες μεταρρυθμίσεις το 2006, είναι η συγχώνευση των Στόχων 2 και 3 της προηγούμενης περιόδου και η διαμόρφωση **τριών νέων Στόχων** ως εξής:

➔ **Στόχος 1: Σύγκλιση**

Σκοπός του Στόχου «Σύγκλιση», είναι να επιταχυνθεί η σύγκλιση των κρατών μελών και των περιφερειών που παρουσιάζουν μικρότερη ανάπτυξη και των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ είναι μικρότερο από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ.

⁶⁰ Για να επιτευχθούν οι στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης, η Ένωση έπρεπε να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες κινητοποίησης του συνόλου των πόρων σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Προς το σκοπό αυτό, οι γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών αντανακλούν τη νέα αρχή για τη στρατηγική της Λισαβόνας.

⁶¹ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 83-86.

⁶² Οι πρωτοβουλίες αυτές προβλέπονται από τους νέους κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και εντάσσονται στις δημοσιονομικές προοπτικές της περιόδου 2007-2013. Στόχος τους είναι η εξασφάλιση μιας βιώσιμης χρηματοδότησης για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, η προώθηση της αστικής ανάπτυξης, καθώς και η παροχή τεχνικής βοήθειας για την υλοποίηση των στόχων της συνοχής.

⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Inforegio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 24.

➔ **Στόχος 2: Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση**

Ο Στόχος 2, καλύπτει όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες της ΕΕ, ώστε να υπάρξει ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας, καθώς και της απασχόλησης των περιφερειών.

➔ **Στόχος 3: Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία**

Ο Στόχος 3, βασίζεται στην πρωτοβουλία Interreg και παρέχει υποστήριξη για διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία καθώς και για δίκτυα.

3. ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014-2020

Η Ευρώπη βρίσκεται σε μια φάση συνεχούς μεταβολής και μετασχηματισμού, καθώς η οικονομική κρίση εξουδετέρωσε την πρόσφατη οικονομική και κοινωνική πρόοδο, φανερώνοντας σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας της ΕΕ. Αυτό που φαίνεται να απαιτείται είναι μια **στρατηγική** που θα οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής⁶⁴.

3.1. 5η Έκθεση Συνοχής και «Ευρώπη 2020»

Με την 5η Έκθεση Συνοχής⁶⁵ γίνεται μια επίσημη εξέταση της πολιτικής συνοχής υπό το πρίσμα της οικονομικής κρίσης και της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και της πολιτικής συνοχής μετά το 2013. Η ΕΕ υιοθετεί και πάλι μια φιλόδοξη στρατηγική με σκοπό την ανάκαμψη μακροπρόθεσμα. Περισσότερο ακόμα και από τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, η **Στρατηγική «Ευρώπη 2020»**, δίνει έμφαση στην ανάγκη για **καινοτομία, εκπαίδευση και κατάρτιση, ενέργεια, περιβάλλον, απασχόληση, ανταγωνιστικότητα, δεξιότητες και μείωση της φτώχειας**.

Σύμφωνα με την Έκθεση, χρειάζεται καλύτερος συντονισμός μεταξύ της Περιφερειακής Ανάπτυξης και των υπολοίπων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για την επίτευξη των στόχων, καθώς οι Περιφέρειες και η Πολιτική Περιφερειακής

⁶⁴ Επιτροπή «Ευρώπη 2020», 2010, Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, COM (2010), Βρυξέλλες, σελ. 5.

⁶⁵ Κάθε τρία χρόνια, η ΕΕ δημοσιεύει έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, όπου παρουσιάζονται τόσο η πρόοδος που σημειώθηκε στους τομείς αυτούς όσο και η συνεισφορά της ΕΕ και των εθνικών και περιφερειακών κυβερνήσεων στην πρόοδο αυτή. Η 5η έκθεση συνοχής δημοσιεύτηκε τον Νοέμβριο του 2010.

Ανάπτυξης μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο.⁶⁶ Ισορροπία χρειάζεται ως προς τις επενδύσεις, οι οποίες πρέπει να στρέφονται περισσότερο σε φιλικούς προς το περιβάλλον τομείς. Σημασία πρέπει να δοθεί στους νέους ανθρώπους και την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας. Ακόμη, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, ώστε να λαμβάνονται στοχευμένες δράσεις βάσει των αναγκών τους, με ταυτόχρονη ενίσχυση των περιφερειακών και τοπικών αρχών τους.⁶⁷

3.2. Βασικές Αλλαγές και Στόχοι

3.2.1. Κύριες τροποποιήσεις στο σχεδιασμό της Πολιτικής

Η πρωτοβουλία με τίτλο «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» υπογραμμίζει τη σημασία της κινητοποίησης των κονδυλίων της περιφερειακής πολιτικής σε μια συνεκτική στρατηγική χρηματοδότησης με την κινητοποίηση εθνικών, δημόσιων και ιδιωτικών κονδυλίων.

Η συμβολή της Περιφερειακής Πολιτικής μπορεί να αυξηθεί μέσα από δύο άξονες: Περισσότερες και Καλύτερες Επενδύσεις στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.⁶⁸ Όσον αφορά τη χρήση των πόρων, ως αποδοτικότερη και πιο βιώσιμη εναλλακτική για τη συμπλήρωση της παραδοσιακής (βασισμένης σε ενισχύσεις) χρηματοδότησης, προτείνεται η διεύρυνση της χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων σε όλους τους θεματικούς στόχους που καλύπτονται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα και για όλα τα Ταμεία (εν αντιθέσει με την περίοδο 2007-2013 όπου υπήρχαν ρυθμιστικοί κανόνες – δικαιούχοι, τύποι έργων, κτλ).^{69 70}

⁶⁶ Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2011, Έκθεση σχετικά με την Πέμπτη Έκθεση της Επιτροπής για τη συνοχή και τη στρατηγική για την πολιτική συνοχής μετά το 2013, (2011/2035(INI)), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο, σελ. 12-13 και 27-28.

⁶⁷ European Union, 2010, Investing in Europe's future : Fifth Report of Economic, Social and Territorial Cohesion, European Commission, Brussels, p. 7-9, 17-20 και πληροφορίες από το δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_el.cfm.

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών Συμβολή της Περιφερειακής Πολιτικής στη βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», COM(2011) 17 τελικό, Βρυξέλλες, 26/1/2011, σελ. 5-7.

⁶⁹ Με την πιο ευρεία εφαρμογή χρηματοοικονομικών εργαλείων και την καλύτερη προσαρμογή τους στις επιμέρους ανάγκες περιφερειών και των παραληπτών-στόχων τους, μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά η πρόσβαση σε χρηματοδότηση προς όφελος ενός μεγάλου εύρους κοινωνικοοικονομικών παραγόντων. Θα εξυπηρετήσουν, επιχειρήσεις που επενδύουν στην καινοτομία, νοικοκυριά που επιθυμούν να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών τους, άτομα που αγωνίζονται για την επιτυχία των επιχειρηματικών τους ιδεών, καθώς και έργα δημόσιων υποδομών ή παραγωγικών

Οι αλλαγές συνολικά, αφορούν την επικέντρωση στους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τη στήριξη ολοκληρωμένου προγραμματισμού, τη στενότερη παρακολούθηση της προόδου, ενίσχυση της εδαφικής συνοχής και εκσυγχρονισμό της υλοποίησης.

3.2.2. Κατηγορίες Περιφερειών

Εξετάζεται μια **νέα κατηγορία χρηματοδότησης**⁷¹ για περιφέρειες με κατά κεφαλή ΑΕγχΠ που κυμαίνεται από 75 % έως 90 % του μέσου όρου της ΕΕ. Αυτές οι **περιφέρειες μετάβασης** θα επωφεληθούν μέσω ειδικής υποστήριξης, για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη «2020» στην ενεργειακή απόδοση, στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα. Οι **τρεις καθορισμένες κατηγορίες** θα είναι επιλέξιμες για επενδύσεις ως εξής:

- Οι **λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες**, με κατά κεφαλή ΑΕγχΠ μικρότερο του 75% του μέσου ΑΕγχΠ της ΕΕ. Το ανώτατο ποσοστό συγχρηματοδότησης ορίζεται στο 75-85 % σε λιγότερο αναπτυγμένες και απομακρυσμένες περιφέρειες.
- Οι **περιφέρειες μετάβασης**, με κατά κεφαλή ΑΕγχΠ να κυμαίνεται από 75 % έως 90 % του μέσου όρου της ΕΕ. Θα έχουν ποσοστό συγχρηματοδότησης ίσο με 60%
- Οι **πιο αναπτυγμένες περιφέρειες**, με κατά κεφαλή ΑΕγχΠ είναι μεγαλύτερο από 90 % του μέσου όρου. Το ποσοστό συγχρηματοδότησης θα είναι 50%.

3.2.3. Νέοι Στόχοι 2014-2020

Η Επιτροπή, για τη νέα περίοδο, έκανε μια πρόταση για ένα απλοποιημένο πλαίσιο **δύο Στόχων**:

- ◆ Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση στα Κράτη Μέλη και τις Περιφέρειες και
- ◆ Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία

επενδύσεων που ικανοποιούν τους στρατηγικούς στόχους της πολιτικής συνοχής και επιτυγχάνουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα των προγραμμάτων τους.

⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Χρηματοοικονομικά Εργαλεία στην πολιτική Συνοχής 2014-2020, Ενημερωτική Επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σελ. 2-5.

⁷¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στις περιοχές της Ευρώπης, Inforegio Panorama, Τεύχος 40, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Βρυξέλες, σελ. 6.

Η παραπάνω πρόταση συμβαδίζει απόλυτα με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020», εφόσον όλες οι περιφέρειες συμβάλουν στο στόχο για επενδύσεις, απασχόληση και ανάπτυξη, αναλόγως επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης.⁷²

3.2.4. Θεματικές Προτεραιότητες στο πλαίσιο των νέων Στόχων

Η **θεματική επικέντρωση** για τη νέα περίοδο, γίνεται σε **11 Στόχους**⁷³:

1. Ενίσχυση Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας
2. Ενίσχυση πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους
3. Ενίσχυση Ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ
4. Στήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
5. Προαγωγή προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και διαχείριση κινδύνου
6. Προστασία περιβάλλοντος και προαγωγή της απόδοσης των πόρων
7. Προαγωγή βιώσιμων μεταφορών
8. Προαγωγή απασχόλησης και υποστήριξη κινητικότητας εργατικού δυναμικού
9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας
10. Επενδύσεις σε εκπαίδευση, δεξιότητες και δια βίου μάθηση
11. Ενίσχυση θεσμικής ικανότητας και αποδοτική δημόσια διοίκηση με την ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και της αποδοτικότητας των δημόσιων διοικήσεων και των δημόσιων υπηρεσιών.

3.3. Προϋπολογισμός 2014-2020

Ο προϋπολογισμός για τα την Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2014-2020 είναι **€336 δις**, δηλαδή λιγότερα από της τρέχουσας περιόδου (€350 περίπου δις). Περισσότερα από €160 δις από το ποσό αυτό, αντιστοιχούν στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

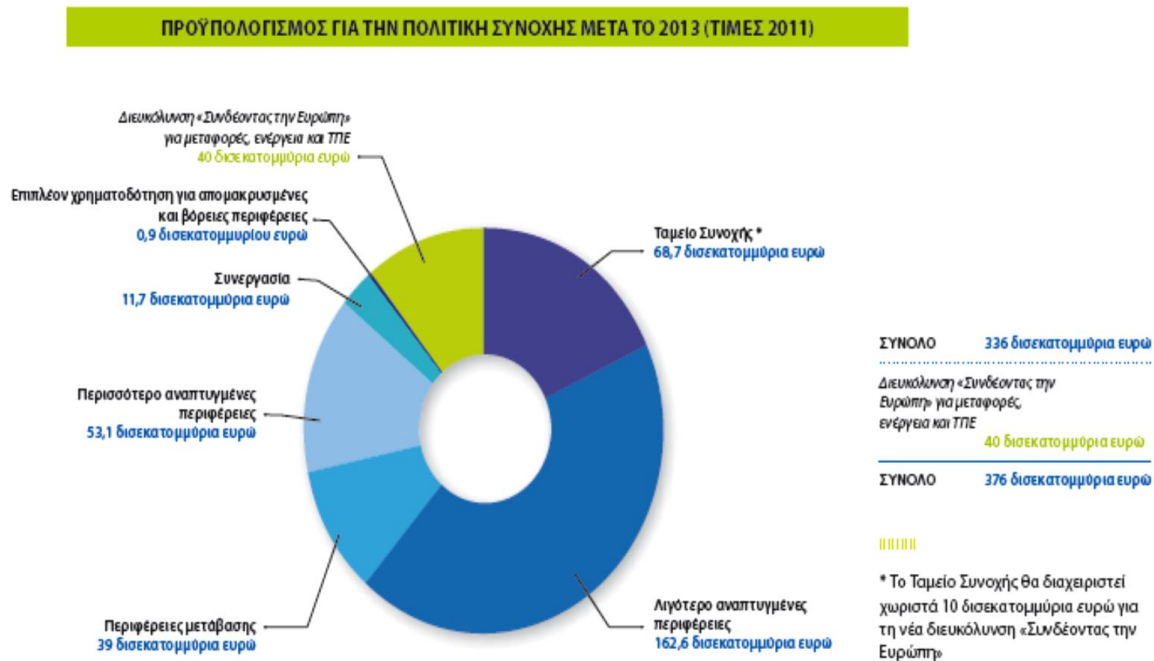
Το ποσό μεταξύ των τομέων-στόχων μοιράζεται ως εξής⁷⁴:

⁷² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στις περιοχές της Ευρώπης, Infogregio Panorama, Τεύχος 40, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Βρυξέλες, σελ.4,5 και 20.

⁷³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, COM(2011) 614 τελικό, Βρυξέλες, Άρθρο 5, σελ. 13-16.

- ➔ 162,6 δισεκατ. ευρώ για τις περιφέρειες του στόχου σύγκλισης
- ➔ 39 δισεκατ. ευρώ για τις περιφέρειες μετάβασης
- ➔ 53,1 δισεκατ. ευρώ για τις περιφέρειες του στόχου ανταγωνιστικότητας
- ➔ 11,7 δισεκατ. ευρώ για την εδαφική συνεργασία
- ➔ 68,7 δισεκατ. ευρώ για το Ταμείο Συνοχής

Διάγραμμα 2: Προϋπολογισμός της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020

Πηγή: Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2011, σελ. 14.

Επίσης, όπως φαίνεται και διαγραμματικά, η επιτροπή, προκειμένου να καταστήσει ευκολότερη την πρόσβαση στην εσωτερική αγορά για λόγους λειτουργικότητας, προτείνει τη δημιουργία μιας διευκόλυνσης «**Συνδέοντας την Ευρώπη**», την οποία θα επιχορηγήσει με €40 δις, τα οποία κατανέμονται ως εξής:

- 9,1 δισεκατ. ευρώ για τον τομέα της ενέργειας·
- 31,6 δισεκατ. ευρώ για τον τομέα των μεταφορών·
- 9,1 δισεκατ. ευρώ για τον τομέα των ΤΠΕ.

⁷⁴ Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://europa.eu/legislation_summaries/budget/bu0001_el.htm

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΤΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

1. ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Δ΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

1.1. Κατηγοριοποίηση των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι περιφερειακές ανισότητες στο χώρο της ΕΕ αποτελούν μείζον πρόβλημα, το οποίο δείχνει να αμβλύνεται στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Η **άνιση διάχυση της ανάπτυξης στο χώρο της ΕΕ**, γίνεται εύκολα αντιληπτή, καθώς διαπιστώνει κανείς πως οι περιφέρειες που βρίσκονται στον κεντρικό πυρήνα της Ευρώπης – Λονδίνο, Παρίσι και Βρυξέλλες⁷⁵ - απολαμβάνουν επίπεδο ανάπτυξης ασύγκριτα υψηλότερο από αυτό των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ.

Αντιθέτως, υπάρχουν άλλες περιφέρειες στο χώρο της ΕΕ, οι οποίες έχουν να αντιμετωπίσουν σημαντικά και σύνθετα προβλήματα, εμφανίζοντας αναπτυξιακή καθυστέρηση. Η κατάσταση στο εσωτερικό της ΕΕ επιδεινώθηκε με την τελευταία διεύρυνση, την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ το 2007. Οι χώρες αυτές, λόγω των αυξημένων εσωτερικών περιφερειακών προβλημάτων, οδήγησαν σε μια εικόνα ανομοιογενούς και ασύμμετρης ανάπτυξης μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο⁷⁶.

Οι **ανισότητες** σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο φαίνεται να **έχουν αυξηθεί δραματικά μέσα στη διευρυνόμενη ΕΕ**.⁷⁷ Ο πληθυσμός που ζει σε περιοχές με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από 75% του μέσου όρου της ΕΕ, αυξήθηκε από 71

⁷⁵ Οι χώρες αυτές αποτελούν το λεγόμενο «Χρυσό Τρίγωνο», λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου επιπέδου ανάπτυξης που παρουσιάζουν.

⁷⁶ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.. 407-409.

⁷⁷ Συγκεκριμένα, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των καθυστερημένων αναπτυξιακά χωρών της Ένωσης στις αρχές του 21ου αιώνα, έφτανε κατά μέσο όρο το 66% του γενικού μέσου όρου, ο οποίος τότε ανερχόταν στα €20.213 κατά κεφαλήν. Μετά τις δύο διευρύνσεις το 2004 και το 2007, ο μέσος όρος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης, μειώθηκε στα 16.500€.

εκατομμύρια σε 174 εκατομμύρια, ή αλλιώς, από 19% του συνόλου της ΕΕ των 15, σε 36% του συνόλου της ΕΕ των 27.

Με βάση λοιπόν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, γίνεται **διάκριση των χωρών της ΕΕ των 27, σε τρεις ομάδες:**

- ▶ Η πρώτη ομάδα, περιλαμβάνει τις χώρες με ΚΚΑΕγχΠ μεγαλύτερο από το μέσο όρο της ΕΕ κατά 20%. Αποτελείται από τα παλαιότερα 15 κράτη μέλη, εκτός από την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία.
- ▶ Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από τις χώρες οι οποίες έχουν ΚΚΑΕγχΠ μεταξύ 68% και 95% του μέσου όρου της ΕΕ. Οι χώρες αυτές είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Κύπρος, η Τσεχία, η Σλοβενία και η Μάλτα.
- ▶ Στην Τρίτη ομάδα, ανήκουν οι υπόλοιπες οχτώ χώρες, με ΚΚΑΕγχΠ μόνο στο 40% του μέσου όρου της ΕΕ των 27.

Βάσει της κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), προσδιορίζονται οι περιφέρειες και οι περιοχές προτεραιότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁷⁸. Πάνω σε αυτό στηρίζεται ο **Κανονισμός 1083/2006** (με τελευταία τροποποίηση τον κανονισμό **423/2012**), περί καθορισμού γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, προσδιορίζοντας τις τρεις κατηγορίες περιφερειών, σχετικά με τους στόχους των ταμείων: 1) «Σύγκλιση», 2) «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», 3) «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»⁷⁹. Τα κύρια σημεία του Κανονισμού, παρατίθενται στο Παράρτημα Ι, Κανονισμός (1).

1.2. Οι τρεις Στόχοι της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013 και τα Καθεστώτα Μεταβατικής Στήριξης

Πριν καταγράψουμε αναλυτικά τους νέους στόχους της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, θα πρέπει να αναφερθούμε στα **Καθεστώτα Μεταβατικής Στήριξης (ΚΜΣ)**, τα οποία έχουν εισαχθεί στον προγραμματισμό της περιόδου αυτής και αποτελούν σημαντική καινοτομία. Ο Στόχος 1, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, αφορά τις περιφέρειες οι οποίες χρήζουν μεγάλης οικονομικής ενίσχυσης

⁷⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS).

⁷⁹ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/5/12/01/01/index.tkl?lang=gr&pos=4&term=zones&s=1&=20.

και ο Στόχος 2, αφορά τις περιφέρειες που θεωρούνται ανεπτυγμένες. **Στα ΚΜΣ, εντάσσονται οι περιφέρειες οι οποίες βάσει οικονομικών δεικτών βρίσκονται στο ενδιάμεσο στάδιο, δηλαδή μεταξύ Στόχου 1 και 2.**

1.2.1. Σκοπιμότητα των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης

Η εφαρμογή των ΚΜΣ, έχει ως στόχο την **ομαλή προσαρμογή** των περιφερειών που βρίσκονται στη διαδικασία της μετάβασης στα νέα δεδομένα. Αυτό επιτυγχάνεται με την προετοιμασία των επιλεγμένων περιφερειών, οι οποίες πρόκειται να εισέλθουν στον επόμενο Στόχο. Με τα ΚΜΣ, ουσιαστικά καθιερώνεται ένα **φθίνον χρηματοδοτικό σύστημα**, εφόσον υπάρχει **σταδιακή μείωση της κοινοτικής συνδρομής ετησίως** για τις περιφέρειες που είναι σε μετάβαση και αναμένεται να εισέλθουν στον επόμενο Στόχο⁸⁰.

Το χρονικό διάστημα στο οποίο οι περιφέρειες βρίσκονται σε καθεστώς μετάβασης, εξυπηρετεί την ανάγκη τους για προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα, έτσι ώστε η μετάβαση να μην αποτελέσει μια απότομη και επίπονη διαδικασία, με επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο.

1.2.2. Οι Νέοι Στόχοι της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013

Για την περίοδο 2007-2013, έχουν καθοριστεί νέοι αντικειμενικοί στόχοι, με συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται σε € 347.41 δις σε τρέχουσες τιμές.^{81 82} Το ποσό αυτό θα διατεθεί για τη χρηματοδότηση της περιφερειακής πολιτικής της 4^{ης} προγραμματικής περιόδου, στο πλαίσιο των τριών νέων στόχων.

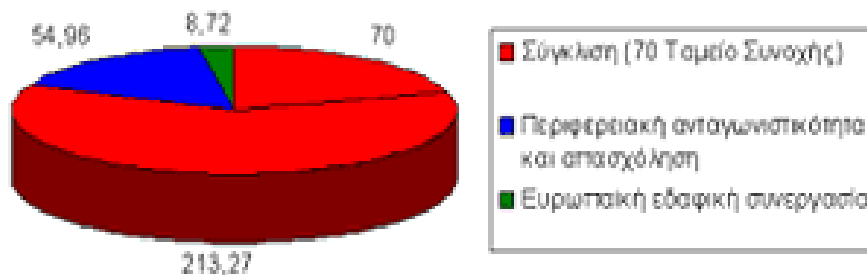
⁸⁰ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 82-83.

⁸¹ European Commission, 2009, Regions of the European Union, a statistical portrait, Eurostat Statistical Books, Luxembourg, p.7.

⁸² Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1083/2006, Άρθρο 18, παρ.1, το ποσό ανερχόταν σε €308.041 δις σε τιμές 2004.

**Διάγραμμα 3: Κατανομή κονδυλίων της ΕΕ ανά Στόχο για την Πολιτική Συνοχής
2007-2013**

**Πολιτική συνοχής 2007-2013: Κατανομή ανά στόχο, σε δις ευρώ
(σύνολο: 347 δις ευρώ)**

Πηγή: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/fonds/index_el.htm

Με συνολικούς πόρους που αντιστοιχούν περίπου στο ένα τρίτο του κοινοτικού προϋπολογισμού, η προτεινόμενη προσέγγιση στοχεύει σε δράσεις πιο αποκεντρωμένες, απλοποιημένες και αποτελεσματικότερες στην εφαρμογή τους, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στους στρατηγικούς προσανατολισμούς της Ένωσης και εστιάζοντας στις πιο μειονεκτικές περιφέρειες, προβλέποντας παράλληλα την εξέλιξη στην υπόλοιπη Ένωση⁸³.

◆ **Στόχος 1: Σύγκλιση**

Έχει σκοπό να επιταχύνει την **οικονομική σύγκλιση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών**, μέσω βελτίωσης των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης χάρη στην επένδυση στους τομείς φυσικών και ανθρώπινων πόρων, καινοτομίας και κοινωνίας της γνώσης, προσαρμοστικότητας στις οικονομικές και τις κοινωνικές αλλαγές, προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελεσματικότητας της διοίκησης. Ο στόχος «Σύγκλιση» έχει σημαντικότερο ρόλο, κυρίως στα νέα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν αποκλίσεις ανάπτυξης, πρωτοφανείς για την Ένωση.⁸⁴

⁸³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Πολιτική Συνοχής 2007-2013, οι προτάσεις της Επιτροπής, Ενημερωτική επιστολή αριθ. 125, Inforegio News, σελ.1.

⁸⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, Άρθρα 3, 4, 5, 8 και 19.

Η χρηματοδότηση γίνεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής.⁸⁵ Οι συνολικοί πόροι για το στόχο «Σύγκλιση», συμπεριλαμβανομένων των μεταβατικών και ειδικών ενισχύσεων, ανέρχονται στο 81,54% των συνολικών πόρων που διατίθενται για τα Ταμεία, ή αλλιώς 251,163€ δις. Ο στόχος αφορά 84 περιφέρειες εντός 17 κρατών μελών, με συνολικό πληθυσμό 154 εκατομμυρίων και 16 περιφέρειες «σταδιακής εξόδου», με συνολικό πληθυσμό 16,4 εκατομμύρια κατοίκους⁸⁶.

1. Επιλεξιμότητα περιοχών:

I. Για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ)

- Περιφέρειες NUTS II με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Σ' αυτές τις περιφέρειες διατίθεται το 70,51% των συνολικών κονδυλίων για τον στόχο αυτό.
- Περιφέρειες NUTS II στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ υπερβαίνει για στατιστικούς λόγους (λόγω διεύρυνσης) το 75% του κοινοτικού μέσου όρου, τυγχάνουν μεταβατικής, ειδικής και σταδιακά μειούμενης χρηματοδότησης. Στις περιφέρειες αυτές διατίθεται το 4,99% του συνολικού ποσού για τον στόχο αυτό.

II. Για το Ταμείο Συνοχής:

- Κράτη μέλη στα οποία το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο, είναι μικρότερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου και τα οποία εφαρμόζουν προγράμματα οικονομικής σύγκλισης. Για αυτά τα κράτη μέλη, το ποσοστό ενίσχυσης είναι 23,22% των πόρων του στόχου. Για τις περιφέρειες οι οποίες υπερβαίνουν το 90% του ΑΕΕ ανά κάτοικο για στατιστικούς λόγους (λόγω διεύρυνσης), λαμβάνουν μεταβατική, ειδική και σταδιακά μειούμενη χρηματοδότηση. Το ποσοστό που αντιστοιχεί στις περιφέρειες αυτές είναι το 1,29% του συνολικού ποσού για τον στόχο αυτό.

III. Για την ειδική χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ:

⁸⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Η συνοχή στην καμπή του 2007, Νομοθετικές Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη μεταρρύθμιση της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, Ενημερωτικό φυλλάδιο, Info regio, σελ. 2 [Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://libnt2.lib.unipi.gr/regio/regio/content/el/02_pdf/07_1_fact_el.pdf].

⁸⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006, Περιφέρειες και πόλεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση: επισκόπηση των κανονισμών σχετικά με την πολιτική συνοχής και την περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 2007- 2013, Ενημερωτικό Φυλλάδιο, Info regio, σελ. 2 [Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/memo_el.pdf].

- Ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες. Σκοπός είναι η ευκολότερη ενσωμάτωσή τους στην εσωτερική αγορά και η αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων τους, με αντιστάθμιση του επιπλέον κόστους λόγω γεωγραφικής θέσης⁸⁷.

2. Ανώτατα όρια ποσοστών συγχρηματοδότησης:

- Το 75% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ ή το ΕΚΤ. Το ποσοστό μπορεί να φτάσει και το 80%, εάν οι επιλέξιμες περιφέρειες βρίσκονται σε κράτος- μέλος που καλύπτεται από το Ταμείο Συνοχής. Για ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιοχές, μπορεί να αγγίζει και το 85%.
- Το 85% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής.
- Το 50% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται στις ιδιαίτερα απόκεντρες περιφέρειες (αντιστάθμιση κόστους).⁸⁸

◆ **Στόχος 2: Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση**

Ο στόχος αυτός, αποβλέπει - εκτός από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες - στο να **ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα** των περιφερειών καθώς και την **απασχόληση**. Προβλέπει τις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές, προωθεί την καινοτομία και την κοινωνία της γνώσης, την επιχειρηματικότητα, την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση της προσβασιμότητας και προάγει την προσαρμοστικότητα τόσο των εργαζομένων όσο και των επιχειρήσεων, μέσω της ανάπτυξης αγορών εργασίας χωρίς περιορισμούς. Η χρηματοδότηση γίνεται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.⁸⁹

⁸⁷ Βάσει του σημείου 20, του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1083/ 2006: «Οι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες που προσδιορίζονται στο άρθρο 299 της συνθήκης και οι περιφέρειες επιπέδου NUTS 2 οι οποίες πληρούν τα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 2 του πρωτοκόλλου αριθ. 6 της συνθήκης προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας δικαιούνται, λόγω των ιδιαίτερων περιορισμών τους, πρόσθετη χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ. Η χρηματοδότηση αυτή θα ανέρχεται σε 35 ευρώ ανά κάτοικο κατ' έτος και θα συμπληρώνει οποιαδήποτε άλλη χρηματοδότηση για την οποία είναι επιλέξιμες οι εν λόγω περιφέρειες».

⁸⁸ Τα ανώτατα όρια των ποσοστών συγχρηματοδότησης, αναφέρονται στο Παράρτημα III του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006 και είναι σύμφωνα με όσα έχουν οριστεί στο Άρθρο 53 του Κανονισμού, σχετικά με τη συνεισφορά των Ταμείων.

⁸⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, Άρθρα 3, 4, 6, 8 και 20.

Οι πόροι για τον στόχο αυτό, ανέρχονται στα 49,13€ δις, που αντιστοιχεί στο 15,95% του συνόλου και κατανέμονται εξίσου μεταξύ του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Από το ποσό αυτό, το 78,64% διατίθεται για τις περιφέρειες που δεν καλύπτονται από τον Στόχο «Σύγκλιση» και το υπόλοιπο 21,14% διατίθεται για τις περιφέρειες μεταβατικής στήριξης. Συνολικά είναι επιλέξιμες 168 περιφέρειες σε 19 κράτη μέλη, με συνολικό πληθυσμό 314 εκατομμύρια κατοίκους. Από αυτές, οι 13 περιφέρειες είναι οι περιφέρειες «σταδιακής εξόδου», συνολικά απαριθμούν 19 εκατομμύρια κατοίκους και το ποσό συνολικής δαπάνης για τις περιφέρειες αυτές, ανέρχεται στα 10,4€ δις (από το συνολικό ποσό των 49,13€ δις)⁹⁰.

1. Επιλεξιμότητα περιοχών:

- Περιφέρειες οι οποίες κατά την Γ' προγραμματική περίοδο εντάσσονταν στο Στόχο 1 και οι οποίες πλέον δεν πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας του νέου Στόχου «Σύγκλιση» και συνεπώς βρίσκονται σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης.
- Όλες οι υπόλοιπες περιφέρειες της Κοινότητας που δεν καλύπτονται από το Στόχο «Σύγκλιση».

2. Ανώτατα όρια ποσοστών συγχρηματοδότησης:

- Στο στόχο αυτό, οι συγχρηματοδοτήσεις από κονδύλια δημοσίων δαπανών μπορούν να ανέρχονται μέχρι το 50%.
- Για τις ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιοχές, το ανώτατο όριο ανέρχεται στο 85%.

◆ **Στόχος 3: Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία**

Σκοπός του τρίτου αυτού στόχου, είναι η ενίσχυση της συνεργασίας σε επίπεδο διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό. Στηρίζεται στην παλαιά ευρωπαϊκή πρωτοβουλία INTERREG και η χρηματοδότησή του στηρίζεται στο ΕΤΠΑ. Έχει στόχο την προώθηση κοινών τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών για τις χώρες που γειτνιάζουν, στους τομείς της ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, στην ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων και την προώθηση

⁹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006, Περιφέρειες και πόλεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση: επισκόπηση των κανονισμών σχετικά με την πολιτική συνοχής και την περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 2007- 2013, Ενημερωτικό Φυλλάδιο, Inforegio, σελ. 2 [Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/memo_el.pdf].

της δικτύωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η συνεργασία δίνει βάση στους τομείς έρευνας και ανάπτυξης, κοινωνίας της πληροφορίας, του περιβάλλοντος, της πρόληψης των κινδύνων και της διαχείρισης των υδάτων.⁹¹

Ο πληθυσμός των διασυνοριακών περιοχών ανέρχεται στα 181,7€ εκατ. ή 37,5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Τα €8,7 δις (2,52% του συνόλου) που διατίθενται για το στόχο αυτό, κατανέμονται ως εξής: €6,44 δις (73,86%) για τη διασυνοριακή, €1,59 δις (20,95%) για τη διεθνική και €445 εκατ. (5,19%) για τη διαπεριφερειακή συνεργασία⁹².

1. Επιλεξιμότητα περιοχών:

- Για τη διασυνοριακή συνεργασία: Περιφέρειες επιπέδου NUTS III που βρίσκονται κατά μήκος όλων των χερσαίων εσωτερικών συνόρων και κάποιων εξωτερικών συνόρων και ορισμένες περιφέρειες που βρίσκονται κατά μήκος των θαλάσσιων συνόρων που απέχουν μέχρι 150 χιλ. μέγιστο.
- Για τη διακρατική συνεργασία: Περιφέρειες που εμπεριέχονται στον κατάλογο των επιλεγμένων περιοχών διακρατικής συνεργασίας - ο οποίος έχει ισχύ από 01/01/2007 έως 31/12/13 - και αναλύονται ανά πρόγραμμα.
- Για τη διαπεριφερειακή συνεργασία: Αφορά δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών και είναι επιλέξιμη ολόκληρη η επικράτεια της Κοινότητας.

2. Ανώτατα όρια ποσοστών συγχρηματοδότησης:

- Το ανώτατο όριο της συγχρηματοδότησης ανέρχεται στο 75% των δημοσίων δαπανών.

Πίνακας 1: Αντιστοιχία Ταμείων και Στόχων για την περίοδο 2007-2013

⁹¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, Άρθρα 3, 4, 7, 8 και 21.

⁹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Inforegio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 24.

Στόχοι και Ταμεία 2007-2013

Στόχοι	Ταμεία		
Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	Ταμείο Συνοχής
Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	
Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία	ΕΤΠΑ		

Πηγή: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_el.htm

2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

2.1. Καθορισμός ενισχύσεων Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης

Βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006, Παράρτημα II, σημείο 6, περί της **κατανομής των γενικών πόρων** για τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες που είναι επιλέξιμα για τη μεταβατική στήριξη, οι **πιστώσεις για τη μεταβατική στήριξη** καθορίζονται με την εφαρμογή των ακόλουθων παραμέτρων:

1. Για τις περιφέρειες που ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 1⁹³: Για το 2007 δικαιούνται το 80 % της ατομικής κατά κεφαλήν έντασης ενίσχυσης που είχαν το 2006 και εν συνεχεία θα υπάρξει γραμμική μείωση ώστε να επιτευχθεί η μέση εθνική κατά κεφαλήν ένταση ενίσχυσης για το στόχο περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης κατά το 2013. Στις πιστώσεις που επιτυγχάνονται με τον τρόπο αυτό, προστίθεται ποσό που προκύπτει από τη χορήγηση πριμοδότησης €600 ανά άνεργο βάσει του αριθμού ανέργων της περιφέρειας, ο οποίος θα υπερβαίνει τον αριθμό ανέργων που θα είχε προκύψει, αν είχε ληφθεί ως βάση το μέσο ποσοστό ανέργων όλων των περιφερειών σύγκλισης της ΕΕ.

⁹³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, σελ. 14.

2. Για τις περιφέρειες που ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2: Για το 2007 δικαιούνται το 75% της ατομικής κατά κεφαλήν έντασης ενίσχυσης που είχαν το 2006 και εν συνεχεία θα υπάρξει γραμμική μείωση ώστε να επιτευχθεί η μέση εθνική κατά κεφαλήν ένταση ενίσχυσης για το στόχο περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης κατά το 2013. Ισχύει και εδώ η προσθήκη του ποσού πριμοδότησης των 600€, όπως και στο 1⁹⁴.
3. Για τα κράτη μέλη που ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 3: Οι πιστώσεις είναι φθίνουσες επί επτά έτη, κατά τρόπον ώστε το ποσό του 2007 να ισούται με €1,2 δις, του 2008 με €850 εκατ., του 2009 με €500 εκατ., του 2010 με €250 εκατ., του 2011 με €200 εκατ., του 2012 με €150 εκατ. και το ποσό του 2013 με €100 εκατ.
4. Όταν σε δεδομένο κράτος μέλος οι περιφέρειες «σταδιακής εξόδου» που ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 1, αντιστοιχούν στο ένα τρίτο τουλάχιστον του συνολικού πληθυσμού των περιφερειών που είναι πλήρως επιλέξιμες για βοήθεια του στόχου 1 κατά το 2006, τα ποσοστά της βοήθειας είναι: Για το 2007 το 80 % της ατομικής τους κατά κεφαλήν έντασης ενίσχυσης του 2006, για το 2008 το 75%, για το 2009 το 70%, για το 2010 το 65%, για το 2011 το 60%, για το 2012 το 55% και το 50% κατά το 2013⁹⁵.

2.2. Ρυθμίσεις Προσαρμογής για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης

Για την Δ' προγραμματική περίοδο, προβλέπονται για τα Μεταβατικά Καθεστώτα με βάση τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις των περιφερειών, οι παρακάτω ρυθμίσεις προσαρμογής:

2.2.1. Ρυθμίσεις σταδιακής προσαρμογής για τις περιφέρειες «Στατιστικού Αντικτύπου»

⁹⁴ Στις πιστώσεις αυτές, προστίθεται ποσό που προκύπτει από τη χορήγηση πριμοδότησης €600 ανά άνεργο, βάσει του αριθμού ανέργων της περιφέρειας, ο οποίος θα υπερβαίνει τον αριθμό ανέργων που θα είχε προκύψει, αν είχε ληφθεί ως βάση το μέσο ποσοστό ανέργων όλων των περιφερειών σύγκλισης της ΕΕ.

⁹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, Παράρτημα ΙΙ, Συμπληρωματικές διατάξεις, στοιχείο 12.

Οι περιφέρειες στατιστικού αντικτύπου (**Phasing Out**) είναι οι περιφέρειες που **βγαίνουν σταδιακά από τον Στόχο 1**⁹⁶:

- ◆ Ορισμένες περιφέρειες έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου, λόγω της στατιστικής επίδρασης της διεύρυνσης. Οι περιφέρειες αυτές, είναι επιπέδου NUTS II και έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ που υπερβαίνει το 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 25, υπολείπεται όμως του 75% της ΕΕ των 15.
- ◆ Για να μην υπάρξουν επιπτώσεις στο ύψος και τη διαθεσιμότητα των ενισχύσεων στις περιφέρειες αυτές και κατά συνέπεια υπονομευθεί η πρόδοός τους σαν αποτέλεσμα της διεύρυνσης της Κοινότητας, η Επιτροπή θεώρησε πως θα συνεχίσουν να είναι επιλέξιμες για την παρέκκλιση σε μεταβατική βάση κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο α) της ΣΕΚ⁹⁷ έως και την 31/12/10.
- ◆ Το 2010 ορίστηκε ως το έτος στο οποίο η Επιτροπή θα επανεξέταζε τη θέση αυτών των περιφερειών, βάσει του τριετούς μέσου όρου, σύμφωνα με τα δεδομένα της EUROSTAT για το ΑΕΠ. Εάν το σχετικό ΑΕΠ κάποιας από τις περιφέρειες αυτές είχε μειωθεί κάτω του 75% του μέσου όρου της ΕΕ25, η αντίστοιχη περιφέρεια θα συνέχιζε να είναι επιλέξιμη για την παρέκκλιση. Αλλιώς, οι περιφέρειες στατιστικού αντικτύπου θα ορίζονταν, από την 1η Ιανουαρίου 2011, επιλέξιμες για την παρέκκλιση κατά το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ).
- ◆ Οι περιφέρειες που θα άλλαζαν χαρακτηρισμό, θα ορίζονταν πλέον επιλέξιμες για την περίοδο 01.01.2011-31.12.2013 για ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα βάσει του άρθρου 107 παρ. 3 στοιχείο γ) της ΣΛΕΕ⁹⁸. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της Eurostat που ανακοινώθηκαν (18/02/2010), το Hainaut, η Κεντρική Μακεδονία, η Δυτική Μακεδονία και τα Basilicata διατηρούν τον χαρακτηρισμό τους ως ενισχυόμενων περιοχών του άρθρου 107 παρ. 3 στοιχείο α) της ΣΛΕΕ με ένταση ενίσχυσης 30 % επειδή το ανά κάτοικο ΑΕΠ τους κατά την διάρκεια των τριών αυτών ετών (2005-2007) δεν υπερέβη το 75 % του μέσου όρου της ΕΕ των 25. Όλες οι άλλες περιφέρειες στατιστικού αντικτύπου, ορίστηκαν επιλέξιμες για

⁹⁶ Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006/C 54/08), σελ. 16.

⁹⁷ Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

⁹⁸ Άρθρο 107 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρώην Άρθρο 87 της ΣΕΚ.

την περίοδο 01.01.2011-31.12.2013 για ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα βάσει του άρθρου 107 παρ. 3 στοιχείο γ) της ΣΛΕΕ.⁹⁹

2.2.2. Ρυθμίσεις για τις περιφέρειες «Σταδιακής Εισόδου»

Οι περιφέρειες σταδιακής εισόδου (**Phasing In**) είναι οι **περιφέρειες που εισέρχονται σταδιακά στο Στόχο 2**, υπερτερούν σε σχέση με άλλες περιφέρειες όσον αφορά το ρυθμό ανάπτυξής τους και συνεπώς χρήζουν μικρότερης οικονομικής στήριξης. Για το λόγο αυτό, οι ενισχύσεις που μπορούν να έχουν, διαμορφώνονται αναλόγως:

- ◆ Ορισμένες περιφέρειες είχαν κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ15 όταν εγκρίθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998, αλλά, λόγω της οικονομικής τους ανάπτυξης, δεν ικανοποιούν πλέον τον όρο αυτόν στο πλαίσιο της ΕΕ15. Επειδή είχαν τύχει πριν σχετικά υψηλών ενισχύσεων, η Επιτροπή θεωρεί αναγκαίο να δώσει στα οικεία κράτη μέλη τη δυνατότητα, εφόσον το επιθυμούν, να συνεχίσουν να ενισχύουν τις περιφέρειες αυτές ενόσω θα ισχύουν οι σημερινές κατευθυντήριες γραμμές, με βάση την παρέκκλιση κατά το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ).
- ◆ Υπό την προϋπόθεση ότι οι οικείες περιφέρειες προτείνονται από τα κράτη μέλη ως επιλέξιμες για περιφερειακές ενισχύσεις βάσει του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ) για ολόκληρη την περίοδο 2007-2013, η μείωση του ύψους των ενισχύσεων στις περιφέρειες αυτές είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις. Την 1η Ιανουαρίου 2007 πραγματοποιείται μείωση κατά τουλάχιστον 10%, από το καθαρό ποσοστό στο ακαθάριστο. Με σκοπό τη συμμόρφωση με τα νέα επιτρεπόμενα από τις προκείμενες κατευθυντήριες γραμμές ποσοστά ενισχύσεων, την 1η Ιανουαρίου 2011 το αργότερο ορίστηκε η πραγματοποίηση της τελικής μείωσης.¹⁰⁰

⁹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ 2010/C-222, Υπηρεσία εκδόσεων της ΕΕ, Λουξεμβούργο, σελ. 2.

¹⁰⁰ Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006/C 54/08), σελ. 16 και 29.

3. ΤΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

Κάθε ευρωπαϊκή περιφέρεια δύναται να επωφεληθεί από τη στήριξη του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Ωστόσο, θα υπάρξει διάκριση ανάμεσα στις περιφέρειες, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξής τους, ώστε η επικέντρωση των κεφαλαίων να γίνει βάσει του επιπέδου του ΑΕΠ.

3.1. Κατηγοριοποίηση Περιφερειών και κάλυψη στήριξης

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, οι κατηγορίες των περιφερειών είναι τρεις, με την εισαγωγή μιας νέας κατηγορίας περιφερειών για την περίοδο 2014-2020, η οποία πρόκειται να αντικαταστήσει το ισχύον σύστημα (της Δ΄ Προγραμματικής Περιόδου) σταδιακής καθιέρωσης και σταδιακής κατάργησης των περιφερειών. Πρόκειται για τις **Περιφέρειες Μετάβασης**:

Οι περιφέρειες που δεν εμπίπτουν πλέον στο στόχο σύγκλισης, για την αντιμετώπιση της ειδικής κατάστασής τους, και για τις περιφέρειες με ΑΕΠ που κυμαίνεται μεταξύ του 75% και 90% του μέσου ΚΚΑΕΠ της ΕΕ των 27, ως ενδιάμεσης κατηγορίας, προκειμένου να αποφευχθεί η άνιση μεταχείριση περιοχών (παρά την παρεμφερή κατάστασή τους), **θα ανήκουν πλέον σε ξεχωριστή κατηγορία**¹⁰¹. Εκτιμάται ότι η ειδική αυτή ρύθμιση θα πρέπει να αντικαταστήσει τα σημερινά συστήματα **σταδιακής κατάργησης και σταδιακής εφαρμογής**, δημιουργώντας ένα πιο δίκαιο σύστημα που θα αντιμετωπίζει καλύτερα τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης στις περιφέρειες, ενισχύοντας παράλληλα τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη, που αποτελούν θεμελιώδεις αξίες της πολιτικής συνοχής.¹⁰² Ωστόσο, διατυπώθηκε και η άποψη ότι, με τη νέα αυτή κατηγορία, οι πρώην ανεπτυγμένες περιφέρειες, ενδέχεται να παραμείνουν εξαρτημένες από την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και πως θα ήταν

¹⁰¹ Η εισαγωγή της νέας κατηγορίας Περιφερειών Μετάβασης, έχει ως βασικό στόχο, να δώσει μεγάλη ώθηση στις περιφέρειες που έγιναν μεν πιο ανταγωνιστικές τα τελευταία χρόνια, αλλά χρήζουν στοχευμένων επενδύσεων. Στην κατηγορία αυτή, αναμένεται να εισέλθουν 51 περιφέρειες και - σύμφωνα με τα ως τώρα δεδομένα - περισσότεροι από 72 εκατομμύρια πολίτες και θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις απομακρυσμένες περιοχές.

¹⁰² Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2011, Έκθεση σχετικά με την Πέμπτη Έκθεση της Επιτροπής για τη συνοχή και τη στρατηγική για την πολιτική συνοχής μετά το 2013, (2011/2035(INI)), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο.

προτιμότερη η αξιοποίηση κονδυλίων για εργαλεία σταδιακής κατάργησης, παρά μια μόνιμη κατηγοριοποίηση περιφερειών, η οποία εκτιμάται πως θα έχει αρκετά μεγάλο κόστος.^{103 104}

Προϋπόθεση λοιπόν για την εφαρμογή των νέων μέτρων, είναι ότι δε θα θεσπιστούν εις βάρος των σημερινών περιοχών σύγκλισης (Στόχος 1) και ανταγωνιστικότητας (Στόχος 2) ή του στόχου της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (Στόχος 3). Οι περιφέρειες που ήταν επιλέξιμες για το Στόχο «Σύγκλιση» το διάστημα 2007-2013, αλλά των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι πάνω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 27, χαίρουν **ειδικής μεταχείρισης**, καθώς είναι εξασφαλισμένες να λαμβάνουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων, για τις κατηγορίες των Περιφερειών Μετάβασης ή Περισσότερο Αναπτυγμένων Περιφερειών, η οποία θα αντιστοιχεί **τουλάχιστον στα δύο τρίτα της χρηματοδότησης που είχαν τη Δ΄ Προγραμματική Περίοδο (Κανόνες των 2/3)**.

3.2. Γενικές διατάξεις για τα Ταμεία στις Περιφέρειες Μετάβασης

Για το **ΕΚΤ** θεσπίζονται ελάχιστα ποσοστά συμμετοχής ανά κατηγορία περιφερειών. Για τις Περιφέρειες Μετάβασης είναι 40%, ενώ για τις Περιφέρειες Σύγκλισης και Ανταγωνιστικότητας, τα ποσοστά είναι 25% και 52% αντίστοιχα.

Τα επιλέξιμα για χρηματοδότηση από το **Ταμείο Συνοχής** κράτη μέλη το 2013, με κατά κεφαλήν ονομαστικό ΑΕΕ που υπερβαίνει το 90% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΕ της ΕΕ27, λαμβάνουν υποστήριξη από το Ταμείο Συνοχής σε μεταβατική και ειδική βάση. Το 2017 η Επιτροπή επανεξετάζει την επιλεξιμότητα των κρατών μελών, βάσει των στοιχείων της Ένωσης για το ΑΕΕ της περιόδου 2013 έως 2015 για την ΕΕ27. Τα κράτη μέλη με ονομαστικό κατά κεφαλήν ΑΕΕ ανώτερο του 90% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΕ της ΕΕ27 λαμβάνουν υποστήριξη από το Ταμείο Συνοχής σε μεταβατική και ειδική βάση.¹⁰⁵

¹⁰³ Η άποψη αυτή διατυπώθηκε από τον Andres Knappe, Πρόεδρο της Σουηδικής ένωσης τοπικών αρχών και περιφερειών.

¹⁰⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στις περιοχές της Ευρώπης, Inforegio Raportama, Τεύχος 40, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Βρυξέλες, σελ.5.

¹⁰⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, τα οποία καλύπτονται από το κοινό στρατηγικό πλαίσιο, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το

Στις περισσότερες ανεπτυγμένες Περιφέρειες και τις Περιφέρειες Μετάβασης τουλάχιστον το 80% των πόρων του ΕΤΠΑ σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να κατανέμεται στην ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την καινοτομία και τη στήριξη ΜΜΕ, εκ του οποίου τουλάχιστον το 20 % πρέπει να κατανέμεται στην ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.¹⁰⁶

Παρακάτω βλέπουμε τις δράσεις των ταμείων συγκριτικά για τις περιόδους προγραμματισμού 2007-2013 και 2014-2020:

Πίνακας 2: Σύγκριση της αρχιτεκτονικής της Πολιτικής Συνοχής, για τις Προγραμματικές Περιόδους 2007-2013 και 2014-2020

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ				
2007-2013		2014-2020		
Στόχοι		Σκοποί	Κατηγορία περιφερειών	Ταμεία
Σύγκλιση	ΕΤΠΑ ΕΚΤ	Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την Απασχόληση	Λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	ΕΤΠΑ ΕΚΤ
Σταδιακή κατάργηση σύγκλισης			Περιφέρειες μετάβασης	
Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση Περιφερειών Σταδιακή καθέρωση	Ταμείο Συνοχής			
Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση Περιφερειών	ΕΤΠΑ ΕΚΤ		Περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	ΕΤΠΑ ΕΚΤ
Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία	ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία		ΕΤΠΑ

Πηγή: Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο 2011.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, COM(2011) 615 final/2, Βρυξέλλες, σελ. 11-12 και 92.

¹⁰⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, COM(2011) 614 τελικό, Βρυξέλλες, Άρθρο 4, σελ.13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1.1. Θεμελίωση της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής

Η θεμελίωση της Περιφερειακής Πολιτικής στη χώρα μας ξεκινά στο τέλος της δεκαετίας του '50, ταυτόχρονα με τις πρώτες προσπάθειες για τον προγραμματισμό της οικονομικής ανάπτυξης. Βασικός σκοπός ήταν η επίλυση των εγχώριων διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Ο **Περιφερειακός Προγραμματισμός** αρχίζει ουσιαστικά σταδιακά μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, με την εφαρμογή νομοθετημάτων που αφορούσαν στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και τη βελτίωση του προγραμματισμού και της διοικητικής αποκέντρωσης. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, ακολουθείται μια πολιτική χρηματοδότησης μεμονωμένων έργων, τα οποία δεν ήταν ενταγμένα σε συγκεκριμένο προγραμματικό πλαίσιο.¹⁰⁷

Η διαχρονική πορεία της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής, χωρίζεται σε πέντε βασικές περιόδους, τις οποίες αναφέρουμε παρακάτω¹⁰⁸:

1^η Περίοδος (1948- 1964)

Από 1948 ξεκινά η εφαρμογή δράσεων, που αποσκοπούν κυρίως στη βιομηχανική ανάπτυξη στις περιφέρειες και την προστασία της επαρχιακής βιομηχανίας. Είναι η πρώτη μεταπολεμική περίοδος και η πρώτη προσπάθεια για ανασυγκρότηση της χώρας.

2^η Περίοδος (1964- 1979)

¹⁰⁷ Ορόσημο αποτελεί η έναρξη της εφαρμογής των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) το 1986, με τα οποία για πρώτη φορά τίθεται σε εφαρμογή η εκπόνηση και υλοποίηση πολυταμειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων και πλέον μπορεί να γίνει λόγος για την εκκίνηση εφαρμογής συστηματικού περιφερειακού προγραμματισμού.

¹⁰⁸ Κόνσολας Ν., 1997, Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 262-263 και Κόνσολας Ν., Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, «Η εξέλιξη και οι προοπτικές της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής: Τα νέα διλήμματα για το μέλλον», σελ. 3-6.

Μέχρι το 1974 καθιερώνονται τα χρηματοδοτικά κίνητρα, διαχωρίζονται οι περιφέρειες βάσει του επιπέδου ανάπτυξής τους, εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα για προβληματικές περιοχές, ιδρύονται Βιομηχανικές Περιοχές. Στην πρώτη μεταπολιτευτική περίοδο (1975-1979) ενισχύεται η εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών, ενισχύονται οι επιχειρήσεις βάσει κλαδικής διάρθρωσης και γίνεται ευρύτερη χρήση πιστωτικών κινήτρων.

3^η Περίοδος (1980- 1986)

Στην περίοδο αυτή εντάσσεται η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)¹⁰⁹ και γίνεται προσπάθεια για σύνδεση της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής με αυτή της ΕΕ. Ψηφίζεται ο **Νόμος 1116/81** με τον οποίο καθιερώνονται οι επιδοτήσεις κεφαλαίου με περιφερειακή κλιμάκωση και εκπονείται το πρώτο ειδικό «**Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985**». Η είσπραξη των πρώτων ενισχύσεων από το ΕΤΠΑ και των πρώτων δανείων από την ΕΤΕ είναι γεγονός. Ψηφίζεται επίσης ο **Νόμος 1262/82** ο οποίος ενισχύει τις αποκεντρωτικές διαδικασίες και εφαρμόζεται το «**Πενταετές Πρόγραμμα 1983-1987**», όπου και καθιερώνεται η διαδικασία του Δημοκρατικού Προγραμματισμού¹¹⁰.

4^η Περίοδος (1986- 2006)

Η περίοδος ξεκινά με την εφαρμογή των **ΜΟΠ** (1986-1992) και συνεχίζει με την υλοποίηση των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (**ΚΠΣ**). Συντάσσονται πολυετή επιχειρησιακά προγράμματα με προκαθορισμένους πόρους για κάθε έτος εφαρμογής τα οποία στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων ανά περιφέρεια. Καθορίζονται θεσμοί για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των προγραμμάτων αλλά και εργαλεία για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους. **Τα ΚΠΣ ήταν συνολικά τρία (1989-1993, 1994-1999, 2000-2006)** και κατά τη διάρκειά τους η Ελλάδα λαμβάνει το μέγιστο των ενισχύσεων από την ΕΕ, εφόσον όλες οι

¹⁰⁹ Την 1^η Ιανουαρίου 1981 η Ελλάδα γίνεται το 10^ο μέλος της ΕΟΚ.

¹¹⁰ Με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και προγραμματισμού.

περιφέρειές της εντάχθηκαν στο Στόχο 1, με το μέγιστο βαθμό προβληματικότητας¹¹¹.

Την περίοδο αυτή επίσης ψηφίζεται ο **Νόμος 1622/86** για τη συγκρότηση των Περιφερειών της χώρας, οι **Νόμοι 2218/1994** και **2240/1994** που θεσμοθετούν τη λειτουργία Δευτέρου Βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο **Νόμος 2539/97** προς ανασυγκρότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι διάφοροι Αναπτυξιακοί Νόμοι (**1982/90, 2234/94, 2601/98** και **3299/04**) για την παροχή επενδυτικών κινήτρων με χωρική διαφοροποίηση.

5^η Περίοδος από το 2007 έως σήμερα

Το 2007 αποτελεί σταθμό για την ελληνική Περιφερειακή Πολιτική, καθώς είναι η πρώτη φορά που εξαιρούνται ελληνικές περιφέρειες από τα προγράμματα του Στόχου 1, τα οποία αφορούν περιφέρειες που χρήζουν μέγιστης κοινοτικής συνδρομής. Έτσι οι περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου, ακολουθούν καθεστώς «σταδιακής εισόδου» στο νέο Στόχο 2 (Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση), ενώ οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Αττικής, ακολουθούν καθεστώς «σταδιακής εξόδου» από τον Στόχο 1. Επίσης, την περίοδο 2007-2013 καθορίζονται νέοι Στόχοι προτεραιότητας και αντικαθίσταται ο όρος ΚΠΣ με τον νέο όρο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Το πλαίσιο αυτό, με σχετικές διαφοροποιήσεις, ισχύει και για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

1.2. Περιφερειακός Προγραμματισμός και Προγράμματα Οικονομικής Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα μετά την ένταξη στην ΕΟΚ

1.2.1. Προγράμματα από το 1981 έως το 1992

Τα βασικά προγράμματα της περιόδου αυτής είναι τέσσερα και παρατίθενται παρακάτω.¹¹² Οι στόχοι και οι κατευθύνσεις δράσεων των Προγραμμάτων παρατίθενται στο Παράρτημα ΙΙΙ, Πίνακες (2):

¹¹¹ Όλες οι περιφέρειες της Ελλάδας και για τις τρεις προγραμματικές περιόδους, παρουσίασαν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ, κάτι που αποτελούσε κριτήριο ένταξής τους στον Στόχο 1.

¹¹² Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 59-61 και Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2003, Το πλαίσιο

A) Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985

Το 1981 που είναι και το έτος ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, καταρτίζεται το πρώτο αυτοτελές πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης.

B) Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987

Το πρόγραμμα αυτό, είναι το **τελευταίο εθνικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα** που εφαρμόστηκε στη χώρα μας. Η συνεισφορά του στον Περιφερειακό Προγραμματισμό της Ελλάδας είναι μεγάλη, καθώς για πρώτη φορά γίνεται εισαγωγή στην έννοια της διαδικασίας του **Δημοκρατικού Προγραμματισμού**.¹¹³ Γίνεται συγκρότηση νέων προγραμματικών οργάνων σε κάθε χωρικό επίπεδο¹¹⁴ και προβλέπονται αντίστοιχα αναπτυξιακά προγράμματα – μεσοπρόθεσμα και ετήσια – τα οποία συντάσσονται με τη συνεργασία των αρμόδιων φορέων.¹¹⁵

Γ) Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (1986-1992)

Στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου η βιομηχανική ανάπτυξη παραμένει περιορισμένη και σημαντικό ρόλο φαίνεται να παίζει μόνο ο τομέας της γεωργίας, ενώ τα ποσοστά της ανεργίας και της υποαπασχόλησης διατηρούνται υψηλά. Πριν την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ, είχαν ληφθεί αποσπασματικά μέτρα προς υποστήριξη των υπανάπτυκτων χωρών του Νότου, τα οποία τελικά δεν είχαν ουσιαστικό αποτέλεσμα¹¹⁶. Το 1985 η Κοινότητα αναλαμβάνει συντονισμένη δράση για τις νότιες Χώρες με την εφαρμογή των ΜΟΠ¹¹⁷.

Η **χρηματοδότηση** προερχόταν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (πλην του Ταμείου Αλιείας), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Νέο Κοινοτικό Μέσο. Τα συνολικά διαθέσιμα κονδύλια ήταν περίπου 6,6 δις ECU, από τα οποία η Ελλάδα

και η εφαρμογή του περιφερειακού Προγραμματισμού στην Ελλάδα, Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τόμος 9, Τεύχος 1, Αθήνα, σελ. 61-67.

¹¹³ Σύμφωνα με τον οποίο ο κάθε πολίτης συμμετέχει στην προγραμματική διαδικασία.

¹¹⁴ Επίπεδο Εθνικό, Περιφερειακό, Νομαρχιακό, Τοπικό.

¹¹⁵ Δηλαδή κεντρικοί φορείς σε συντονισμό του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Συμβούλια Περιφερειακά, Νομαρχιακά, Επαρχιακά, Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι, Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια.

¹¹⁶ Από το 1973 έως το 1982 δαπανήθηκαν από τα διαρθρωτικά ταμεία για τις περιοχές της Μεσογείου, μόνο το 31% των πόρων τους, δηλαδή το 6% σε αντιστοιχία κοινοτικής δαπάνης.

¹¹⁷ Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2088/85 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1985 που αφορά τα μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα, καθορίζει ως στόχο των προγραμμάτων αυτών τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων ορισμένων νότιων περιοχών της Κοινότητας, στην Ελλάδα, στην Ιταλία και στη Γαλλία. Ο αναφερθείς στόχος συνίσταται στο να δοθεί η δυνατότητα στις περιοχές αυτές να προσαρμοστούν με τους καλύτερους δυνατούς όρους στη νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε με την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Κοινότητα.

έλαβε περίπου 2,5 δις ECU.¹¹⁸ Επιλέξιμες χώρες είναι η Ελλάδα στο σύνολό της, η νότια Γαλλία και η νότια Ιταλία (εκτός των μεγάλων αστικών τους κέντρων).

Τα **ελληνικά ΜΟΠ**, τα αποτελούσαν **7 προγράμματα**: 6 προγράμματα με χωρική διάσταση και 1 πρόγραμμα με κλαδική διάσταση¹¹⁹. Τα ΜΟΠ αποτέλεσαν πρόδρομο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και η συμβολή τους θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς ενεργοποίησαν από κοινού το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, στηρίζοντας τη δημοκρατική συμμετοχή των τοπικών φορέων. Μέσω των ΜΟΠ, η **Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική**, εντάσσεται λειτουργικά στις διαδικασίες της Περιφερειακής Πολιτικής της Κοινότητας.¹²⁰

Δ) Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-1992

Το πρόγραμμα τελικά υποβλήθηκε στην Κοινότητα ως Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) 1989-1993 και αποτέλεσε τη βάση του **Α' ΚΠΣ**.

1.2.2. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης

Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και την μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων, στόχος ήταν η ενίσχυση της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής. Τα τρία ΚΠΣ θέτουν κοινά κριτήρια-στόχους για τις περιοχές παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων. Στην Ελλάδα αφορούν το σύνολο της επικράτειάς της. Τα ποσά προέρχονται από τα διαθέσιμα κονδύλια των Ταμείων, από τα δάνεια που χορηγεί η ΕΤΕ για τα ΚΠΣ και από το Ελληνικό Δημόσιο.¹²¹

Τα ΚΠΣ αποτελούνται από δύο τμήματα, το εθνικό, στο οποίο ανήκουν τα **Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα** (καλύπτουν παρεμβάσεις που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο) και το περιφερειακό, στο οποίο ανήκουν τα

¹¹⁸ Παπαστεριάδου Ν., 2002, Η Ελλάδα στην ΕΕ: ένας απολογισμός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας πληροφόρησης και πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), 2^η έκδοση, Αθήνα, σελ. 32-33.

¹¹⁹ Συγκεκριμένα τα προγράμματα ήταν τα εξής: 1. ΜΟΠ Αττικής, 2. ΜΟΠ Μακεδονίας-Θράκης, 3. ΜΟΠ Ανατολικής-Κεντρικής Ελλάδας, 4. ΜΟΠ Αιγαίου, 5. ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδας-Πελοποννήσου, 6. ΜΟΠ Κρήτης, 7. ΜΟΠ Πληροφορικής

¹²⁰ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2003, Το πλαίσιο και η εφαρμογή του περιφερειακού προγραμματισμού στην Ελλάδα, Αγορά χωρίς σύνορα, Τόμος 9, Τεύχος 1, Αθήνα, σελ. 63-64 και Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 61-63.

¹²¹ Παπαστεριάδου Ν., 2002, Η Ελλάδα στην ΕΕ: ένας απολογισμός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας πληροφόρησης και πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), 2^η έκδοση, Αθήνα, σελ. 33-34.

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.(καλύπτουν δράσεις σε επίπεδο περιφέρειας).¹²²

1.2.2.1 Το Α΄ ΚΠΣ (1989-1993)

Σημαντικό ήταν το Α΄ ΚΠΣ για την Ελλάδα, καθώς συνέβαλε στη μείωση της διαφοράς μεταξύ του ελληνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και αυτό του κοινοτικού μέσου όρου (+4%), στην αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης της χώρας (+0,8%) και στον διπλασιασμό των δημοσίων επενδύσεων.¹²³

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, καταρτίστηκαν **12 τομεακά και 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΕΠ)**, για τους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, στο σύνολο των 13 περιφερειών.

Το συνολικό ποσό που διατέθηκε στο Α΄ ΚΠΣ ήταν περίπου **15,5 δις ECU**, με την κοινοτική συμμετοχή να ανέρχεται στα **7,808 εκατ. ECU**¹²⁴ (τιμές 1989).

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τους Στόχους του Α΄ ΚΠΣ για την Ελλάδα, καθώς και τα ποσοστά κατανομής των κονδυλίων ανά Προτεραιότητα:

Πίνακας 3: Στόχοι Α΄ ΚΠΣ και ποσοστά κατανομής κονδυλίων

	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΠΣ
1η προτεραιότητα Βελτίωση των βασικών υποδομών	37,4%	28,8%
2η προτεραιότητα Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη	5,8%	6,1%
3η προτεραιότητα Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	7,0%	3,8%
4η προτεραιότητα Ισορροπη ανάπτυξη του τουρισμού	1,3%	0,8%
5η προτεραιότητα Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	7,5%	10,2%
6η προτεραιότητα Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών	40,9%	50,3%
	100,0%	100,0%

¹²² Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.445-446.

¹²³ Παπαστεριάδου Ν., 2002, Η Ελλάδα στην ΕΕ: ένας απολογισμός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας πληροφόρησης και πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), 2η έκδοση, Αθήνα, σελ. 34-35 και Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα,, σελ.64-65.

¹²⁴ Από αυτά, 7,528 εκατ. προέρχονταν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και 280 εκατ. από το Ταμείο Συνοχής.

Πηγή: Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.451.

Παρατηρούμε πως στο Α΄ ΚΠΣ, τα μισά κονδύλια κατατέθηκαν στα ΠΕΠ (Άξονας Προτεραιότητας 6). Η έλλειψη ενός συνεκτικού σχεδίου οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης είναι εμφανής. Συνοπτικά, **η αναπτυξιακή επίδραση του Α΄ ΚΠΣ στην ελληνική οικονομία και περιφερειακή ανάπτυξη είναι φτωχή**, αποτέλεσμα που δικαιολογείται σε μεγάλο βαθμό από τη δυσκολία προσαρμογής του ελληνικού διοικητικού συστήματος σε αυτό της Κοινότητας.¹²⁵

1.2.2.2 Το Β΄ ΚΠΣ (1994-1999)

Το Β΄ ΚΠΣ συνέβαλε στην περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ κατά 6%, αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης κατά 0,9% και αύξηση επενδύσεων παγίων κεφαλαίων 6,6%. Οι **συνολικοί πόροι για την Ελλάδα ήταν 29,72 δις ECU**, από τα οποία 7,4 δις ECU αφορούσαν τα ΠΕΠ. Επιπλέον 3,061 δις ECU διατέθηκαν από το νεοσύστατο τότε Ταμείο Συνοχής. Η Κοινοτική Συμμετοχή ανήλθε στα 13,980 εκατ. ECU. Συνολικά για τη Ελλάδα καταρτίστηκαν 17 τομεακά και 13 περιφερειακά προγράμματα.¹²⁶

Πίνακας 4: Στόχοι Β΄ ΚΠΣ και ποσοστά κατανομής κονδυλίων

¹²⁵ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.449-453.

¹²⁶ Παπαστεριάδου Ν., 2002, Η Ελλάδα στην ΕΕ: ένας απολογισμός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας πληροφόρησης και πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), 2η έκδοση, Αθήνα, σελ. 35-36, Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ.66-67 και Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2003, Το πλαίσιο και η εφαρμογή του περιφερειακού προγραμματισμού στην Ελλάδα, Αγορά χωρίς σύνορα, Τόμος 9, Τεύχος 1, Αθήνα, σελ. σελ. 64.

	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ 30/06/1999
Άξονας 1 Μείωση του βαθμού περιφερειακότητας και προώθηση της εσωτερικής συνοχής μέσω της ανάπτυξης των μεγάλων δικτύων υποδομής	27,8%	22,3%
Άξονας 2 Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης	9,05%	11,7%
Άξονας 3 Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού	25,3%	21,9%
Άξονας 4 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της εργασίας	12,5%	15,4
Άξονας 5 Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών	25,0%	28,5%
Τεχνική Βοήθεια	0,33%	0,2%
	100,0%	100,0%

Πηγή: Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ.454.

Στον παραπάνω Πίνακα, παρουσιάζονται οι Στόχοι του Β΄ ΚΠΣ για την Ελλάδα, καθώς και τα ποσοστά κατανομής των κονδυλίων ανά Προτεραιότητα. Βλέπουμε πως επαναλαμβάνεται ως βασική προτεραιότητα ο άξονας των υποδομών όπως και στο Α΄ ΚΠΣ. Η απορρόφηση των πόρων κατά τη διάρκεια του Β΄ ΚΠΣ φαίνεται πιο αποτελεσματική κι έτσι πλέον μπορούμε να μιλάμε για μια σοβαρή προσπάθεια για ανάπτυξη της χώρας.¹²⁷ Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η **υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής** σε ολόκληρη την χώρα: Οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), μετρό της Αθήνας, εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, λιμενικά έργα, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία, κ.ο.κ.¹²⁸

1.2.2.3 Το Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006)

Το Γ΄ ΚΠΣ έχει επταετή διάρκεια και η αναπτυξιακή στρατηγική του υλοποιήθηκε μέσα από **24 Επιχειρησιακά Προγράμματα – 13 Περιφερειακά και 11 Τομεακά**. Σε αυτά προστίθεται **1 επιπλέον πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια»**, το οποίο σκοπό έχει τη βελτίωση του συστήματος ελέγχου του Γ΄ ΚΠΣ.

¹²⁷ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 453-456.

¹²⁸ Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, Μάιος 2011, Ελλάδα– ΕΕ 30 Χρόνια μαζί, Μια αποτίμηση με στοιχεία και αριθμούς, σελ. 5.

◆ **Άξονες Προτεραιότητας του Γ΄ ΚΠΣ για την Ελλάδα:**

1. Ανθρώπινοι Πόροι
2. Μεταφορές
3. Ανταγωνιστικότητα
4. Ανάπτυξη Υπαίθρου και Αλιεία
5. Ποιότητα Ζωής
6. Κοινωνία της Πληροφορίας
7. Περιφερειακή Ανάπτυξη

Το πρόγραμμα ήταν το μεγαλύτερο που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα ποτέ. Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ΄ ΚΠΣ και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονται σε 48,30€ δις. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 37,67€ δις και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχεται σε 10,63 δις ευρώ (Τιμές 2000).¹²⁹

Πίνακας 5: Κατανομή κονδυλίων Γ΄ ΚΠΣ

(σε δισεκατομμύρια ευρώ)

	ΚΠΣ 2000 - 2006	Ταμείο Συνοχής	ΣΥΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμετοχή	22,70	3,24	25,94
Εθνική Συμμετοχή	9,72	2,01	11,73
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	32,42	5,25	37,67
Ενδεικτική Ιδιωτική Συμμετοχή	9,53	1,10	10,63
ΣΥΝΟΛΟ	41,95	6,35	48,30

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών

1.2.3. Σύγκριση Χρηματοδοτήσεων ΜΟΠ, Α΄, Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ

Παρακάτω βλέπουμε αναλυτικά τα συνολικά ποσά που δαπανήθηκαν για τις τέσσερις αυτές περιόδους, παρατηρώντας την μεγάλη διαφορά όσον αφορά το ποσό των διατιθέμενων πόρων την τελευταία περίοδο του Γ΄ ΚΠΣ, εν συγκρίσει με τις προηγούμενες:

¹²⁹ Αν στα συγκεκριμένα ποσά προστεθούν οι ενισχύσεις των κοινοτικών πρωτοβουλιών – Equal, Leader+, Urban II, Interreg III – όπου η συνολική δημόσια δαπάνη τους ανέρχεται σε 1,28 δις € (με την κοινοτική συμμετοχή να ανέρχεται στα 904€ εκατ. γι αυτή την περίοδο), το σύνολο ανέρχεται στα 49,58€ δις.

Πίνακας 6: Σύγκριση Χρηματοδοτήσεων ΜΟΠ, Α΄, Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ

	Μ.Ο.Π.* (1986-1989) σε χιλΕCУ** σε τιμές 1986	Α΄ Κ.Π.Σ. (1989-1993) σε χιλΕCУ** σε τιμές 1989	Β΄ Κ.Π.Σ. (1994-1999) σε χιλΕCУ** σε τιμές 1994	Γ΄ Κ.Π.Σ. (2000-2006) σε χιλ ευρώ σε τιμές 2000
Συνολικός Προϋπολογισμός	2.101.933	14.342.054	29.721.300	44.363.540
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	695.740	5.802.196	7.069.900	11.126.075
Κοινοτική Συμμετοχή	2.576.000	7.193.241	13.980.000	22.707.000
Ιδιωτική Συμμετοχή	210.193	1.346.617	8.671.400	10.730.465

*Τα ΜΟΠ μετά το 1989 ενσωματώθηκαν στο Α΄ ΚΠΣ

** 1 ECU = 1 Ευρώ (ισοτιμία 1/1/1999)

Πηγή: Υπουργείο οικονομίας και οικονομικών

Σε απόλυτα ονομαστικές τιμές, οι πόροι του Γ΄ ΚΠΣ είναι αυξημένοι σε σχέση με το Β΄ ΚΠΣ, ουσιαστικά όμως κυμαίνονται περίπου στα ίδια επίπεδα, εφόσον το Γ΄ ΚΠΣ αφορά μεγαλύτερη χρονική περίοδο.

1.3. Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2007-2013)

Για το **Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)** της Δ΄ Προγραμματικής Περιόδου¹³⁰, το σύνολο των δημοσίων δαπανών που θα κινητοποιηθεί μέσω των ΕΠ για την υλοποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής της Ελλάδας, ανέρχεται στα 31,9€ δις περίπου, με την κοινοτική συνδρομή να ανέρχεται σε **20,4€ δις**. Στο ποσό αυτό προστίθεται η ιδιωτική χρηματοδότηση που ανέρχεται περίπου στα 7,5€ δις (βάσει στοιχείων του ΥΠΟΙΟ 2006a).

Το ΕΣΠΑ αποτελείται από 10 συνολικά άξονες προτεραιότητας:

◆ Άξονες Προτεραιότητας ΕΣΠΑ

1. Περιβάλλον Και Αειφόρος Ανάπτυξη
2. Ενίσχυση Προσπελασιμότητας
3. Ανταγωνιστικότητα- Επιχειρηματικότητα

¹³⁰ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 67-68 και www.espa.gr.

4. Ψηφιακή Σύγκλιση
5. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
6. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
7. Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης
8. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής
9. Περιφερειακή Ανάπτυξη (ΠΕΠ)
10. Χωρική Συνεργασία (Νέος Στόχος 3)

Ο Άξονας 9 αφορά το περιφερειακό κομμάτι του ΕΣΠΑ που υλοποιείται από τις παρεμβάσεις περιφερειακού επιπέδου μέσω των ΠΕΠ, για τις 13 Περιφέρειες της χώρας.

Η αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ, πραγματοποιείται μέσω **13 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**, 8 Τομεακά και 5 Περιφερειακά, ενώ προστίθενται σ' αυτά, αλλά **12 Επιχειρησιακά Προγράμματα** Εδαφικής Συνεργασίας¹³¹ στο πλαίσιο του Στόχου 3 της Διαρθρωτικής Πολιτικής της ΕΕ.

Σημαντικό είναι ότι οι τομείς της Αγροτικής Ανάπτυξης και της Αλιείας δεν εντάσσονται στο ΕΣΠΑ, αλλά λειτουργούν συμπληρωματικά στην αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας με δυο σχέδια: **Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ)** και **Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας (ΕΣΣΑΑΛ)**.¹³²

Η στρατηγική αυτή υλοποιείται μέσα από δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλατατζής» (ΠΑΑ)¹³³
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ)¹³⁴

Τα προγράμματα αυτά, βρίσκονται σε απόλυτη συνοχή με το ΕΣΠΑ. Οι δημόσιοι πόροι των ΕΠ για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία είναι 6,1€ δις, στους οποίους προστίθενται 1,4€ δις από ιδιωτικούς πόρους (ΥΠΟΙΟ, 2006α).

Συνολικά λοιπόν για την Δ' Προγραμματική Περίοδο, το συνολικό ποσό το οποίο προωθείται για την επίτευξη της ελληνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, υπερβαίνει τα 45€ δις.

¹³¹ Διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας.

¹³² Είναι δύο προγραμματικά κείμενα όπου περιγράφεται η στρατηγική της χώρας για την ανάπτυξη της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, καθώς και της αλιείας και των αλιευτικών περιοχών.

¹³³ Συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ.)

¹³⁴ Συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ).

Καινοτομία για την περίοδο αυτή αποτελεί η αλλαγή στη δομή των περιφερειών και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, που εισάγεται με το **Νόμο 3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης)**, βάσει του οποίου διαφοροποιείται η δομή και οι αρμοδιότητες των περιφερειών που σχετίζονται με την εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ.^{135 136}

Σε σχέση με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, η αρχιτεκτονική δομή των ΕΠ – δηλαδή η διάρθρωσή τους σε Άξονες Προτεραιότητας - αλλά και η χρηματοδοτική σχεδίασή τους – δηλαδή οι υποχρεώσεις σε σχέση με τις κοινοτικές πιστώσεις - επηρεάστηκε σημαντικά από την **κατοχύρωση των Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης**.

2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα αποτελεί ένα σοβαρό θέμα το οποίο έχει απασχολήσει κατά καιρούς την ελληνική κοινή γνώμη και την πολιτική και τη δημόσια διοίκηση. Γεγονός είναι πως περίπου ο μισός πληθυσμός της χώρας ζει στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, με τις υπόλοιπες περιφέρειες να βρίσκονται σε καθεστώς απομόνωσης. Παρά τις προσπάθειες για εφαρμογή πολιτικών μείωσης των ανισοτήτων κυρίως τα τελευταία χρόνια, το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται.^{137 138 139}

¹³⁵ Συγκεκριμένα στη σχετική εγκύκλιο αναφέρεται ότι: «Στην αρμοδιότητα των (αιρετών) Περιφερειαρχών περιέρχεται από 1.7.2011 η διαχείριση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) του ΕΣΠΑ και επομένως η εποπτεία των Ενδιάμεσων Διαχειριστικών Αρχών (Ε.Δ.Α.) των Περιφερειών».

¹³⁶ Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2011, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, Εγκύκλιος Οδηγίες προς τις ΕΥΔ/ΕΔΑ/ΕΦΔ για τις αλλαγές που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ) και αφορούν στα συγχρηματοδοτούμενα έργα του ΕΣΠΑ, Αθήνα, 3/2/2011,σελ. 3-4.

¹³⁷ Σημειώνουμε ότι σκοπός του κεφαλαίου αυτού δεν είναι η αναλυτική μέτρηση των ανισοτήτων των ελληνικών περιφερειών, αλλά μια γενική καταγραφή της κατάστασης των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα διαχρονικά, καθώς και η συσχέτισή τους με τη διαδικασία ανάπτυξης και προγραμματισμού των περιφερειών. Ως εκ τούτου, στην ανάλυση που πραγματοποιείται, χρησιμοποιείται ο δείκτης κκ ΑΕΠ και οι δείκτες διασποράς CV και WCV (Συντελεστής Διακύμανσης και Σχετικός Συντελεστής Διακύμανσης, αντίστοιχα). Για πιο σαφή αποτελέσματα όσον αφορά τη μέτρηση των περιφερειακών ανισοτήτων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, ποιοτικοί και ποσοτικοί (οικονομικοί, κοινωνικοί, γεωγραφικοί, ποιοτικοί δείκτες, δείκτες ευημερίας).

¹³⁸ Το θέμα των ανισοτήτων στην Ελλάδα δεν είναι πολιτικά ουδέτερο, οπότε είναι λογική η επιρροή της κατανομής των κονδυλίων προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση αναλόγως του πολιτικού σκηνικού, κάτι που οξύνει ακόμα περισσότερο το πρόβλημα.

¹³⁹ Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα σελ. 35-37.

2.1. Χαρακτηριστικά περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

Τα **βασικά χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος** στον ελλαδικό χώρο είναι¹⁴⁰:

- Μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού, εργατικού δυναμικού, οικονομικών δραστηριοτήτων, υποδομών και κατασκευών στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής.
- Η ύπαρξη μιας παράλληλης, αν και μικρότερης, συγκέντρωσης στο κέντρο της Βόρειας Ελλάδας, τη Θεσσαλονίκη.
- Η παρουσία περιφερειών αγροτικής ανάπτυξης με εντεινόμενη αστικοποίηση και αυξανόμενη απασχόληση, γύρω από τον αναπτυξιακό άξονα.
- Ο μεγάλος αριθμός προβληματικών περιοχών της χώρας – περιοχές ορεινές, νησιωτικές, συνοριακές, περιφερειακές.

Οι **παράγοντες δημιουργίας** του περιφερειακού προβλήματος, είναι κυρίως ιστορικοί, γεωμορφολογικοί, οικονομικοί και πολιτικοί. Στις σοβαρές διαρθρωτικές ανισοροπίες που χαρακτηρίζουν το σύνολο της οικονομίας κατά τις προηγούμενες τρεις δεκαετίες (διόγκωση του χρέους, υψηλό έλλειμμα, αύξηση της ανεργίας και χαμηλή παραγωγή που συνεπάγεται χαμηλές εξαγωγικές δυνατότητες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα) προστίθεται το «περιφερειακό πρόβλημα» συμβάλλοντας στον περιορισμό των δυνατοτήτων της οικονομίας για ανάπτυξη.¹⁴¹

Η **χωρική κατανομή** του πληθυσμού της χώρας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα, καθώς διαχρονικά συρρικνώνεται ο πληθυσμός της περιφέρειας¹⁴². Σαν αποτέλεσμα της εσωτερικής μετανάστευσης, δεν υπάρχουν σήμερα μεγάλες πόλεις στην Ελλάδα, κάτι που καθιστά πολύ δύσκολη τη συγκρότηση πόλων ανάπτυξης στην περιφέρεια. **Το πρόβλημα είναι διττό**, εφόσον η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού σε σχέση με τις διαθέσιμες υποδομές στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Αθήνα, δημιουργεί μια σειρά προβλημάτων λειτουργικότητας στο παραγωγικό σύστημα της πόλης, ενώ ταυτόχρονα υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

¹⁴⁰ Konsolas N., Papadaskalopoulos A., Ranos C. and Sidiropoulos E., 1993, Regional Prospects in Greece, a GREMI - E.E.C. Research Project National Report, Regional Development Institute, Regional Development Institute, Athens.

¹⁴¹ Caraveli H. and Tsionas E., 2012, Economic restructuring, crises and the regions: the political economy of regional inequalities in Greece. GreeSE papers, 61. London School of Economics and Political Science, Hellenic Observatory, London, UK., p. 13.

¹⁴² Με αποτέλεσμα την έλλειψη αστικών κέντρων μεσαίου μεγέθους.

Σοβαρό πρόβλημα αποτελεί και το θέμα των **περιφερειακών διαφοροποιήσεων** του επιπέδου ευημερίας, του εισοδήματος και του επιπέδου ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας. Το ερώτημα που τίθεται, είναι αν η κατανομή του εισοδήματος ακολουθεί την κατανομή του πληθυσμού ή αν υφίστανται ευνοημένοι νομοί ή ευνοημένες περιφέρειες.¹⁴³

2.2. Διαχρονική εξέλιξη των δια-περιφερειακών ανισοτήτων από το 1980 μέχρι σήμερα

Οι ανισότητες στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των ελληνικών **περιφερειών TL2**¹⁴⁴ στην κλίμακα ταξινόμησης του ΟΟΣΑ, **αυξήθηκαν διαχρονικά** κατά την περίοδο 1980 - 2007. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι ανισότητες καταρχάς μειώθηκαν, φθάνοντας το χαμηλότερο επίπεδό τους στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Έπειτα, αυξήθηκαν σταδιακά από το 1991 και μετά και παρά το γεγονός ότι μειώθηκαν και πάλι από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, το 2007 αυξήθηκαν σε τέτοιο βαθμό, που η τιμή τους ήταν τριπλάσια σε σχέση με την τιμή τους το 1999.

Η περιφέρεια Αττικής ξεπέρασε τον εθνικό μέσο όρο, εμφανίζοντας το υψηλότερο ετήσιο μέσο ποσοστό αύξησης (3,4%), κατά την τελευταία δεκαετία. Επιπλέον, ήταν η μόνη περιοχή TL2 με θετικό ρυθμό ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά την τελευταία δεκαετία και μία από τις δύο περιοχές TL2 με θετικό ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ. Ήταν η περιφέρεια που συνέβαλε περισσότερο στην ανάπτυξη του εθνικού ΑΕΠ κατά την εν λόγω χρονική περίοδο. Η Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα μείωσαν το ΑΕΠ τους κατά 9,9% και 7,7% αντίστοιχα, ενώ η Αττική αύξησε το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της από 15% πάνω από τον εθνικό μέσο όρο που ήταν το επίπεδο του 1980, σε 46% πάνω από το μέσο όρο το 2007.¹⁴⁵ Το ΑΕΠ των ελληνικών ΠΜΣ για τα έτη 2005-2009, φαίνεται σε σχετικό Πίνακα στο Παράρτημα ΙΙΙ, Πίνακες (3).

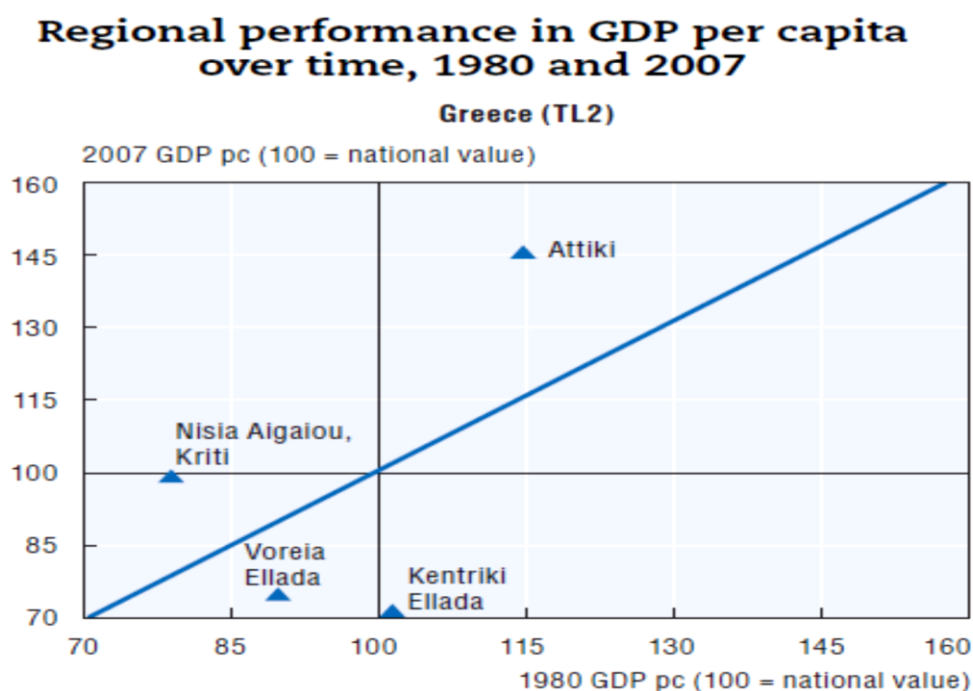
¹⁴³ Πετράκος Γ., 2004, Περιφερειακές ανισότητες και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα, Επιστημονικό Περιοδικό «Αειχώρος- Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης», Τόμος 3, Τεύχος 1, Βόλος, σελ. 8-9.

¹⁴⁴ Βάσει της κλίμακας ταξινόμησης των περιφερειών του ΟΟΣΑ, οι TL2 περιφέρειες είναι οι 4 ομάδες περιφερειών ανάπτυξης στην Ελλάδα, δηλαδή Βόρεια Ελλάδα, Κεντρική Ελλάδα, Αττική και Νησιά Αιγαίου - Κρήτη. Οι αντίστοιχοι γεωκωδικοί της ΕΕ, είναι οι περιφέρειες επιπέδου NUTS I.

¹⁴⁵ OECD, 2011, Building Resilient Regions For Stronger Economies, OECD Regional Outlook 2011, p. 250-251.

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τη **διαχρονική εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των TL2 περιφερειών** για την χρονική περίοδο 1980-2007:

Διάγραμμα 4: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ 1980-2007 σε επίπεδο TL2 (NUTS I) για την Ελλάδα

Πηγή: OECD Regional Database, 2009.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία¹⁴⁶, η περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το 43,62% του ΑΕΠ της χώρας και 36,22% του συνολικού πληθυσμού. Η κεντρική Μακεδονία (όπου βρίσκεται και το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης) συγκεντρώνει το 14,97% του ΑΕΠ και το 17,26% του συνολικού πληθυσμού της χώρας¹⁴⁷. Συνεπώς οι δύο αυτές περιφέρειες αθροιστικά, συγκεντρώνουν το 58,6% του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας και το 53,5% του πληθυσμού της.

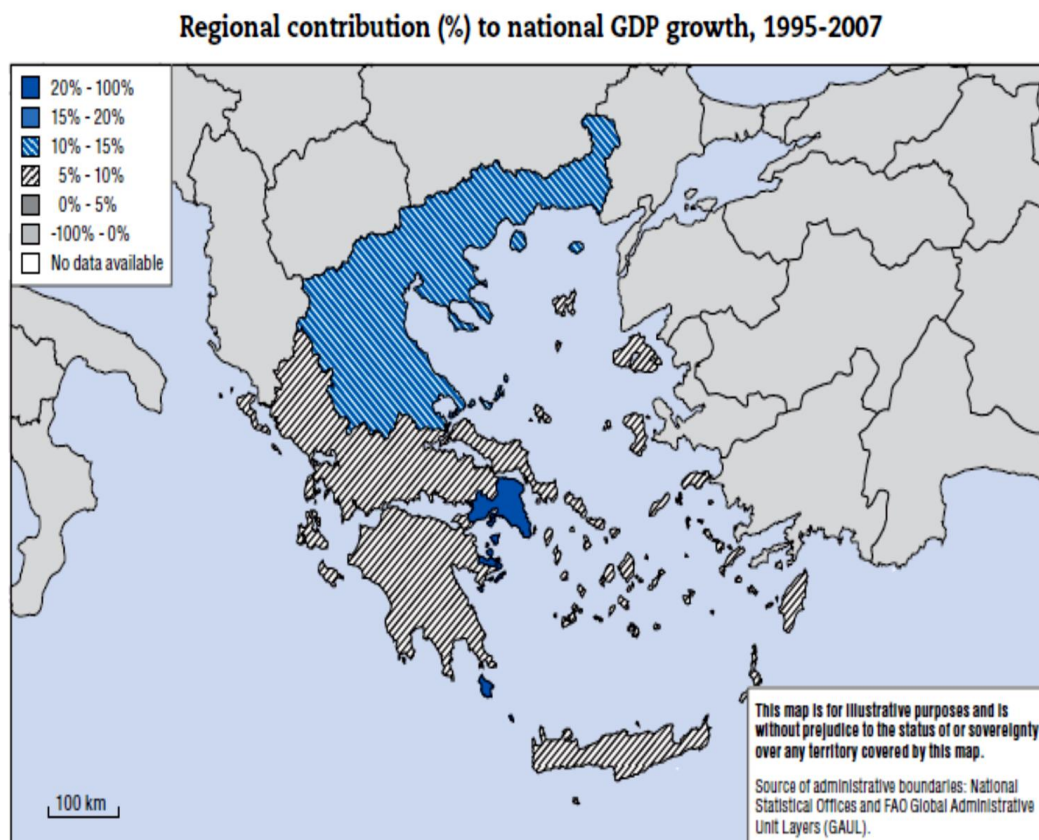
Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε τη **μέση συνεισφορά των περιφερειών στο εθνικό ΑΕΠ** για τα χρόνια 1995-2007. Παρατηρούμε ότι οι αποκλίσεις των

¹⁴⁶ Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2011.

¹⁴⁷ Σύμφωνα με στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, ο πληθυσμός της χώρας βάσει της απογραφής του 2011 ανέρχεται σε 10.787.690 κατοίκους στο σύνολο της επικράτειας, ενώ ο πληθυσμός στην περιφέρεια Αττικής ανέρχεται στους 3.812.330 κατοίκους και στην περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας (συμπεριλαμβανομένης της Θεσσαλονίκης) στους 1.874.590 κατοίκους.

ποσοτών συνεισφοράς στο ΑΕΠ της χώρας μεταξύ των περιφερειών διαχρονικά είναι πολύ μεγάλες, με την περιφέρεια Αττικής να έχει τα πρωτεία:

Διάγραμμα 5: Συνεισφορά ελληνικών Περιφερειών στο εθνικό ΑΕΠ 1995-2007

Πηγή: OECD Regional Database, 2009.

Η κύρια βιομηχανική δραστηριότητα λαμβάνει χώρα στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, ενώ οι υπόλοιπες περιοχές έχουν χαμηλή εξειδίκευση σε τομείς όπως ο **τουρισμός** (οι νησιωτικές περιοχές, κυρίως το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη), η γεωργία (κυρίως η Θεσσαλία, η Πελοπόννησος, η Ανατολική Μακεδονία, η Θράκη, η Δυτική Ελλάδα και κάποιες περιοχές της Στερεάς Ελλάδας και της Κεντρικής Μακεδονίας) και η **ελαφριά βιομηχανία** (η Στερεά Ελλάδα και η Κεντρική Μακεδονία), με τον τομέα των **χρηματοοικονομικών και λοιπών οικονομικών υπηρεσιών** να αντιπροσωπεύει μόνο το 5% συνολικά στις περιοχές εκτός Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

2.3. Δείκτες μέτρησης διαπεριφερειακών ανισοτήτων και κατηγοριοποίηση περιφερειών

Η εκτίμηση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων εντός της χώρας¹⁴⁸ μπορεί να γίνει με τη χρήση δεικτών διασποράς, όπως ο Συντελεστής Διακύμανσης (CV) και ο Σταθμισμένος Συντελεστής Διακύμανσης (WCV).¹⁴⁹

Συγκρίνοντας τις τιμές των παραπάνω δεικτών για τα έτη 2000 και 2008, οι ανισότητες φαίνεται να έχουν αυξηθεί τόσο συνολικά στο ΑΕΠ, όσο και στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των περιφερειών. Οι τιμή για τον δείκτη CV αυξήθηκε από 130.69 το 2000 σε 141.30 το 2008, ενώ για τον δείκτη WCV από 14.37 σε 18.13. Με βάση τα στοιχεία αυτά, οι περιφέρειες κατηγοριοποιούνται σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το έτος 2008 και ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ για το διάστημα 2000-2008.

Οι περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ (y_R) υψηλότερο του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας (\bar{y}) και ρυθμό ανάπτυξης του συνολικού ΑΕΠ τους (r), μεγαλύτερο από αυτό του μέσου όρου της χώρας (\bar{r}), χαρακτηρίζονται **Δυναμικές Περιφέρειες**. Οι περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το μέσο όρο της χώρας, αλλά ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ μικρότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο, χαρακτηρίζονται **Στάσιμες Περιφέρειες**. Περιφέρειες που έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ

¹⁴⁸ Christofakis M. and Papadaskalopoulos A., 2011, Cohesion policy and regional disparities: The recent experience of Greece, Local Economy, Vol. 26(6-7), p. 526-530 and European Parliament, 2011, Directorate general for internal policies: Economic, social and territorial situation of Greece, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies, p. 11-14.

¹⁴⁹ Ο συντελεστής διακύμανσης δίνεται από τον τύπο: $CV = \frac{\sigma}{Y} \cdot 100$,

όπου σ είναι η τυπική απόκλιση $\sigma = \sqrt{\sum_{R=1}^N \frac{(y_R - \bar{y})^2}{N}}$, με:

y_R = το ΑΕΠ της περιφέρειας,

\bar{y} = το μέσο εγχώριο ΑΕΠ,

N = ο αριθμός των περιφερειών της χώρας.

Ο σταθμισμένος συντελεστής διακύμανσης δίνεται από τον τύπο:

$$WCV = \frac{\sqrt{\sum_{R=1}^N (y_R - \bar{y})^2 \cdot X_R}}{\bar{y}} \cdot 100, \text{ όπου}$$

y_R = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιφέρειας,

\bar{y} = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας,

X_R = το μερίδιο της περιφέρειας στον συνολικό πληθυσμό της χώρας,

N = ο αριθμός των περιφερειών της χώρας.

μικρότερο του εθνικού μέσου όρου, αλλά ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο από το μέσο όρο της χώρας, είναι οι **Αναπτυσσόμενες Περιφέρειες**. Τέλος, οι **Προβληματικές Περιφέρειες**, είναι αυτές με κατά κεφαλήν ΑΕΠ και ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ, μικρότερα από το μέσο όρο σε εθνικό επίπεδο:

Πίνακας 7: Κατηγοριοποίηση ελληνικών Περιφερειών, με βάση το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν και του συνολικού ΑΕΠ.

	$y_R > \bar{y}$	$y_R < \bar{y}$
$r > \bar{r}$	ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ: • Αττική • Κρήτη	ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ: • Βόρειο Αιγαίο
$r < \bar{r}$	ΣΤΑΣΙΜΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ: • Στερεά Ελλάδα • Νότιο Αιγαίο	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ: • Ανατολική Μακεδονία-Θράκη • Κεντρική Μακεδονία • Δυτική Μακεδονία • Ήπειρος • Ιόνια Νησιά • Θεσσαλία • Δυτική Ελλάδα • Πελοπόννησος

Πηγή: Christofakis M. and Papadaskalopoulos A., 2011, Cohesion policy and regional disparities: The recent experience of Greece, Local Economy, Vol. 26(6-7), p. 527.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δεν συμβαδίζουν απόλυτα με το καθεστώς στο οποίο έχουν ενταχθεί οι ελληνικές περιφέρειες από την ΕΕ για την περίοδο 2007-2013, εφόσον οι προβληματικές περιφέρειες¹⁵⁰ δεν προβλέπεται να ενταχθούν στο Στόχο 1 - Σύγκλιση.

Το γεγονός ότι η Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική ακολουθεί πιστά την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής, ίσως έφερε βελτιώσεις σε κάποιους τομείς¹⁵¹, παρόλα

¹⁵⁰ Με βάση τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν και συνολικό ΑΕΠ αντίστοιχα.

¹⁵¹ Όπως την σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών με τον μέσο όρο της Κοινότητας και έξοδο για πρώτη φορά των ελληνικών περιφερειών από τον Στόχο 1 της Γ΄ Προγραμματικής Περιόδου (Προβληματικές περιφέρειες).

αυτά οι ενδοεθνικές ανισότητες συνεχίζουν να υφίστανται και μάλιστα εντονότερα απ' ότι πριν μερικά χρόνια.

Η οικονομική κρίση επιδείνωσε την κατάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων, εφόσον υπήρξε μεταβολή στο εθνικό ΑΕΠ (-2.06% μεταξύ του 2009 και του 2010, από -0.80% που ήταν η μεταβολή για το έτος 2008-2009) και στο εγχώριο κατά κεφαλήν ΑΕΠ (-2.26% από -1.20% που ήταν μεταξύ 2008-2009). Οι συνεχείς μεταβολές σε διάφορους τομείς της οικονομίας σε συνδυασμό με τις εναλλαγές του πολιτικού σκηνικού και τα σκληρά μέτρα λιτότητας τα οποία πάρθηκαν τα τελευταία χρόνια, δεν μπορούν να αφήσουν ανέπαφες τις διαπεριφερειακές ανισότητες.¹⁵²

2.4. Ανισότητες και Επιλεξιμότητα Περιφερειών

Είναι γεγονός πως το τελευταίο χρονικό διάστημα υπάρχουν δύο αντίρροπες δυναμικές στο χωρικό επίπεδο της ΕΕ: Οι ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας μειώνονται, ενώ αντίθετα αυξάνονται στο εσωτερικό των χωρών. Ο λόγος είναι πως η σύγκλιση των χωρών της συνοχής, επιτυγχάνεται κυρίως με την παραπέρα ενίσχυση των μητροπολιτικών κέντρων και των δυναμικών περιοχών.¹⁵³

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα φαίνεται να αναπτύσσεται με ρυθμούς μεγαλύτερους από τον κοινοτικό μέσο όρο, παρόλα αυτά οι περιφερειακές ανισότητες επιμένουν, με αποτέλεσμα την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας. Βάσει της **μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ** της περιόδου 1995-2003, οι επιδόσεις **των 13 περιφερειών επιπέδου NUTS II** μας δίνουν τα εξής στοιχεία:

- Συνολικά η χώρα εμφανίζει ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους από το μέσο όρο της ΕΕ.
- Οι 13 περιφέρειες της Ελλάδας συμμετέχουν με διαφοροποιημένο τρόπο στη διαδικασία αυτή.

¹⁵² Τον Μάρτιο του 2010, η τότε ελληνική Κυβέρνηση (ΠΑ.ΣΟ.Κ.) αποφάσισε να υιοθετήσει για πρώτη φορά μια σειρά μέτρων λιτότητας (Μνημόνιο), με στόχο να μειώσει το τεράστιο έλλειμμα σε ποσοστό μικρότερο του 3% μέχρι το 2015. Σήμερα, δύομισι χρόνια μετά και έπειτα από την υιοθέτηση δεύτερου και τρίτου Μνημονίου, η αποτυχία της συγκεκριμένης τακτικής θεωρείται δεδομένη και η ύφεση είναι μεγαλύτερη. Τα σκληρά οικονομικά μέτρα σε συνδυασμό με αλληπάλληλες αποτυχημένες πολιτικές κινήσεις και αποφάσεις, οδήγησαν σε μια τεράστια οικονομική και κοινωνική υποβάθμιση, συνεπώς και η επιδείνωση των ανισορροπιών μεταξύ των ελληνικών περιφερειών ήταν αναπόφευκτη.

¹⁵³ Πετράκος Γ. και Rodríguez-Pose A., 2002, Περιφερειακές Ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, 8(5):87-122, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 8-9.

- Με ρυθμό μεγαλύτερο από το μέσο όρο της χώρας αναπτύσσονται οι Περιφέρειες: Β. Αιγαίο, Θεσσαλία, Ν. Αιγαίο, Κρήτη, Πελοπόννησος, Ιόνια Νησιά, Ήπειρος. Κοντά στο μέσο όρο της χώρας είναι οι περιφέρειες: Κ. Μακεδονία, Αττική, Δ. Μακεδονία. Σχετική καθυστέρηση παρουσιάζουν οι Περιφέρειες: Α. Μακεδονία-Θράκη, Σ. Ελλάδα, Δ. Ελλάδα.

Συνδυαστικά με την επιλεξιμότητα της κάθε περιφέρειας, προκύπτει ο παρακάτω πίνακας:

Πίνακας 8: Επιλεξιμότητα ελληνικών Περιφερειών σε σχέση με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ

Ρυθμός Μεταβολής του ΑΕΠ	Κάτω από τον εθνικό Μέσο Όρο	Περί τον εθνικό Μέσο Όρο	Ανω του εθνικού Μέσου Όρου
Επιλεξιμότητα			
Περιφέρειες Σύγκλισης	• Ανατολική Μακεδονία-Θράκη • Δυτική Ελλάδα		• Ήπειρος • Ιόνια Νησιά • Πελοπόννησος • Θεσσαλία • Β. Αιγαίο • Κρήτη
Περιφέρειες Phasing Out		• Δυτική Μακεδονία • Αττική • Κεντρική Μακεδονία	
Περιφέρειες Phasing In	• Στερεά Ελλάδα		• Νότιο Αιγαίο

Πηγή: ΕΣΠΑ 2007-2013, σελ. 212 και ίδια επεξεργασία.

Από μια γενική επισκόπηση με βάση τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και το ΕΣΠΑ, διαπιστώνονται σημαντικές διαφοροποιήσεις στην **αναπτυξιακή πορεία και ανταγωνιστικότητα των δεκατριών ελληνικών Περιφερειών:**¹⁵⁴

¹⁵⁴ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006α, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Οκτώβριος 2006, σελ. 221 και Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007, σελ. 128-129.

Σε πιο ευνοϊκή θέση βρίσκονται, το **Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη** με κύριο προωθητικό παράγοντα τον τουρισμό και η **Αττική**, η οικονομία της οποίας αποτελεί νευραλγικό κόμβο της Ανατολικής Μεσογείου.

Σημαντικά βελτιωμένη είναι η **θέση της Πελοποννήσου**, που μεταβάλλει σταδιακά την παραδοσιακή οικονομία της βασισμένη στον πρωτογενή τομέα και να αντεπεξέρχεται στις προκλήσεις του παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού.

Η εικόνα της **Στερεάς Ελλάδας** και της **Δυτικής Μακεδονίας**, δεν συνδέεται ευθέως με τον ενδογενή αναπτυξιακό δυναμισμό τους, αλλά είναι απόρροια ειδικών συνθηκών που εν μέρει στρεβλώνουν αυξητικά τις επιδόσεις τους στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, χωρίς όμως αντίστοιχα θετικές επενέργειες στην αγορά εργασίας.

Η **Κεντρική Μακεδονία** διαθέτει μεν τις προϋποθέσεις για να πρωταγωνιστήσει στις οικονομικές εξελίξεις με επίκεντρο ιδιαίτερα τη ΝΑ Ευρώπη, ωστόσο οι μέτριες αναπτυξιακές επιδόσεις της, ειδικά στην αγορά εργασίας, οφείλονται στις διαταράξεις του παραγωγικού ιστού της εξαιτίας του εντεινόμενου ανταγωνισμού, καθώς και στην υστέρηση σε σύγχρονες παραγωγικές και τεχνικές υποδομές ώστε να αναδειχθεί ο μητροπολιτικός ρόλο της Θεσσαλονίκης.

Η Δυτική Ελλάδα, η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, τα Ιόνια Νησιά, το Βόρειο Αιγαίο και η Ήπειρος, παρότι η τελευταία σημείωσε μεγάλα βήματα προόδου, αποτελούν τις Περιφέρειες με τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή υστέρηση στην Ελλάδα. Στις ανωτέρω Περιφέρειες δεν έχουν ακόμα προκύψει νέοι κλάδοι παραγωγής που θα υποκαταστήσουν όσους είναι πλέον στάσιμοι ή φθίνουν λόγω ανταγωνισμού.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως απαιτείται **άσκηση συγκεκριμένης πολιτικής**, η οποία θα είναι ικανή να αντιμετωπίσει τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, να κινητοποιήσει και να στηρίξει τις επενδύσεις και να περιορίσει τις περιφερειακές ανισότητες. Συνεπώς κρίνεται απαραίτητη μια σύνθετη αντιμετώπιση, η οποία σε ένα πρώτο επίπεδο θα μπορεί να δράσει προς τα **προβλήματα που αφορούν το σύνολο της χώρας**, ενώ σε δεύτερο επίπεδο θα δρα **στοχευμένα κατά περιφέρεια**, έχοντας ως κριτήρια την επιλεξιμότητα (ασθενές κριτήριο) και τις επιδόσεις των περιφερειών (ισχυρό κριτήριο).¹⁵⁵

¹⁵⁵ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006α, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Οκτώβριος 2006, σελ 212-213.

3. ΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

3.1. Ενισχύσεις ανά Ταμείο και κατηγορία Περιφέρειας

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, στη Δ΄ Προγραμματική Περίοδο, η χώρα μας έλαβε συνολικά €20,4 δις από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ και το ΤΣ, ποσό που φαίνεται πως θα είναι κατά πολύ μειωμένο στη νέα Προγραμματική Περίοδο. Για την περίοδο 2014-2020 οι ενδεικτικοί υπολογισμοί δείχνουν ότι το ύψος των χρηματοδοτήσεων από τα διαρθρωτικά ταμεία, θα είναι περίπου €10,6 δις συνολικά από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ενώ αναμένονται πολύ μικρές έως μηδενικές ενισχύσεις από το ΤΣ.

Με τα μέχρι τώρα δεδομένα, **η Ελλάδα δεν φαίνεται να είναι επιλέξιμη για το Ταμείο Συνοχής**.¹⁵⁶ Ο λόγος είναι ότι ως βάση υπολογισμού λαμβάνεται το ΑΕΠ της χώρας για τα έτη 2008, 2009 και 2010. Για την τριετία αυτή, το ΑΕΠ της Ελλάδας είναι οριακά μεγαλύτερο του 90% του μέσου όρου της ΕΕ27, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση επιλεξιμότητας για το συγκεκριμένο Ταμείο. Βέβαια τη περίοδο 2009-2011, η ύφεση στην Ελλάδα συρρίκνωσε το ΑΕΠ κατά ένα μεγάλο ποσοστό, το οποίο φέτος αναμένεται αθροιστικά να φτάσει το 20%. Η Επιτροπή όμως λαμβάνει υπόψη της για την κατανομή των κονδυλίων δεδομένα προ κρίσης.¹⁵⁷

Τα ποσοστά χρηματοδότησης ανά κατηγορία περιφέρειας αναμένεται να είναι τα παρακάτω:

Πίνακας 9: Ποσοστά χρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για τις ελληνικές Περιφέρειες την περίοδο 2014-2020

Κατηγορία Περιφέρειας	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
Λιγότερο Ανεπτυγμένη	25%	75%
Μετάβασης	40%	60%
Περισσότερο Ανεπτυγμένη	52%	48%

Πηγή: Αρτέμης Κουρτέσης, Βασίλης Αυδίκος, 2012.

¹⁵⁶ Ενδέχεται βέβαια να λάβει η χώρα κάποιες ενισχύσεις σε μεταβατική και ειδική βάση, παρόλα αυτά, δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για το ύψος της χρηματοδότησης.

¹⁵⁷ Κουρτέσης Α. και Αυδίκος Β., 2012, Οι κυριότερες προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την νέα Πολιτική Συνοχής 2014-2020: κριτική ανάλυση και οι επιπτώσεις στην Ελλάδα, 10^ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ERSΑ GR, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2012 και στοιχεία από τον δικτυακό τόπο: http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathbreak_1_21/09/2012_462465.

Συνολικά για την περίοδο 2014-2020 η **κοινοτική χρηματοδότηση** για την Ελλάδα θα προέρχεται σε ποσοστό 30% από το ΕΚΤ και 70% από το ΕΤΠΑ. Λαμβάνοντας υπόψη των μερίδιο των ταμείων στην προηγούμενη περίοδο το οποίο ήταν 25% και 75% για το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ αντίστοιχα, παρατηρούμε πως υπάρχει μια μικρής τάξης μετατόπιση, από τις υποδομές και το παραγωγικό περιβάλλον στους ανθρώπινους πόρους, ειδικά για τις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

3.2. Νέα κατηγοριοποίηση των ελληνικών περιφερειών και επιπτώσεις

Βάσει της νέας κατηγοριοποίησης περιφερειών για την Ε΄ Προγραμματική Περίοδο που αναλύσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, για την Ελλάδα οι περιφέρειες θα κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- **Λιγότερο Ανεπτυγμένες:** Α. Μακεδονία-Θράκη, Κ. Μακεδονία, Δ. Ελλάδα, Ήπειρος, Θεσσαλία
- **Μετάβασης:** Δ. Μακεδονία, Ι. Νησιά, Β. Αιγαίο, Στ. Ελλάδα, Πελοπόννησος, Κρήτη
- **Περισσότερο Ανεπτυγμένες:** Αττική, Ν. Αιγαίο

Με βάση τα δεδομένα που ισχύουν μέχρι στιγμής, απ' ότι φαίνεται η μεγαλύτερη περιφέρεια της χώρας, η **Αττική**, αλλά και το **Νότιο Αιγαίο** θα είναι οι **μεγάλες χαμένες του ΕΣΠΑ 2014-2020**.

Ειδικά όσον αφορά το **(ΠΕΠ) της Αττικής**, **ενδέχεται να φτάσει σε απώλειες ακόμη και 50%**, εφόσον η Ελλάδα λάβει συνολικά μέχρι και 8,5 δισ. λιγότερα σε σχέση με τα 20,4 δισ. από το ΕΣΠΑ (μείωση άνω του 40%), καθώς η μεγαλύτερη περιφέρεια της χώρας ανεβαίνει κατηγορία και εντάσσεται πλέον στις ανεπτυγμένες, δηλαδή, στο 90%-100%, με αποτέλεσμα να λαμβάνει σημαντικά λιγότερα κονδύλια σε σχέση με τα 2,8 δισ. του ΕΣΠΑ.

Το ίδιο «χαμένη» μπορεί να χαρακτηριστεί και η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**, εφόσον – ως Περιφέρεια που ανήκει στην κατηγορία «Περισσότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες» - πλήττεται από σημαντική μείωση κονδυλίων, σε μικρότερο όμως βαθμό απ' ότι η Περιφέρεια Αττικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ Γ΄ ΚΑΙ Δ΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ

1.1. Διαφορές στη δομή και τη διάρθρωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Έχουμε ήδη αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, **τη δομή των ΕΠ** ξεχωριστά για τις δύο προγραμματικές περιόδους. Παρακάτω παρατίθενται οι βασικές τους διαφορές:

- Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της **Γ΄ Προγραμματικής Περιόδου** για την Ελλάδα, υλοποιείται μέσα από **24 Επιχειρησιακά Προγράμματα**, από τα οποία τα **11 αφορούν εθνικές-τομεακές πολιτικές** και τα 13 αποτελούν ολοκληρωμένα αναπτυξιακά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε περιφέρεια της χώρας. Το ΕΣΠΑ, ακολουθεί μεν τους στόχους της προηγούμενης περιόδου, αλλά προσαρμόζεται στενότερα σε ένα πιο συγκεκριμένο πλαίσιο στρατηγικής και στόχων. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσχέρειες που εντοπίστηκαν κατά την Γ΄ Προγραμματική στον σχεδιασμό και την υλοποίηση, **υιοθετείται ένα νέο σχήμα αρχιτεκτονικής προγραμμάτων**, το οποίο εστιάζει σε μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και λιγότερων αλλά ισχυρότερων Διαχειριστικών Αρχών. Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της **Δ΄ Προγραμματικής Περιόδου**, υλοποιείται μέσω **25 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**, από τα οποία τα 8 αφορούν εθνικές-τομεακές πολιτικές, τα 5 αποτελούν ολοκληρωμένα

αναπτυξιακά ΠΕΠ¹⁵⁸, ενώ, στα πλαίσια του νέου Στόχου 3, υλοποιούνται 12 ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας.¹⁵⁹ Τα πέντε νέα ΠΕΠ είναι:

- ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου

➤ Οι **Άξονες Προτεραιότητας** στο Γ΄ ΚΠΣ είναι 7 στο σύνολό τους, ενώ η κατανομή των ΕΠ του ΕΣΠΑ πραγματοποιείται σε 10 Άξονες Προτεραιότητας. Παρακάτω βλέπουμε διαγραμματικά και για τις δυο περιόδους την ποσοστιαία κατανομή των χρηματοδοτήσεων κατά Άξονα Προτεραιότητας στην Ελλάδα:

Διάγραμμα 6: Κατανομή Πόρων Γ΄ ΚΠΣ ανά Άξονα Προτεραιότητας, 2000-2006

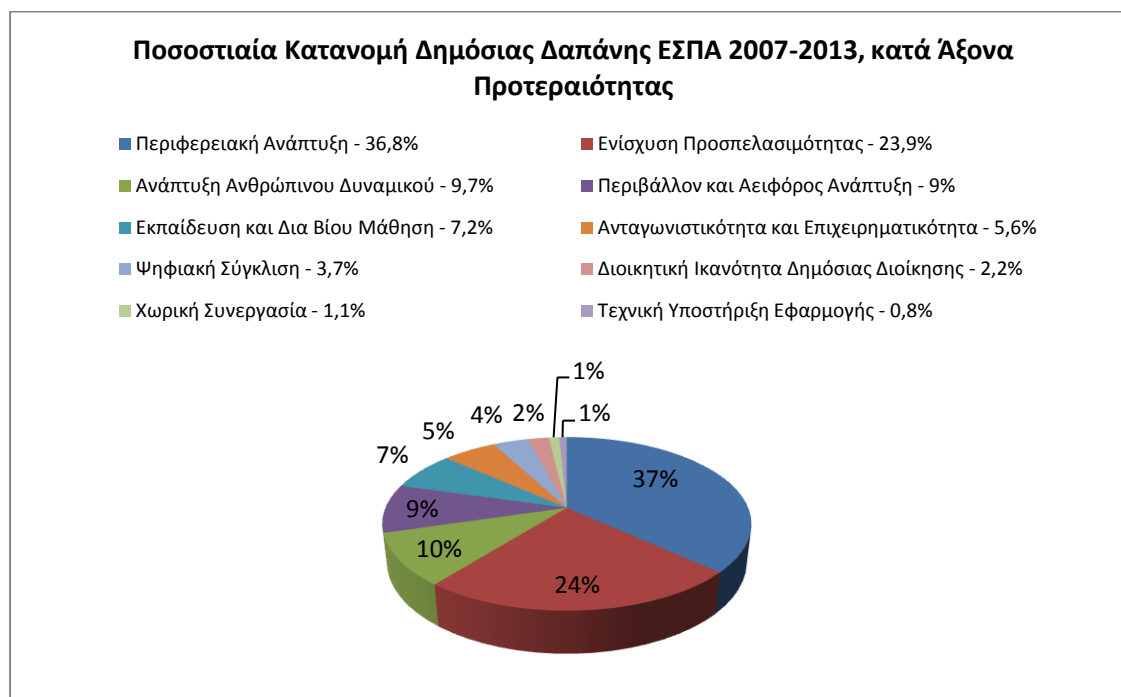
Πηγή: Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Ε., 2009, σελ. 273 και ίδια επεξεργασία.

Παρατηρούμε πως η μεγαλύτερη βαρύτητα στο Γ΄ ΚΠΣ, δόθηκε στον Άξονα που αφορά τις υποδομές Μεταφορών και δευτερευόντως στον Άξονα της Περιφερειακής Ανάπτυξης, εν αντιθέσει με το ΕΣΠΑ, όπου ο άξονας Περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί βασική προτεραιότητα:

¹⁵⁸ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει γίνει κάτι αντίστοιχο και στον αριθμό των διοικητικών περιφερειών της χώρας, οι οποίες παραμένουν 13 (επιπέδου NUTS II).

¹⁵⁹ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 3^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Ιούνιος 2006, σελ. 19.

Διάγραμμα 7: Κατανομή Πόρων ΕΣΠΑ ανά Άξονα Προτεραιότητας, 2007-2013

Πηγή: Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Μ., 2009, σελ.292 και ίδια επεξεργασία

Όπως φαίνεται και διαγραμματικά, το ποσοστό για τον Άξονα της Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι το μεγαλύτερο, αγγίζοντας το 37% περίπου των συνολικών πόρων.¹⁶⁰

- Βασικές αλλαγές όσον αφορά τα ποσοστά χρηματοδοτήσεων, αποτελούν α) η κατανομή μεταξύ ΕΚΤ και ΕΤΠΑ, με τη **χρηματοδότηση από το ΕΚΤ** να ανέρχεται στο **27%**, ενώ αντίστοιχα την προηγούμενη περίοδο το ποσοστό ήταν 24% και β) το **ποσοστό των Κοινοτικών Κονδυλίων για τα ΠΕΠ**, από 32% στη Γ΄ Προγραμματική Περίοδο, αυξάνεται σε **39%** στη Δ΄.
- Σημαντική επίσης αλλαγή για τη νέα Περίοδο αποτελεί το ότι πλέον τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν στρατηγικές εκθέσεις, σχετικά με τη **συμβολή των ΕΠ στην εφαρμογή του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ)**, προκειμένου να εξετάζεται η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και οι τάσεις που επικρατούν, τα επιτεύγματα σε σχέση με την

¹⁶⁰ Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 271-273 και 288-293 και www.hellaskps.gr.

εφαρμογή της συμφωνηθείσας στρατηγικής, καθώς επίσης και παραδείγματα ορθών πρακτικών.¹⁶¹

1.2. Γενικές διαφορές στη δομή του Περιφερειακού Προγραμματισμού

1.2.1. Διαφοροποιήσεις στο γενικό πλαίσιο αναπτυξιακού σχεδιασμού

- Σε γενικές γραμμές, στη νέα περίοδο 2007-2013, παρατηρείται μια τάση να δοθεί μεγαλύτερη **έμφαση σε ποιοτικές διαστάσεις της ανάπτυξης**, όπως η αξιοποίηση και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η αειφόρος ανάπτυξη, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας και όλα αυτά μέσα σε ένα πλαίσιο προσπάθειας αντιμετώπισης των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην **ομαλότητα της μετάβασης**, δεδομένων των νέων Καθεστώτων Μεταβατικής Στήριξης.
- Βάσει των νέων Στόχων που τέθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο από την ΕΕ, στη νέα περίοδο υπάρχουν δύο περιφέρειες (**Στερεά Ελλάδα και Νότιο Αιγαίο**) που εντάσσονται πλέον στο καθεστώς «**Σταδιακής Εισόδου**» στο νέο Στόχο 2 «**Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση**» και άλλες 3 περιφέρειες (**Κ. Μακεδονία, Δ. Μακεδονία και Αττική**) εντάσσονται σε καθεστώς «**Σταδιακής Εξόδου**» από τον Στόχο 1 «**Σύγκλιση**», παραμένοντας όμως ακόμα στον Στόχο αυτό. Οι 5 αυτές ελληνικές περιφέρειες ξεπέρασαν τα προκαθορισμένα επίπεδα ανάπτυξης και πέρασαν στο μεταβατικό καθεστώς «**απεξάρτησης**» από τους κοινοτικούς πόρους. Υπενθυμίζουμε πως την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, όλες οι ελληνικές περιφέρειες ήταν επιλέξιμες για το Στόχο 1, που αναφέρεται στις περιφέρειες με το μεγαλύτερο βαθμό προβληματικότητας. Έτσι λοιπόν, στη νέα Περίοδο υπάρχουν **για πρώτη φορά 5 ελληνικές Περιφέρειες σε Καθεστώς Μεταβατικής Στήριξης**, οι οποίες θέτουν αυξημένες απαιτήσεις ως προς το σχεδιασμό και την υλοποίηση των νέων ΕΠ.

1.2.2. Νέο καθεστώς χρηματοδοτήσεων και η έννοια του «Earmarking»

¹⁶¹ Υπουργείο Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2007, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007, σελ.9.

- Σημαντική διαφοροποίηση για τη νέα περίοδο 2007-2013, αποτελεί ο τρόπος χρηματοδότησης των ελληνικών περιφερειών και συγκεκριμένα η **ένταξη των χρηματοδοτικών ενισχύσεων**. Η ένταξη των 5 προαναφερθέντων ελληνικών περιφερειών σε Καθεστώς Μετάβασης, δε σχετίζεται μόνο με τη μειωμένης ένταξης Κοινοτική χρηματοδότηση, αλλά και με την κλιμάκωση κατανομής των πόρων: **Η ετήσια κατανομή της κοινοτικής συνδρομής είναι εμπροσθοβαρής**, δηλαδή υπάρχει μια διαρκής αποκλιμάκωση όσον αφορά την ένταξη των χρηματοδοτήσεων κατά τη διάρκεια της Δ΄ Προγραμματικής περιόδου. Αυτό συνεπάγεται μεγάλο κίνδυνο απώλειας χρηματοδοτικών πόρων, σε περίπτωση χαμηλής απορροφητικότητας των πόρων, οι οποίοι είναι αυξημένοι στα πρώτα χρόνια της χρηματοδότησης. Το προφίλ της νέας χρηματοδοτικής κατανομής φαίνεται σχηματικά στο Διάγραμμα 8 και ποσοτικά στον Πίνακα 10:

Διάγραμμα 8: Ποσοστιαία απομείωση ενίσχυσης Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης 2007-2013

Πηγή: Επιστημονική και Οργανωτική Γραμματεία Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013, 2006, Γ΄ εγκύκλιος για την κατάρτιση επιχειρησιακών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013, σελ.8.

Πίνακας 10: Χρηματοδοτική Κατανομή ανά έτος για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing In-Phasing Out

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
Phasing out (Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία)	17,6%	16,5%	15,4%	14,3%	13,2%	12,0%	11,0%	100%
Phasing in (Στερεά Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο)	35,3%	27,2%	18,9%	10,8%	2,6%	2,6%	2,6%	100%

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Ξενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 3^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Ιούνιος 2006, σελ. 39.

- **Εισαγωγή της έννοιας του «Earmarking»:** Το παραπάνω ζήτημα της πιθανής απώλειας πόρων ενισχύεται ακόμα περισσότερο, λόγω της **επίσημης δέσμευσης για την επίτευξη των Στόχων της Λισσαβόνας (Earmarking)**, ειδικά για τις περιφέρειες που βρίσκονται σε καθεστώς Σταδιακής Εισόδου στο Στόχο 2 «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση», δηλαδή για τη Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο όσον αφορά την Ελλάδα. Πρόκειται για δέσμευση που αφορά την υλοποίηση δράσεων που προωθούν την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία, την κοινωνία της γνώσης, τη δημιουργία απασχόλησης, την επιχειρηματικότητα και την υποστήριξη των ΜΜΕ όπως ορίζονται στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας, τέτοιου τύπου δράσεις είναι πολύ δύσκολες στην υλοποίηση τους, όπως έχει δείξει η μέχρι τώρα ελληνική εμπειρία.¹⁶²
- **Ρήτρα Ευελιξίας:** Βάσει του Άρθρου 34 του Καν (ΕΚ) 1083/2006, τα ΕΠ λαμβάνουν χρηματοδότηση μόνο από ένα Ταμείο, με εξαίρεση τα ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής. Ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα να χρηματοδοτούνται κατά συμπληρωματικό τρόπο και εντός του ορίου του **10% της κοινοτικής χρηματοδότησης του κάθε Άξονα προτεραιότητας (Ρήτρα Ευελιξίας)**, κάποιες δράσεις που εμπίπτουν στο πεδίο συνδρομής του άλλου Ταμείου, εφόσον οι δράσεις αυτές απαιτούνται για την υλοποίηση της πράξης και είναι άμεσα συνδεδεμένες με αυτή.

¹⁶² Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 295-296 και European Commission, 2007, COCOF/2007/0012/00-EN, Final version of 28/02/2007, Information paper No. 1: Earmarking, p. 1-3.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2007- 2013

2.1. Κατηγοριοποίηση των ελληνικών Περιφερειών για την περίοδο 2007-2013

2.1.1. Επιλεξιμότητα ελληνικών περιφερειών

Ο σχεδιασμός της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013, βασίστηκε στα στοιχεία της περιόδου 2000-2002, κάτι που σημαίνει πως για την **επιλεξιμότητα** και την κατηγοριοποίηση των Περιφερειών, λήφθηκε υπόψη **ο μέσος όρος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ** της Περιφέρειας για την παραπάνω **τριετία**. Δεδομένων των κανόνων επιλεξιμότητας των Περιφερειών, όπως αυτοί ορίστηκαν από την ΕΕ¹⁶³, για τις ελληνικές Περιφέρειες ισχύουν τα εξής:

- Οι Περιφέρειες **Κ. Μακεδονίας, Δ. Μακεδονίας και Αττικής** παραμένουν στο Στόχο «Σύγκλιση», υπό Καθεστώς «**Σταδιακής Μείωσης**» (**Phasing Out**), λόγω του στατιστικού αποτελέσματος της διεύρυνσης. Ο μέσος όρος κατά κεφαλήν ΑΕΠ της τριετίας ξεπερνά το 75% αυτού της ΕΕ25, αλλά όχι το 75% της ΕΕ15.
- Οι Περιφέρειες **Στ. Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου** εντάσσονται στο στόχο «Ανταγωνιστικότητα» σε Καθεστώς «**Σταδιακής Εισόδου**» (**Phasing In**). Ο μέσος όρος κατά κεφαλήν ΑΕΠ της τριετίας ξεπερνά το 75% αυτού τόσο της ΕΕ25, όσο και της ΕΕ15.
- Οι υπόλοιπες **8 ελληνικές περιφέρειες** εντάσσονται στο Στόχο «Σύγκλιση», έχοντας μέσο όρο κατά κεφαλήν ΑΕΠ για την τριετία, μικρότερο του 75% αυτού της ΕΕ25¹⁶⁴.

Έτσι, συνολικά σε Καθεστώς Μεταβατικής Στήριξης για την περίοδο 2007-2013 στην Ελλάδα, εντάσσεται το **63% του πληθυσμού**, κάτι που αναδεικνύει τον πρωτεύοντα ρόλο των Καθεστώτων στον ελλαδικό χώρο.

2.1.2. Κατανομή ενισχύσεων βάσει κατηγοριοποίησης

¹⁶³ Βλέπε Κεφ. 2, Σελ. 31-35.

¹⁶⁴ Οι περιφέρειες Πελοποννήσου, Β. Αιγαίου και Κρήτης, παρέμειναν οριακά στο στόχο «Σύγκλιση», αφού το κκΑΕΠ του 2002 ήταν μεγαλύτερο του 75% της ΕΕ25. Ήταν μεγάλη η πιθανότητα, αν τελικά ο σχεδιασμός της Πολιτικής Συνοχής βασιζόταν στα στοιχεία της τριετίας 2001-2003, κάποιες από τις περιφέρειες αυτές να μην ενταχθούν στο Στόχο «Σύγκλιση».

Το Δεκέμβριο του 2005 και κατά τις διαπραγματεύσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στα πλαίσια κατανομής των κονδυλίων για τη χρηματοδότηση της Πολιτικής Συνοχής της Δ΄ Προγραμματικής Περιόδου, η Ελλάδα εξασφάλισε **€20,4** δις (τιμές 2005). Βάσει της νέας κατηγοριοποίησης των περιφερειών και των νέων τρόπων χρηματοδοτικής κατανομής, στις **8 Περιφέρειες του Αμιγούς Στόχου 1** κατανέμονται συνολικά **€9,4 δις**, στις **3 Περιφέρειες Στατιστικής Σύγκλισης** κατανέμονται **€6,5 δις** και στις **Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου €0,63 δις**. Για τα Προγράμματα του **Στόχου 3**, η Κοινοτική Συνδρομή ανέρχεται σε **€0,21 δις**. Από τα σύνολο των παραπάνω ποσών, τα **€12,36 δις** προορίζονταν για τα **νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα** μέσω του **ΕΤΠΑ**, ενώ τα **€4,36** μέσω του **ΕΚΤ**.

Επιπλέον, αποφασίστηκε να δοθούν στη χώρα μέσω του Ταμείου Συνοχής κοινοτικά κονδύλια ύψους **3,7 δις. ευρώ**. Τέλος, πόροι του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ΕΤΑ) τα οποία είναι πλέον εκτός Διαρθρωτικών Ταμείων- συνολικού ύψους **3,9 δις. ευρώ** αποφασίστηκε να κατατεθούν στις ελληνικές περιφέρειες, μέσω των Προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.¹⁶⁵

2.2. Κατανομή Κοινοτικών Πόρων στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης

Όπως έχουμε αναφέρει, **Phasing In** Περιφέρειες για την Ελλάδα ορίστηκαν οι **Κ. Μακεδονία, Δ. Μακεδονία και Αττική** και **Phasing Out** οι **Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο**. Έτσι, η διάρθρωση των κονδυλίων ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης, παρουσιάζεται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 11: Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής ανά Έτος και Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης για την Ελλάδα¹⁶⁶

Περιφέρειες	Κεντρικής Μακεδονίας	Δυτικής Μακεδονίας	Αττικής	Στερεάς Ελλάδας	Νοτίου Αιγαίου
Έτος	Phasing Out			Phasing In	

¹⁶⁵ www.hellaskps.gr και www.info3kps.gr.

¹⁶⁶ Τα στοιχεία του Πίνακα είναι από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 4^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Νοέμβριος 2006, σελ. 9. Ιδία επεξεργασία.

2007	295.474.821	70.121.139	406.069.681	125.867.566	48.117.825
2008	282.552.183	67.054.379	388.310.157	98.689.185	37.727.821
2009	268.994.447	63.836.900	369.677.825	70.373.322	26.902.968
2010	254.781.381	60.463.901	350.144.875	40.885.349	15.630.033
2011	239.892.197	56.930.447	329.682.735	10.189.707	3.895.416
2012	224.305.530	53.231.470	308.262.057	10.393.500	3.973.324
2013	207.999.441	49.361.764	285.852.670	10.601.371	4.052.791
Σύνολο Κοινοτικής Συνδρομής ανά Περιφέρεια	1.774.000.000	421.000.000	2.438.000.000	367.000.000	140.300.178
Σύνολο Phasing In / Phasing Out	Σύνολο Phasing Out: 4.633.000.000			Σύνολο Phasing In: 507.300.178	
Σύνολο Κοινοτικής Συνδρομής για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης: 5.140.300.178					

Βλέπουμε πως η κατανομή των πόρων ανά Στόχο για τη νέα Περίοδο 2007-2013 δεδομένης της νέας **εμπροσθοβαρούς χρηματοδότησης** που ορίστηκε για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε η χρηματοδότηση να είναι διαρκώς μειούμενη από έτος σε έτος για την κάθε Περιφέρεια.

Η κατανομή της Κοινοτικής Συνδρομής οφείλει να τηρηθεί **αυστηρά** για όλες τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, χωρίς καμία μεταβολή ως προς στο ύψος ή το προφίλ ετήσιας αποκλιμάκωσης, με βάση σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής.

2.3. Παρακολούθηση πιστώσεων των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης

Για τις πέντε περιφέρειες – Κ. Μακεδονία, Δ. Μακεδονία, Αττική, Στ. Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο - που εμπίπτουν στο άρθρο 8 του Κανονισμού 1083/06 (Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης), επιβάλλονται **υποχρεωτικές πιστώσεις και ξεχωριστή παρακολούθηση των πιστώσεων** αυτών στα ΕΠ. Οι πόροι προέρχονται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ και αποτελούν περίπου το 43% των συνολικών πιστώσεων για την Ελλάδα.¹⁶⁷ Οι συγχρηματοδοτούμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις στις παραπάνω πέντε Περιφέρειες (εκτός του Ταμείου Συνοχής) θα υλοποιηθούν μέσω:

- των τριών τομεακών ΕΠ που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και
- των αντίστοιχων περιφερειακών ΕΠ (συγχρηματοδοτούμενα αποκλειστικά από το ΕΤΠΑ).

Η **τήρηση των πιστώσεων** για τις πέντε ΠΜΣ **διασφαλίζεται πλήρως σε επίπεδο Προγραμματισμού**, ως εξής: 1) με την ύπαρξη διακριτών θεματικών Αξόνων Προτεραιότητας για κάθε έναν από τους τρεις τύπους περιφερειών στα Τομεακά ΕΠ (ΕΚΤ) και 2) με την ύπαρξη διακριτών Αξόνων Προτεραιότητας για κάθε Περιφέρεια των Περιφερειακών ΕΠ (ΕΤΠΑ).¹⁶⁸

Τα δύο αυτά στοιχεία διασφάλισης των πιστώσεων στον Προγραμματισμό, αναλύονται παρακάτω.

2.3.1. Κατανομή των πόρων του ΕΚΤ

Λόγω του ότι στην Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 υπάρχουν **3 ΕΠ (Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση και Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης)**, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το **ΕΚΤ** και αφορούν και τους τρεις τύπους Περιφερειών στους οποίους εντάσσονται οι ελληνικές Περιφέρειες (Αμιγής Στόχος 1, Στατιστική Σύγκλιση, Σταδιακή Είσοδος), κρίθηκε απαραίτητο να γίνει περαιτέρω ανάλυση των εν λόγω ΕΠ, όσον αφορά τα υποχρεωτικά ποσά που αντιστοιχούν στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης (Earmarking), ώστε να **διασφαλιστεί η τήρηση των δεσμεύσεων των ποσών** για τις Περιφέρειες αυτές. Στο πλαίσιο αυτό, έχει πραγματοποιηθεί ανάλυση των δεσμεύσεων ανά ΕΠ και τύπο Στόχου και ανά

¹⁶⁷ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006α, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Οκτώβριος 2006, σελ. 113.

¹⁶⁸ Υπουργείο Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2007, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007, σελ.85.

Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης, βάσει της κατανομής των πόρων του ΕΚΤ. Αναλυτικά τα ποσά σε τιμές 2006, φαίνονται στους επόμενους Πίνακες:

Πίνακας 12: Κατανομή πόρων του ΕΚΤ ανά ΕΠ και τύπο Στόχου

Ε.Π. ΕΚΤ 2007-2013	ΠΟΣΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΕΠ (ΕΚΤ)	ΑΜΙΓΗΣ ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ (PHASING OUT)	ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ (PHASING IN)
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.260.000.000	1.245.284.185	945.921.522	68.794.293
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	1.440.000.000	793.455.410	602.711.058	43.833.532
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	505.000.000	278.260.404	211.367.420	15.372.176
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4.205.000.000	2.316.999.999	1.760.000.000	128.000.001

Πηγή: ΥΠΟΙΟ, 2006, 4^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, σελ. 8.

Πίνακας 13: Ανάλυση των δεσμεύσεων ανά ΕΠ και Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	700.091.000	376.267.696	239.745.788	84.077.516
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	96.833.000	52.043.420	33.160.409	11.629.171
ΑΤΤΙΚΗΣ	963.076.000	517.610.406	329.804.861	115.660.733
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ	1.760.000.000	945.921.522	602.711.058	211.367.420
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	100.000.001	53.745.541	34.244.947	12.009.513
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	28.000.000	15.048.752	9.588.585	3.362.663
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΔΙΑΚΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ	128.000.001	68.794.293	43.833.532	15.372.176
ΣΥΝΟΛΟ "ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΩΝ" ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ	1.888.000.001	1.014.715.815	646.544.590	226.739.596

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 4^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Νοέμβριος 2006, σελ. 8.

2.3.2. Κατανομή πόρων του ΕΤΠΑ

Όπως προαναφέρθηκε, το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί τις Περιφέρειες μέσω των ΠΕΠ. Σε κάθε Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης, αντιστοιχεί ένα ποσό από το

σύνολο του ΠΕΠ. Για τις 5 εν λόγω περιφέρειες λοιπόν, η Κοινοτική Συνδρομή από το ΕΤΠΑ για την Περίοδο 2007-2013 φαίνεται στον Πίνακα 14, όπου βλέπουμε και το ποσό των Κονδυλίων για τις ΠΜΣ ως ποσοστό της συνολικής Κοινοτικής Συνδρομής για το ΕΣΠΑ:

Πίνακας 14: Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής στις ελληνικές ΠΜΣ και το ποσό των Κονδυλίων ως ποσοστό της συνολικής Συνδρομής για ΕΣΠΑ

ΠΕΠ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ (ΕΤΠΑ)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΜΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΕΣΠΑ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.774.000.000	8,68%
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	421.000.000	2,06%
ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΤΤΙΚΗ	2.438.000.000	11,93%
	Σύνολο Phasing In	4.633.000.000	22,68%
ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	140.000.000	0,68%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	367.000.000	1,79%
	Σύνολο Phasing Out	507.000.000	2,48%
	Σύνολο Μεταβατικής Στήριξης	5.140.000.000	25,17%

Βλέπουμε πως οι ΠΜΣ δεσμεύουν ένα σημαντικό ποσοστό των συνολικών κονδυλίων για το ΕΣΠΑ. **Πάνω από το 1/4 της Κοινοτικής Συνδρομής για το ΕΣΠΑ 2007-2013, διατίθεται για τις 5 Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης.**

2.4. Ο Χάρτης και η Ένταση των Περιφερειακών Ενισχύσεων των ελληνικών Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης 2007-2013

2.4.1. Για τις Περιφέρειες Στατιστικού Αντικτύπου

Για τις Περιφέρειες Στατιστικού Αντικτύπου **Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία και Αττική**, ορίστηκε ως ανώτατο όριο ενίσχυσης για την περίοδο από **1.1.2007 μέχρι 31.12.2010** το **30%**. Το 2010 ορίστηκε ως έτος επανεξέτασης της θέσης των περιφερειών, βάσει του τότε διαθέσιμου τριετούς μέσου όρου του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Εάν το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι κατώτερο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ25, τότε από 1.1.2011 οι περιφέρειες παραμένουν επιλέξιμες βάσει της παρέκκλισης του άρθρου 87 παρ. 3 στοιχείο α) με ανώτερο όριο ενίσχυσης το 30%

και εάν όχι, τότε καθίστανται επιλέξιμες βάσει της παρέκκλισης του άρθρου 87 παρ.3 στοιχείο γ) με ανώτερο όριο ενίσχυσης το 20%.¹⁶⁹

Πίνακας 15: Ανώτατα όρια ενίσχυσης για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing Out

2. Περιφέρειες επιλέξιμες προς ενίσχυση βάσει του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο α) της Συνθήκης ΕΚ, έως τις 31.12.2010 (?)
(Περιφέρειες στατιστικού αντίκτυπου)

GR12 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30 %	20 %
GR13 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30 %	20 %
GR30 ΑΤΤΙΚΗ	30 %	20 %

Πηγή: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Χάρτης εθνικών περιφερειακών ενισχύσεων: Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία (2006/C 286/04).

Σύμφωνα τα στοιχεία της EUROSTAT για το μέσο ΑΕΠ της τριετίας, η Κεντρική Μακεδονία και η Δυτική Μακεδονία διατήρησαν τον χαρακτηρισμό τους ως ενισχυόμενων περιοχών του άρθρου 107 παράγραφος 3 στοιχείο α) με ένταση ενίσχυσης 30% επειδή το ανά κάτοικο ΑΕΠ τους κατά τη διάρκεια των ετών 2005-2007 δεν υπερβαίνει το 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 25 (Ο μέσος όρος για την **Κ. Μακεδονία ήταν 71%**, ενώ για τη **Δ. Μακεδονία** αντίστοιχα, ήταν **73,8%**). Η περιφέρεια **Αττικής** με μέσο όρο **121,3%** ορίστηκε για την περίοδο 1.1.2011-31.12.2013 επιλέξιμη για ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα βάσει του άρθρου 107 παράγραφος 3 στοιχείο γ).

2.4.2. Για τις Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου

Στην περιφέρεια **Νότιο Αιγαίο** το ανώτατο όριο ενίσχυσης είναι 30% και ισχύει έως 31.12.2010. Από 1.1.2011 το ανώτατο όριο ενίσχυσης θα μειωθεί σε 15%. Στην περιφέρεια **Στερεά Ελλάδα** (Βοιωτία, Εύβοια, Ευρυτανία, Φθιώτιδα, Φωκίδα), το ανώτατο όριο ενίσχυσης είναι 30% και ισχύει έως 31.12.2010. Από 1.1.2011 το ανώτατο όριο θα μειωθεί στο **15%** στις τρεις από τις υποκείμενες περιφέρειες NUTS

¹⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006, Κρατική Ενίσχυση Ν 408/2006 – Ελλάδα, Χάρτης περιφερειακών ενισχύσεων, 2007-2013, E(2006) 3867 τελικό, Βρυξέλλες 31/8/2006 και Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Χάρτης εθνικών περιφερειακών ενισχύσεων: Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία (2006/C 286/04), 23 Νοεμβρίου 2006.

III (Βοιωτία, Εύβοια, Φθιώτιδα) και στο 20% για τις άλλες 2 περιφέρειες NUTS III (Ευρυτανία, Φωκίδα).

Πίνακας 16: Ανώτατα όρια ενίσχυσης για τις ελληνικές Περιφέρειες Phasing In

3. Περιφέρειες επιλέξιμες προς ενίσχυση ως περιφέρειες οικονομικής ανάπτυξης βάσει του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της Συνθήκης ΕΚ		
GR42 ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	30 %	15 %
GR24 ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ		
GR 241 ΒΟΙΩΤΙΑ	30 %	15 %
GR244 ΦΘΙΩΤΙΔΑ	30 %	15 %
GR242 ΕΥΒΟΙΑ	30 %	15 %
GR245 ΦΩΚΙΔΑ	30 %	20 %
GR243 ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	30 %	20 %

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Χάρτης εθνικών περιφερειακών ενισχύσεων: Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία (2006/C 286/04), 23 Νοεμβρίου 2006.

3. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΠ

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα χωρίστηκε σε πέντε χωρικές ενότητες, στις οποίες αντιστοιχούν πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ). **Οι 5 Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης αντιστοιχούν η καθεμιά σε κάποιο από τα ΠΕΠ**, συμβάλλοντας με τις ειδικές προτεραιότητες και τους ειδικούς στόχους τους στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων. Συνοπτικά αναφέρουμε τον κορμό των παρεμβάσεων της κάθε ΠΜΣ, όπως αυτός αναδεικνύεται μέσα από το ΠΕΠ στο οποίο αυτή αντιστοιχεί.

3.1. ΠΕΠ Αττικής

➤ Περιφέρεια Αττικής – Phasing Out

Το αναπτυξιακό όραμα της χωρικής ενότητας γι' αυτή την προγραμματική περίοδο συμπυκνώνεται στην «**Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Περιφέρειας**

Αττικής ως Ευρωπαϊκής Μητρόπολης στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου».¹⁷⁰

Οι **Ειδικοί Στόχοι** του ΠΕΠ Αττικής 2007 -2013 και κατά συνέπεια της Περιφέρειας Αττικής, αναφέρονται παρακάτω και έχουν άμεση συμβολή στην επίτευξη των γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

- Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας σαν Διεθνές Επιχειρηματικό Κέντρο.
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η προστασία του περιβάλλοντος.
- Η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Οι **Αξονες Προτεραιότητας** παρατίθενται παρακάτω και συμβάλουν άμεσα στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

Α. Π. 1 : Ενίσχυση των υποδομών προσπελασιμότητας –ενέργειας.

Α. Π. 2 : Αειφόρος Ανάπτυξη και Βελτίωση της Ποιότητας ζωής.

Α. Π. 3: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας, της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης.

Α. Π. 4: Αναζωογόνηση (regeneration) αστικών περιοχών .

Α. Π. 5: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής.

3.2. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου

► Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου - Phasing In

Το αναπτυξιακό όραμα της χωρικής ενότητας γι' αυτή την προγραμματική περίοδο συμπυκνώνεται στην **«Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάδειξη της ελκυστικότητας της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» σε συνθήκες αειφόρου ανάπτυξης».**¹⁷¹

¹⁷⁰ Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007, σελ. 83-94, 102-105, 112-113.

¹⁷¹ Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007, σελ. 111, 172.

Οι **Ειδικοί Στόχοι** της Περιφέρειας στα πλαίσια του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 -2013 αναφέρονται παρακάτω και έχουν άμεση συμβολή στην επίτευξη των γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας
- Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στη κοινωνία της γνώσης
- Περιβαλλοντική διαχείριση και βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Στήριξη της δημιουργίας «πρωτότυπων» πόλων ανάπτυξης για την προσέλκυση επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας
- Διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Ενδυνάμωση της χωρική συνοχής και στήριξη των συνεργασιών (ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών).

Οι **Άξονες Προτεραιότητας** της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου παρατίθενται παρακάτω και συμβάλουν άμεσα στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

- Α. Π. 3: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Ν. Αιγαίου
- Α. Π. 6: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Ν. Αιγαίου
- Α. Π. 9: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Ν. Αιγαίου
- Α. Π. 10: Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Ν. Αιγαίου
- Α. Π. 12: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Ν. Αιγαίο.

3.3. ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης

Το αναπτυξιακό όραμα της χωρικής ενότητας γι' αυτή την προγραμματική περίοδο συμπυκνώνεται στην «**Δημιουργία μιας βιώσιμης ανταγωνιστικής περιφερειακής οικονομίας με έντονο εξωστρεφή προσανατολισμό και εσωτερική οικονομική, χωρική και διοικητική συνοχή**».¹⁷²

➤ Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – Phasing Out

Οι **ειδικοί στόχοι** της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013 είναι οι εξής:

- Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου και προοπτικών της Θεσσαλονίκης.

¹⁷² Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.

- Ένταξη και αξιοποίηση της δυναμικής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.
- Διασφάλιση της συνοχής στο εσωτερικό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.
- Προστασία του περιβάλλοντος με ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Οι **Άξονες Προτεραιότητας** της Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας παρατίθενται παρακάτω και συμβάλουν άμεσα στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

Α.Π 1: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας στην ΠΚΜ

Α.Π 4: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ

Α.Π 7: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΚΜ

Α.Π.10: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας- Δ. Μακεδονίας

➤ **Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας – Phasing Out**

Οι **ειδικοί Στόχοι** της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την 4η Προγραμματική Περίοδο, η επίτευξη των οποίων θα οδηγήσει αφ' ενός στην αξιοποίηση των δυνατών σημείων και των ευκαιριών και αφ' ετέρου στην αντιμετώπιση των αδύνατων σημείων και των απειλών, είναι οι εξής:

- Δημιουργία συνθηκών για τη διαφοροποίηση της ιδιαίτερα συναρτώμενης με τον τομέα της ενέργειας παραγωγικής βάσης και προσαρμογή της στις διεθνείς απαιτήσεις.
- Ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων στην προώθηση της ανάπτυξης της κοινωνικής συνοχής και του επιπέδου ζωής και διαμόρφωση ενός λειτουργικού πλέγματος επικοινωνίας με τις αγροτικές και ορεινές περιοχές της Περιφέρειας.
- Βελτίωση της ελκυστικότητας του ανθρωπογενούς και της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της χωρικής οργάνωσης και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας, ιδίως προς τις γειτονικές χώρες των Βαλκανίων, μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας και της ανάπτυξης πολυθεματικών συνεργασιών.
- Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες με παράλληλη αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών.

Οι **Άξονες Προτεραιότητας** της Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας παρατίθενται παρακάτω και συμβάλουν άμεσα στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του ΕΣΠΑ:

Α.Π 2: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας στην ΠΔΜ

Α.Π 5: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ

Α.Π 8: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΔΜ

Α.Π.10: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας- Δ. Μακεδονίας

3.4. ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου

► Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας – Phasing In

Το αναπτυξιακό όραμα της χωρικής ενότητας γι' αυτή την προγραμματική περίοδο συμπυκνώνεται στην **«Επένδυση στην Κοινωνία της γνώσης και την Καινοτομία, Εξωστρέφεια και ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος»**.

Οι **ειδικοί στόχοι** της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με τους γενικούς στόχους του ΕΣΠΑ είναι οι παρακάτω:¹⁷³

- Επίτευξη υψηλής ανταγωνιστικότητας, ψηφιακής σύγκλισης και εξωστρέφειας
- Αντιστροφή του αναπτυξιακού δυϊσμού και ομογενοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού χώρου της Περιφέρειας
- Διασφάλιση του περιβάλλοντος και εξασφάλιση της αειφορίας της ανάπτυξης
- Αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων
- Λειτουργική σύνδεση με τις όμορες Περιφέρειες και μείωση της εξάρτησης

Οι **Άξονες Προτεραιότητας** της περιφέρειας για την περίοδο 2007-2013 είναι:

Α. Π. 2: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Στερεάς Ελλάδας

Α. Π. 5: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Στερεάς Ελλάδας

Α. Π. 8: Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας

Α. Π. 11: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής Στερεάς Ελλάδας

4. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ 2014-2020

4.1. Ταξινόμηση των ελληνικών περιφερειών για την περίοδο 2014-2020

¹⁷³ Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.

Σε προηγούμενο κεφάλαιο, έχει ήδη κάνει αναφορά στη νέα κατηγοριοποίηση περιφερειών που αναμένεται να ισχύσει την επόμενη προγραμματική περίοδο. Οι κατηγορίες περιφερειών είναι τρεις και βάσει της **νέας ταξινόμησης** που θα ισχύσει:

- **5 Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ<75% του μέσου όρου της ΕΕ27) :
Α. Μακεδονία/ Θράκη, Κ. Μακεδονία, Δ. Ελλάδα, Ήπειρος, Θεσσαλία
- **6 Περιφέρειες Μετάβασης** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ 75% και 90% του μέσου όρου της ΕΕ27):
Δ. Μακεδονία, Ι. Νησιά, Β. Αιγαίο, Στ. Ελλάδα, Πελοπόννησος, Κρήτη
- **2 Περισσότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες** (κατά κεφαλήν ΑΕΠ>75% του μέσου όρου της ΕΕ27):
Αττική, Ν. Αιγαίο.

Η επιλεξιμότητα των ελληνικών περιφερειών σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο, θα έχει ως εξής:

Πίνακας 17: Επιλεξιμότητα ελληνικών περιφερειών την περίοδο 2014-2020 σε σχέση με την περίοδο 2007-2013

		2014-2020		
		Λιγότερο Ανεπτυγμένες (<75%)	Μετάβασης (75%-90%)	Περισσότερο Ανεπτυγμένες (>90%)
2007-2013	Σύγκλισης	Ήπειρος, Ανατολική Μακεδονία- Θράκη, Δυτική Ελλάδα, Θεσσαλία	Πελοπόννησος, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη	
	Σταδιακής Εξόδου	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Αττική
	Σταδιακής Εισόδου		Στερεά Ελλάδα	Νότιο Αιγαίο
	Ανταγωνιστικές			

Πηγή: Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος (2012), Μέρος Δεύτερο, σελ. 19

Έτσι, αναμένεται την επόμενη περίοδο η Ελλάδα να έχει **6 Περιφέρειες σε Μετάβαση: Πελοπόννησο, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη, Δυτική Μακεδονία και Στερεά Ελλάδα.**

Οι περιφέρειες που εντάσσονταν στο Στόχο «Σύγκλιση» την περίοδο 2007-2013 και οι οποίες θα είναι «Μετάβασης» την επόμενη περίοδο 2014-2020, θα λάβουν χρηματοδοτήσεις που θα ανέρχονται τουλάχιστον στα 2/3 της προηγούμενης περιόδου. Οι περιφέρειες αυτές όπου θα εφαρμοστεί ο Κανόνας των 2/3 για την Ελλάδα είναι: **Κρήτη, Πελοπόννησος, Ιόνια Νησιά και Βόρειο Αιγαίο.**

4.2. Χρηματοδότηση Μεταβατικών Περιφερειών

Ο νέος τρόπος ταξινόμησης των περιφερειών, ίσως να έχει **αρνητικές συνέπειες στη χρηματοδότηση των ελληνικών περιφερειών**, λόγω του ότι μειώνονται οι περιφέρειες που είναι επιλέξιμες σε κατηγορίες με μεγαλύτερη ενίσχυση.

Οι προτάσεις αναφορικά με την ένταση της ενίσχυσης, αναφέρουν ποσοστά ενίσχυσης, **60% για τις περιφέρειες μετάβασης**. Η χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, αναμένεται να γίνει με βάση τις κατηγορίες των περιφερειών. Έτσι, στις περιφέρειες «σε μετάβαση» **το 40% προέρχεται από το ΕΚΤ και το 60% από το ΕΤΠΑ.**

Μόνη θετική εξέλιξη φαίνεται ότι αποτελεί η διάσωση της **Κρήτης και της Στερεάς Ελλάδος**, οι οποίες εντάσσονται πλέον στην ενδιάμεση κατηγορία των **Περιφερειών Μετάβασης** για την περίοδο 2014-2020 και επομένως θα επωφεληθούν από ελαφρώς μεγαλύτερες ενισχύσεις. Μαζί με τη Δυτική Μακεδονία, τα Ιόνια Νησιά, το Βόρειο Αιγαίο και την Πελοπόννησο, θα έχουν μεν μια ικανοποιητική κοινοτική χρηματοδότηση σε σχέση με τις Ανεπτυγμένες Περιφέρειες, αλλά αυτή θα είναι σημαντικά μικρότερη σε σχέση με εκείνη των Λιγότερο Ανεπτυγμένων Περιοχών.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), 2012, Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, Δεύτερο Μέρος: Οι Προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, Αθήνα, Οκτώβριος 2010, σελ. 20-21 και στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.aftodioikisi.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2007- 2013, ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2014-2020

1. ΠΡΟΟΔΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΕΠ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε αναφορά στον τρόπο με τον οποίο συνεισφέρει η κάθε Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης στον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό, μέσα από τους ειδικούς στόχους που έχουν τεθεί και τους Άξονες Προτεραιότητας που εξυπηρετεί. Παρακάτω θα δούμε τη συμβολή της κάθε Περιφέρειας στην υλοποίηση του ΕΣΠΑ εκφρασμένη σε αριθμούς, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία (31.10.12) που είναι διαθέσιμα κατόπιν των σχετικών αξιολογήσεων της πορείας υλοποίησης των ΠΕΠ, στα οποία αντιστοιχούν οι εν λόγω Περιφέρειες.

1.1. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας- Θράκης: Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας

Οι δύο Περιφέρειες, πέρα από τους Άξονες Προτεραιότητας που εξυπηρετούν τους στόχους της κάθε μιας, έχουν και έναν κοινό Άξονα Προτεραιότητας, για τον οποίο υπάρχει κοινή χρηματοδότηση. Ο Α.Π.10 «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας» αναλύεται ξεχωριστά από τους υπόλοιπους Άξονες που αντιστοιχούν σε κάθε Περιφέρεια και συμπεριλαμβάνει χρηματοδοτήσεις και ποσοστά και τις δύο Περιφέρειες.

➤ Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχήμα του ΕΠ "Μακεδονία – Θράκη", η Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη¹⁷⁵ των Αξόνων Προτεραιότητας που αντιστοιχούν στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι 2.062.642.000€ στο σύνολό της.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται αναλυτικά τα ποσά και τα ποσά δεσμεύσεων και ενεργοποιήσεων ανά Άξονα Προτεραιότητας για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και τα αθροιστικά αποτελέσματα που δείχνουν τη συνολική πορεία υλοποίησης των πράξεων της Περιφέρειας.

Πίνακας 18: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας –Θράκης: Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ							
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΞΕΙΣ		ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
		Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργοποιήσεως (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)	Ποσοστό Πραγμ/σων Δαπανών (Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη) (%)
Α.Π.01: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας στην ΠΚΜ	400.341	563.791	140,83%	627.991	156,86%	270.431	67,55%	114.413	28,58%
Α.Π.04: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	609.314	1.353.996	222,22%	1.023.888	168,04%	873.335	143,33%	523.870	85,98%
Α.Π.07: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην ΠΚΜ	1.052.987	1.570.853	149,18%	1.331.909	126,49%	733.394	69,65%	334.344	31,75%
ΣΥΝΟΛΟ	2.062.642	3.488.640	170,74%	2.983.788	150,46%	1.877.160	93,51%	972.627	48,77%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Η συνολική συγχρηματοδότηση για τον **Α.Π.01** ανέρχεται σε 400.341.177 €. Τα ενταγμένα έργα αγγίζουν το ποσό των 627.991.000€, με ποσοστό 156,86% της συνολικής χρηματοδότησης. Το ποσό των Δαπανών (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη) είναι 114.413.000€, δηλαδή σε ποσοστό 28,58% της συνολικής χρηματοδότησης. Για τον **Α.Π.04**, η συνολική χρηματοδότηση είναι 609.324.118€. Τα ενταγμένα έργα ανέρχονται στα 1.023.888.000€, ποσοστό 168,04% της συνολικής χρηματοδότησης. Τέλος, οι δαπάνες ανέρχονται στο ποσό των 523.870.000€, δηλαδή ποσοστό 85,98% της συνολικής χρηματοδότησης. Ο **Α.Π.07**, έχει συνολική χρηματοδότηση 1.052.987.059€. Τα ενταγμένα έργα στον άξονα αυτό ανέρχονται στο

¹⁷⁵ Η Δαπάνη που πραγματοποιείται για την κάλυψη μέρους (όταν υπάρχει και ιδιωτική συμμετοχή) ή όλου (όταν υπάρχει μόνο δημόσια συμμετοχή) του προϋπολογισμού ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος ή / και Έργου, και προέρχεται εξ ολοκλήρου από δημόσιους (εθνικούς και κοινοτικούς) πόρους, δηλαδή είναι το άθροισμα της Εθνικής Δημόσιας Δαπάνης (Εθνική Συμμετοχή) και της Κοινοτικής Συμμετοχής.

ποσό των 1.331.909.000€, ποσοστό 126,49% της συνολικής χρηματοδότησης. Το ποσό των δαπανών είναι 334.344.000€, ποσοστό 31,75% του συνόλου χρηματοδότησης. Ο Α.Π.10 «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής ΠΚΜ-ΠΔΜ», αναλύεται παρακάτω και για τις δύο περιφέρειες.

► Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Αντίστοιχα βλέπουμε την πορεία υλοποίησης του ΠΕΠ Μακεδονίας –Θράκης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αναλυτικά ανά Άξονα Προτεραιότητας στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 19: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Μακεδονίας –Θράκης: Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ							
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΞΕΙΣ		ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
		Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργηγοποίησης (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)
Α.Π.02: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας στην ΠΔΜ	87.035	77.523	89,07%	96.068	111,41%	59.879	68,80%	52.185	59,96%
Α.Π.05: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	112.400	260.819	232,05%	189.602	168,69%	153.106	136,21%	97.730	86,95%
Α.Π.08: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην ΠΔΜ	287.035	369.704	128,80%	297.797	103,75%	96.437	33,60%	56.263	19,60%
ΣΥΝΟΛΟ	486.470	708.046	149,97%	583.467	127,95%	309.422	79,54%	206.178	55,50%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Βάσει του χρηματοδοτικού σχήματος του ΕΠ "Μακεδονία – Θράκη", η Συγγραμματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη των Αξόνων Προτεραιότητας που αντιστοιχούν στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, είναι 486.470.000€.

Η συνολική χρηματοδότηση για τον **Α.Π.02** είναι 87.035.294 €. Τα ενταγμένα έργα ανέρχονται στο ποσό των 96.068.000€, ποσοστό 111,41%. Οι Δαπάνες είναι συνολικά 52.185.000€, ποσοστό 59,96%. Για τον **Α.Π.05**, το ποσό συνολικής χρηματοδότησης ανέρχεται σε 112.400.000€. Το ποσό των 189.602.000€ αντιστοιχεί στα ενταγμένα έργα του Άξονα, με ποσοστό 168,69%. Οι Δαπάνες αγγίζουν το ποσό των 97.730.000€, ποσοστό 86,95%. Τέλος, για τον **Α.Π.08**, η συνολική χρηματοδότηση είναι 287.035.294€. Τα ενταγμένα έργα ανέρχονται στο ποσό των 297.797.000€, ποσοστό 103,75%.

➤ **Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας**

Η Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, εμπεριέχει το σύνολο των ενεργειών και δραστηριοτήτων που αφορούν στην υλοποίηση των παρεμβάσεων, την παροχή οδηγιών και υποστήριξης προς τους εμπλεκόμενους φορείς, την υποστήριξη και υποβοήθηση όλων των διοικητικών δομών και μηχανισμών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.

Πίνακας 20: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ							
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΞΕΙΣ		ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
		Συνολική Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργοποίησης (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)	Ποσοστό Πραγμ/σων Δαπανών (Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη) (%)
Α.Π.10: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής ΠΚΜ-ΠΔΜ	33.240	37.198	111,91%	30.370	91,37%	23.115	69,54%	4.503	13,55%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Η συνολική χρηματοδότηση του **Α.Π.10** είναι 33.240.000 €. Τα ενταγμένα έργα ανέρχονται στο ποσό των 30.370.000 €, ποσοστό 91,37% της συνολικής χρηματοδότησης. Οι Δαπάνες είναι 4.503.000 €, ποσοστό 13,55% της συνολικής χρηματοδότησης.

1.2. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Αττικής: Περιφέρεια Αττικής

Στο ΕΠ Περιφέρειας Αττικής, αντιστοιχούν πέντε Άξονες Προτεραιότητας. Στον Πίνακα βλέπουμε αναλυτικά την πορεία υλοποίησης του Προγράμματος ανά Άξονα Προτεραιότητας.

Πίνακας 21: Πορεία Υλοποίησης ΠΕΠ Αττικής: Περιφέρεια Αττικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ			ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ	ΕΝΤΑΞΕΙΣ	ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ	
Άξονας/ Κωδικός Θεματικής Προτεραιότητας	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη				

		Συνολική Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργοποίησης (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)	Ποσοστό Πραγμ/σων Δαπανών (Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη) (%)
Α.Π.01: Ενίσχυση Υποδομών Προσπελασιμότητας - Ενέργειας	843.529	1.351.225	160,19%	499.698	59,24%	194.735	23,09%	142.041	16,84%
Α.Π.02: Α.Π.09: Αειφόρος ανάπτυξη και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής	1.207.718	1.544.543	127,89%	1.232.617	102,06%	351.083	29,07%	155.604	12,88%
Α.Π.03: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψυφιακής Σύγκλισης	622.282	1.606.707	258,20%	1.094.726	175,92%	1.035.578	166,42%	626.370	100,66%
Α.Π.04: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών	165.882	199.500	120,27%	167.256	100,83%	133.704	80,60%	112.164	67,62%
Α.Π.05: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής	28.824	30.291	105,09%	21.545	74,75%	13.714	47,58%	5.093	17,67%
ΣΥΝΟΛΟ	2.868.235	4.732.266	154,33%	3.015.842	102,56%	1.728.814	69,35%	1.041.272	43,13%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Τα ποσοστά ενεργοποίησης ενταγμένων έργων είναι υψηλά σε όλους τους Άξονες, με **μεγαλύτερο ποσοστό** αυτό του **Α.Π.03**, το οποίο ανέρχεται σε 175,92%. Το σύνολο της Συγγραμματοδοτούμενης Δημόσιας Δαπάνης για το σύνολο των Άξόνων είναι 2.868.235.000€, με συνολικό ποσοστό ενταγμένων έργων 102,56%. Οι Δαπάνες ανέρχονται στο ποσό των 1.041.272.000€, ποσοστό 43,13%.

1.3. Πρόδος Υλοποίησης ΠΕΠ Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αναλύεται παρακάτω η πορεία υλοποίησης του ΕΠ ανά Άξονα Προτεραιότητας.

Πίνακας 22: Πρόδος Υλοποίησης ΠΕΠ Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ							
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΞΕΙΣ		ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
		Συνολική Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργοποίησης (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)	Ποσοστό Πραγμ/σων Δαπανών (Συγγραμμ/νη Δημ. Δαπάνη) (%)
Α.Π.02: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας ΠΣΕ	102.226	224.469	219,58%	166.208	162,59%	126.505	123,75%	73.446	54,14%
Α.Π.05: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής ΠΣΕ	212.362	519.534	244,65%	338.780	159,53%	208.754	98,30%	146.778	69,12%

Α.Π.08: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα ΠΣΕ	200.100	348.325	174,08%	320.402	160,12%	313.716	156,78%	183.303	91,61%
Α.Π.11: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής ΠΣΕ	10.312	17.202	166,81%	11.923	115,62%	10.012	97,09%	4.304	41,74%
ΣΥΝΟΛΟ	525.000	1.109.530	201,28%	837.313	149,47%	658.987	118,98%	407.831	64,15%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Το σύνολο της Συγχρηματοδοτούμενης Δαπάνης για το σύνολο των Αξόνων, ανέρχεται όπως παρατηρούμε στο ποσό των 525.000.000€. Το συνολικό ποσοστό των ενταγμένων έργων ανέρχεται σε 149,47%, με συνολική Συγχρηματοδοτούμενη Δαπάνη να ανέρχεται σε 837.313.000€ και **μεγαλύτερο ποσοστό ένταξης στον Α.Π.02** – ποσοστό 162,59%. Οι Δαπάνες ανέρχονται σε 407.831.000€, ποσοστό 64,15% της συνολικής χρηματοδότησης.

1.4. Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Αντίστοιχα βλέπουμε αναλυτικά την πορεία υλοποίησης της τελευταίας Περιφέρειας Μεταβατικής Στήριξης, μέσα από τους Άξονες Προτεραιότητας που της αντιστοιχούν:

Πίνακας 23: Πρόοδος Υλοποίησης ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου:
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίο

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ							
		ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΞΕΙΣ		ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
		Συνολική Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Ενεργοποίησης (%)	Συγχρημ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό ενταγμένων έργων (%)	Συγχρημ/νη Δημ. Δαπάνη	Ποσοστό Νομικών Δεσμεύσεων (%)	Συγχρημ/νη Δημ. Δαπάνη (Κοινοτική + Εθνική)	Ποσοστό Πραγμ/σων Δαπανών (Συγχρημ/νη Δημ. Δαπάνη) (%)
Α.Π.03: Υποδομές και υπηρεσίες προοπλελασιμότητας ΠΝΑ	45.103	88.071	195,27%	56.048	124,27%	33.312	73,86%	23.816	52,80%
Α.Π.06: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα ΠΝΑ	76.956	237.738	308,93%	337.419	438,45%	314.519	408,70%	183.073	237,89%
Α.Π.09: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής ΠΝΑ	97.192	184.022	189,34%	98.008	100,84%	64.302	66,16%	25.396	26,13%
Α.Π.12: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής ΠΝΑ	6.066	12.440	205,08%	10.854	178,93%	9.963	164,24%	1.819	29,98%
ΣΥΝΟΛΟ	225.317	522.271	224,66%	502.329	210,62%	422.096	178,24%	234.104	86,70%

Πηγή: Στοιχεία από το δικτυακό τόπο www.espa.gr και ίδια επεξεργασία.

Ο άξονας με το μεγαλύτερο ποσοστό ενταγμένων έργων είναι ο Α.Π.06, με ποσοστό 438,45%. Η συνολική χρηματοδότηση για τη Περιφέρεια ανέρχεται σε 225.317.000€. Η Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη για το σύνολο των αξόνων ανέρχεται σε 502.329.000€, ποσοστό 210,62%. Οι Δαπάνες συνολικά αγγίζουν το ποσό των 234.104.000€, ποσοστό 86,70%.

2. Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ 2007-2013 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ

2.1. Απορροφητικότητα ΕΣΠΑ στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης

Σύμφωνα με τα στοιχεία των Υπουργείων Οικονομικών και Ανάπτυξης στις 30.06.2012, η απορροφητικότητα του ΕΣΠΑ συνολικά αυξήθηκε από το 7,2% μέχρι και το 40% όσον αφορά τις Πληρωμές, ενώ αναφορικά με τις Συμβασιοποιήσεις από 7,5% μέχρι 46,3%. Παρακάτω θα δούμε την απορροφητικότητα του ΕΣΠΑ αναλυτικά για τις πέντε Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης και πως αυτή συντέλεσε στην συνολική πρόοδο του ΕΣΠΑ.¹⁷⁶

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία των Υπουργείων αλλά και την προηγηθείσα ανάλυση σχετικά με την πορεία υλοποίησης των ΠΕΠ για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, βλέπουμε αναλυτικά **την πορεία της κάθε Περιφέρειας καθ' όλη τη διάρκεια του ΕΣΠΑ μέχρι σήμερα**. Επίσης, βλέπουμε ειδικότερα την πρόοδο για τους 15 μήνες για τους οποίους έχει γίνει αξιολόγηση (από 1.7.2011 έως 30.9.2012), την οποία πέτυχαν οι **αιρετοί Περιφερειάρχες** από τη ημέρα που ανέλαβαν επίσημα την διαχείριση των ΠΕΠ βάσει σχετικής Εγκυκλίου του Προγράμματος «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»¹⁷⁷. Τέλος, γίνεται ανάλυση στην πρόοδο των ΠΜΣ για το **τρίμηνο από 30.6.2012 μέχρι και 30.9.2012**, με βάση τις σχετικές

¹⁷⁶ Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στο 2.1. είναι διαθέσιμα στους δικτυακούς τόπους: www.aftodioikisi.gr, www.eutactiv.gr και www.anaptyxi.gr.

¹⁷⁷ Με βάση τις οδηγίες της σχετικής Εγκυκλίου, οι αλλαγές που εισάγονται με το Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ) δημιουργούν διαφοροποιήσεις στη δομή και τις αρμοδιότητες των περιφερειών που σχετίζονται με την εφαρμογή προγραμμάτων και την υλοποίηση έργων του ΕΣΠΑ. Έτσι, από 1.7.2011 η διαχείριση των Π.Ε.Π. του ΕΣΠΑ καθώς και η εποπτεία των Ενδιάμεσων Διαχειριστικών Αρχών (Ε.Δ.Α.) των Περιφερειών, περιέρχεται στην αρμοδιότητα των αιρετών Περιφερειαρχών.

μελέτες που πραγματοποιήθηκαν λίγο πριν την επιθεώρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης που έγινε στη χώρα μας τον Οκτώβριο.¹⁷⁸

2.1.1. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Η Κεντρική Μακεδονία ανήκει σε μια ομάδα τριών περιφερειών (μαζί με την περιφέρεια Ηπείρου και Θεσσαλίας), που βρίσκονται πάνω από το μέσο όρο¹⁷⁹ τόσο στις Πληρωμές, όσο και στις Συμβασιοποιήσεις Από 1.1.2007 οι Πληρωμές της ΠΚΜ είναι 48,77%, **κάτι που την κατατάσσει στην 5η θέση για το σύνολο του Προγράμματος ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες και 3η στις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης**, ενώ οι Συμβασιοποιήσεις της είναι 93,51%.

Για το **τελευταίο 15μηνο ήταν έβδομη μεταξύ των 13 Περιφερειών και 3η μεταξύ των πέντε ΠΜΣ** στις Πληρωμές με 15% και οι Συμβασιοποιήσεις της άγγιξαν το 25,7% στο σύνολο του Προγράμματος. Τέλος, στο τελευταίο τρίμηνο, είχε +2,7% στις αποπληρωμές έργων (από 13,3% σε 15%) και +6,9% στις Συμβασιοποιήσεις, γεγονός που της δίνει την **4η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών και την 1η μεταξύ των ΠΜΣ**.

2.1.2. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η ΠΔΜ στο **συνολικό χρόνο του Προγράμματος** βρίσκεται στην **7η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών και 2η μεταξύ των ΠΜΣ**, αναφορικά με τις Πληρωμές 55,50% και έχει Συμβασιοποιήσεις 79,54% από την αρχή του ΕΣΠΑ μέχρι σήμερα.

Από 1.7.2011 οι Πληρωμές της αγγίζουν το 12%, κάτι που της δίνει τη **10η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών και την 4η μεταξύ των ΠΜΣ για το 15μηνο**. Στο τελευταίο **τρίμηνο** κατατάσσεται με μικρή διαφορά από την ΠΚΜ **στην 5η θέση**, έχοντας αύξηση πληρωμών από 9,5% σε 12% (2,5%) και Συμβασιοποιήσεων από 12,6% σε 18,4%.

2.1.3. Περιφέρεια Αττικής

¹⁷⁸ Επικεφαλής ήταν ο Γιοχάνες Χαν. Σκοπός της επίσκεψης του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου Περιφερειακής Ανάπτυξης ήταν η συνάντηση με τον Υπουργό Ανάπτυξης, κ. Χατζηδάκη και τους Περιφερειάρχες σχετικά με την πορεία υλοποίησης του ΕΣΠΑ. Ασκήθηκαν έντονοι πιέσεις για άμεση και μεγαλύτερη απορρόφηση των κοινοτικών πόρων.

¹⁷⁹ Ο μέσος όρος για τις Πληρωμές και τις Συμβασιοποιήσεις, είναι 31,8% και 60,8% αντίστοιχα.

Συνολικά η Περιφέρεια Αττικής βρίσκεται στην **11η θέση ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες και στην 5η ανάμεσα στις ΠΜΣ**, καθώς έχει αποπληρώσει το 43,13% του προγράμματος και έχει συμβασιοποιήσει το 69,35%. Για το **15μηνο βρίσκεται στη 12η θέση μεταξύ των 13ων και στην 5η μεταξύ των ΠΜΣ**, με Αποπληρωμές 10% και Συμβασιοποιήσεις 16,4%. Τέλος, αναφορικά με το **τρίμηνο 1.7.2012 έως 30.9.2012**, βρίσκεται στην **9η θέση μεταξύ των 13ων και στην 3η μεταξύ των ΠΜΣ**, έχοντας αύξηση +1,5% στις αποπληρωμές (από 8,5% σε 10%) και μια μεγαλύτερη αύξηση της τάξης του 7,7% στις Συμβασιοποιήσεις (σε 16,4% από 8,7%).

2.1.4. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Συνολικά για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, ισχύει ότι έχει αποπληρώσει το 64,15% του Προγράμματος μπαίνοντας στη **2η θέση στην κατάταξη των 13ων Περιφερειών και στην επίσης στη 2η μεταξύ των ΠΜΣ**, ενώ οι Συμβασιοποιήσεις αγγίζουν το 118,98%. Αντίστοιχα για το **15μηνο** τα ποσοστά είναι 16,4% για τις Πληρωμές και 48,6% για τις Συμβασιοποιήσεις, δίνοντάς της **την 5η θέση μεταξύ των 13ων Περιφερειών και την 2η θέση μεταξύ των ΠΜΣ**. Τέλος, αναφορικά με το **τρίμηνο**, εμφανίζει μείωση στις Αποπληρωμές της τάξης του 1,2% (από 17,6% σε 16,4%) και αύξηση στις Συμβασιοποιήσεις κατά 4,8% (48,6% από 43,8%), **οπότε η θέση κατάταξής της στο σύνολο των Περιφερειών είναι η 12η και μεταξύ των ΠΜΣ είναι η 4η**.

2.1.5. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, λόγω του «εύκολου» ΠΕΠ όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, βρίσκεται στην **1η θέση στο σύνολο του έργου, τόσο συνολικά, όσο και για το εν λόγω 15μηνο**, με αποπληρωμές που φτάνουν το 86,70% συνολικά και το 38,2% **στο 15μηνο**, ενώ παράλληλα έχει υψηλό ποσοστό Συμβασιοποιήσεων: 178,4% στο σύνολο και 50,4%.

Όσον αφορά το **τρίμηνο**, έχει αρνητικό πρόσημο στις αποπληρωμές -1,8% (38,20% από 40%) και αύξηση +4,1% (50,4% από 46,3%), γεγονός που την κατατάσσει στην **τελευταία θέση** μεταξύ των Περιφερειών.

2.2. Κατάταξη Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης με βάση τη συνεισφορά στο ΕΣΠΑ και στην εθνική ανάπτυξη, στο σύνολο των ελληνικών Περιφερειών

Για το σύνολο των δεκατριών ελληνικών περιφερειών, η κατάταξη με πρώτη την Περιφέρεια με τη μεγαλύτερη απορρόφηση στο σύνολο του ΕΣΠΑ μέχρι σήμερα, έχει ως εξής: 1) Νότιο Αιγαίο, 2) Στερεά Ελλάδα, 3) Ήπειρος, 4) Θεσσαλία, 5) Κεντρική Μακεδονία, 6) Ιόνια Νησιά, 7) Δυτική Μακεδονία, 8) Δυτική Ελλάδα, 9) Ανατολική Μακεδονία, 10) Κρήτη, 11) Αττική, 12) Πελοπόννησος, 13) Βόρειο Αιγαίο.¹⁸⁰

Συμπερασματικά λοιπόν, βλέπουμε στον Πίνακα την κατάταξη των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης, αναφορικά με την απορρόφηση του ΕΣΠΑ συνολικά, με πρώτη την Περιφέρεια με τη μεγαλύτερη απορρόφηση:

Πίνακας 24: Σειρά Κατάταξης των ΠΜΣ αναφορικά με την Απορρόφηση του ΕΣΠΑ

Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης	Σειρά Κατάταξης μεταξύ των ΠΜΣ	Σειρά Κατάταξης μεταξύ των 13ων Περιφερειών
Νότιο Αιγαίο	1η	1η
Στερεά Ελλάδα	2η	2η
Κεντρική Μακ.	3η	5η
Δυτική Μακ.	4η	7η
Αττική	5η	11η

Με βάση τα παραπάνω, μπορεί να συμπεράνει κανείς πως η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είχε την καλύτερη πορεία και την μεγαλύτερη πρόοδο τόσο μεταξύ των ΠΜΣ, όσο και στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών. Παρόλα αυτά, **η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μαζί με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**, δεδομένου του ότι είχαν **ΑΕΠ μεγαλύτερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου**

¹⁸⁰ Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο <http://aftodioikisi.gr/perifereies/enpe/24228>.

θεωρούνται περισσότερο «πλούσιες» και βρίσκονται εκτός Στόχου 1 όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, με αποτέλεσμα να έχουν **μικρότερους προϋπολογισμούς και να μην έχουν ως επιλέξιμα τα «δύσκολα» έργα των υποδομών**. Για το λόγο αυτό μέχρι τώρα συνήθιζαν να βρίσκονται στις πρώτες θέσεις της απορροφητικότητας.

Διαπιστώνουμε πως με βάση την συνολική απορρόφηση του ΕΣΠΑ, **οι Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης έχουν συμβάλει ενεργά στην εθνική ανάπτυξη**, μιας και δύο εκ των πέντε ΠΜΣ καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις μεταξύ του συνόλου των δεκατριών ελληνικών Περιφερειών. Σημαντική είναι και η Πέμπτη θέση που κατέχει η Κεντρική Μακεδονία και μέτρια η έβδομη θέση της Δυτικής Μακεδονίας. Η Περιφέρεια Αττικής, κατέχει μεν μια από τις τελευταίες θέσεις μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών, όμως σε γενικές γραμμές τα ενταγμένα έργα της συγκεκριμένης περιφέρειας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «δύσκολα» έργα, οπότε η απορρόφηση αναλογικά με το βαθμό δυσκολίας των έργων είναι κάτι παραπάνω από ικανοποιητική.

2.3. Η συμβολή των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στην εξυπηρέτηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας (Earmarking)

Οι τρεις προτεραιότητες που βρίσκονται στο επίκεντρο της **Στρατηγικής της Λισσαβόνας (ΣτΛ)** είναι:

- να καταστούν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση
- να προωθηθούν η καινοτομία, η επιχειρηματικότητα και η ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης·
- να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας

Τα κράτη μέλη καλούνται να αφιερώσουν το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων τους σε επενδύσεις που μπορούν συμβάλουν σημαντικά στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας. Κρίθηκε ότι αυτές οι παρεμβάσεις μπορούν να αποδώσουν τα σημαντικότερα αποτελέσματα.

Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν κάθε έτος Έκθεση σχετικά με τις συγκεκριμένες επενδύσεις που χρηματοδοτούνται

από κάθε ΕΠ.¹⁸¹ Όπως έχουμε αναφέρει, έχουν οριστεί συγκεκριμένοι **κωδικοί Θεματικών Προτεραιοτήτων (Θ.Π.)**, οι οποίοι **προωθούν τη Στρατηγική της Λισσαβόνας (Κωδικοί Earmarking)**. Οι Κωδικοί αυτοί παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα ΙΙΙ, Πίνακες (4).

Σε κάθε Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης για τα ΠΕΠ, συμπεριλαμβάνονται οι Κωδικοί των Θ.Π. οι οποίοι συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής. Στο Παράρτημα ΙΙΙ, Πίνακες (5) παρουσιάζονται οι Κωδικοί Θ.Π. των ΠΕΠ στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, όπως αυτοί φαίνονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις υλοποίησης των ΠΕΠ των αντίστοιχων Χωρικών Ενοτήτων για το έτος 2009.¹⁸² Επίσης, σε κάθε Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης ΠΕΠ, αναφέρονται οι Θ.Π. οι οποίες ενισχύονται από κάθε Περιφέρεια της ΧΕ ξεχωριστά, καθώς και η χρηματοδότηση που τους αντιστοιχεί.

Συνδυαστικά, βάσει των παραπάνω στοιχείων, **οι Κωδικοί Θεματικών Προτεραιοτήτων που προωθούν τη ΣτΛ για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης**, παρουσιάζονται στον Πίνακα 25:

Πίνακας 25: Κωδικοί Earmarking για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης

Κωδικοί Earmarking για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης	
Κωδικός	Θεματική Προτεραιότητα
3	Μεταφορά τεχνολογίας και βελτίωση των δικτύων συνεργασίας μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)
5	Προηγμένες υπηρεσίες υποστήριξης για επιχειρήσεις και ομίλους επιχειρήσεων
8	Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)
12	Τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ-ΔΕΔ)
13	Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση κ.λπ.)

¹⁸¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες υλοποιούν τη στρατηγική της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση μέσω της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, 2007-2013, COM(2007) 798 τελικό, Βρυξέλλες, 11.12.2007, σελ.2-4.

¹⁸² Η επιλογή του έτους 2009, οφείλεται στο ότι είναι το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο είναι μέχρι στιγμής διαθέσιμα (δημοσιευμένα) τα στοιχεία και τα δεδομένα τα οποία χρειαζόμαστε για την ανάλυση του υποκεφαλαίου 2.3., για το σύνολο των πέντε ΠΕΠ.

14	Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ)
17	Σιδηροδρομικό δίκτυο [διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών (ΔΕΔ -Μ)]
20	Αυτοκινητόδρομοι
21	Αυτοκινητόδρομοι (ΔΕΔ -Μ)
30	Λιμένες
52	Παραγωγή καθαρών αστικών μεταφορών
69	Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και την αύξηση της διαρκούς συμμετοχής και προόδου των γυναικών στην απασχόληση...
75	Υποδομές στον τομέα της εκπαίδευσης

Για τις παραπάνω 15 Θ.Π. οι οποίες αφορούν και ενισχύσεις για τις Π.Μ.Σ., παρουσιάζουμε **Σωρευτική Ανάλυση Κονδυλίων της Κοινοτικής Συνδρομής** (μέχρι και το έτος 2009), ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης, στον Πίνακα 26. Παρακάτω, στον Πίνακα 27, αναλύεται η συμβολή των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στο σύνολό τους στην προώθηση της ΣτΛ ανά ΘΠ, για τις 15 ΘΠ που προαναφέραμε. Τα στοιχεία των Πινάκων, προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Υλοποίησης των ΠΕΠ στα οποία ανήκουν οι ΠΜΣ, για το έτος 2009 και τη Στρατηγική Έκθεση Παρακολούθησης του ΕΣΠΑ για το 2009¹⁸³:

¹⁸³ Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας-Ηπείρου» 2007-2013, Μάιος 2010, σελ. 150-151, Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» 2007-2013, Μάιος 2010, σελ. 98-99, Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Μακεδονίας-Θράκης» 2007-2013, Μάιος 2010, σελ.150-154, Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Αττικής» 2007-2013, Μάιος 2010, σελ. 95-96 και Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2009, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Στρατηγική Έκθεση Παρακολούθησης ΕΣΠΑ 2007-2013, Δεκέμβριος 2009, σελ. 116-119.

Πίνακας 26: Σωρευτική Ανάλυση Κονδυλίων Κοινοτικής Συνδρομής ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης για τις Θ.Π. Προώθησης της ΣτΛ

Σωρευτική Ανάλυση Κονδυλίων Κοινοτικής Συνδρομής ανά Περιφέρεια Μεταβατικής Στήριξης (μέχρι και το 2009)						
	Κωδικός Θ.Π.	ΑΤΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
	3	1.601.402,95				
	5	99.949.188,43	50.452.289,76	8.402.435,61	4.021.918,60	11.602.066,10
	8	148.487.063,15	144.685.124,55	22.841.654,96	25.374.229,24	43.538.572,53
	10	4.066.630,29	3.975.122,10			
	12	2.237.611,96	1.599.580,10	1.972.645,87	41.032,79	1.952.349,71
	13	31.874.827,59	19.069.553,27	3.974.615,41	1.631.057,12	5.342.415,27
	14	2.460.559,66	2.624.016,60	583.593,41	48.700,38	820.881,65
	17		40.002.800,54			
	20		114.536.634,15			
	21	176.064.121,07				
	23		86.932.641,34	13.627.191,86		
	30				2.946.066,43	8.981.339,40
	52		268.089.999,76			
	69		16.599.999,67	6.675.000,00	2.004.287,10	2.625.599,80
	75		9.865.423,52	19.523.304,12	5.642.548,15	24.483.686,99
	Σύνολο Περιφέρειας για τις 15 Θ.Π.	466.741.405,10	758.433.185,36	77.600.441,24	41.709.839,81	99.346.911,45
	Σύνολο ΠΕΠ για όλες τις Θ.Π.	624.046.571,42	1.125.558.158,00	1.125.558.158,00	150.583.877	458.360.875
	Ποσοστιαία συμβολή της Περιφέρειας στο ΠΕΠ για όλες τις Θ.Π.	74,73%	67,38%	6,89%	27,69%	21,67%

Παρατηρούμε πως, σωρευτικά, περισσότερα κονδύλια για την προώθηση της ΣτΛ μεταξύ των Π.Μ.Σ., έχουν διατεθεί στην Περιφέρεια **Κ. Μακεδονίας**. Τα μεγαλύτερα κονδύλια δόθηκαν στη Θ.Π.52 (Προώθηση καθαρών αστικών

μεταφορών), η οποία προωθείται μόνο από την Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας για το αντίστοιχο ΠΕΠ. Λιγότερα, αλλά και πάλι αυξημένα, είναι τα κονδύλια για την Θ.Π.20 (Αυτοκινητόδρομοι), για την οποία και πάλι η Κ. Μακεδονία αποτελεί τη μόνη Περιφέρεια προώθησής της για το αντίστοιχο ΠΕΠ στο οποίο ανήκει.

Στον Πίνακα παραπάνω, παρουσιάζονται και τα ποσά τα οποία αντιστοιχούν σε κάθε ΠΕΠ (σωρευτικά) για την υλοποίηση όλων των Θ.Π. προώθησης της ΣτΛ. Στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας, αντιστοιχεί ένα μεγάλο ποσοστό συνεισφοράς στην προώθηση της ΣτΛ (67,38%). Στο ίδιο ΠΕΠ ανήκει και η Περιφέρεια **Δ. Μακεδονίας**, για την οποία τα κονδύλια σωρευτικά δεν είναι ιδιαίτερα αυξημένα. Εδώ, το μεγαλύτερο ποσό αντιστοιχεί στη Θ.Π.8, ενώ η συνεισφορά της συνολικά στο ΠΕΠ για την προώθηση της ΣτΛ αντιστοιχεί σε ένα μικρό ποσοστό 6,89%. Παρόλα αυτά, οι δύο αυτές ΠΜΣ αθροιστικά, αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο ποσοστό (71,61%) στο σύνολο του ΠΕΠ «Μακεδονία- Θράκη 2007-2013» για όλες τις ΘΠ.

Σημαντικά κονδύλια έχουν δοθεί στην **Περιφέρεια Αττικής**, η οποία αναφορικά με τα ποσά χρηματοδότησης, έρχεται δεύτερη μεταξύ των ΠΜΣ. Οι 15 ΘΠ για την Προώθηση της ΣτΛ, αντιστοιχούν στο 74,73% στο σύνολο όλων των ΘΠ που υλοποιούνται μέσω του αντίστοιχου ΠΕΠ. Αυξημένα είναι τα κονδύλια για την προώθηση της ΘΠ21 (Αυτοκινητόδρομοι TEN-T). Αυτή η ΘΠ, όπως και η ΘΠ3, προωθούνται μόνο από την Περιφέρεια Αττικής (μεταξύ των ΠΜΣ).

Για τη **Στερεά Ελλάδα** τα συνολικά κονδύλια είναι αρκετά χαμηλότερα και το ποσοστό της Περιφέρειας για την προώθηση των ΘΠ στο σύνολο του ΠΕΠ είναι αρκετά χαμηλό (21,67%). Παρόλα αυτά, οι ΘΠ 5,12,13 και 14 χρηματοδοτούνται μόνο για την συγκεκριμένη Περιφέρεια στο αντίστοιχο ΠΕΠ, γεγονός που αποδεικνύει τη σημαντικότητα των -αρκετά μειωμένων κατά τ' άλλα- κονδυλίων της.

Σε μια αντίστοιχη κατάσταση βρίσκεται και η Περιφέρεια **Νοτίου Αιγαίου**, η οποία, αν και έχει τα λιγότερα Κοινοτικά Κονδύλια μεταξύ των ΠΜΣ, είναι η μόνη Περιφέρεια στο αντίστοιχο ΠΕΠ που προωθεί τις ΘΠ 5,12,13 και 14.

Κατατάσσοντας λοιπόν τις ΠΜΣ αναφορικά με τα **Κονδύλια της Κοινοτικής συνδρομής σωρευτικά**, πρώτη είναι η **Κ. Μακεδονία**, δεύτερη η **Αττική**, τρίτη η **Στερεά Ελλάδα**, τέταρτη η **Δ. Μακεδονία** και τελευταία το **Νότιο Αιγαίο**. Η κατάταξη αλλάζει αν λάβουμε υπόψη μας το ποσοστό συμβολής της κάθε ΠΜΣ στην προώθηση της ΣτΛ, μέσω των ΘΠ: πρώτη Περιφέρεια είναι η **Αττική**, δεύτερη η **Κ. Μακεδονία**, τρίτη το **Νότιο Αιγαίο**, τέταρτη η **Στερεά Ελλάδα** και πέμπτη η **Δ. Μακεδονία**.

Πίνακας 27: Συμβολή Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης στην προώθηση της ΣτΛ ανά ΘΠ

	Θ.Π.	ΓΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ PHASING OUT (ΑΤΤΙΚΗ, Κ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Δ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ)	ΓΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ PHASING IN (Ν.ΑΙΓΑΙΟ, ΣΤ.ΕΛΛΑΔΑ)	ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (PHASING OUT + PHASING IN)	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑ Θ.Π. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΒΟΛΗΣ PHASING OUT ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ Θ.Π. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΒΟΛΗΣ PHASING IN ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ Θ.Π. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ Θ.Π. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
	3	1.601.402,95	0,00	1.601.402,95	90.365.000,00	1,77%	0,00%	1,77%
	5	158.803.913,80	15.623.984,70	174.427.898,50	181.990.000,00	87,25%	8,58%	95,84%
	8	316.013.842,66	68.912.801,77	384.926.644,43	497.987.000,00	63,45%	13,83%	77,29%
	10	8.041.752,39	0,00	8.041.752,39	210.850.000,00	3,81%	0,00%	3,81%
	12	5.809.837,93	1.993.382,50	7.803.220,43	61.690.000,00	9,41%	3,23%	12,64%
	13	54.918.996,27	6.973.472,39	61.892.468,66	752.700.000,00	7,29%	0,92%	8,22%
	14	5.668.169,67	869.582,03	6.537.751,70	219.106.960,00	2,58%	0,39%	2,98%
	17	40.002.800,54	0,00	40.002.800,54	762.200.000,00	5,24%	0,00%	5,24%
	20	114.536.634,15	0,00	114.536.634,15	200.000.000,00	57,26%	0,00%	57,26%
	21	176.064.121,07	0,00	176.064.121,07	2.230.590.000,00	7,89%	0,00%	7,89%
	23	100.559.833,20	0,00	100.559.833,20	644.060.000,00	15,61%	0,00%	15,61%
	30	0,00	11.927.405,83	11.927.405,83	279.325.000,00	0,00%	4,27%	4,27%
	52	268.089.999,76	0,00	268.089.999,76	873.870.000,00	30,67%	0,00%	30,67%
	69	23.274.999,67	4.629.886,90	27.904.886,57	335.619.995,00	6,93%	1,37%	8,31%
	75	29.338.727,64	30.126.235,14	59.464.962,78	809.015.418,00	3,62%	3,72%	7,35%
ΣΥΝΟΛΟ PHASING OUT		1.302.725.031,70				15,98%		
ΣΥΝΟΛΟ PHASING IN			141.056.751,26				1,73%	
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ 15 ΘΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ				1.443.781.782,96				17,71%
ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑ ΤΙΣ 15 ΘΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ					8.149.369.373,00			
ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΘΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ					13.754.116.262,00	9,47%	1,02%	10,49%

Στον παραπάνω Πίνακα, βλέπουμε κατά πόσο έχουν συμβάλει οι ΠΜΣ στην προώθηση της ΣτΛ μέσα από τις 15 προαναφερθείσες ΘΠ. Φαίνεται η συμβολή των Περιφερειών Phasing In και Phasing Out ξεχωριστά, αλλά και αθροιστικά σε σχέση με τα συνολικά Κονδύλια που διατέθηκαν σωρευτικά μέχρι το 2009 για τις 15 ΘΠ σε επίπεδο χώρας. Για τις Phasing Out Περιφέρειες, το ποσοστό στο σύνολο είναι 15,98%, ενώ για τις Phasing In συνολικά είναι 1,73%. Αντίστοιχα, για το σύνολο των Κοινοτικών Κονδυλίων που αφορούν όλες τις ΘΠ για το Earmarking [βλ. Παράρτημα ΙΙΙ, Πίνακες (4)], το ποσοστό Phasing In είναι 1,02% και Phasing Out 9,47%. Είναι προφανές πως **οι Phasing Out Περιφέρειες συμβάλουν περισσότερο στην προώθηση της ΣτΛ**. Οι ΠΜΣ συνολικά, **συγκεντρώνουν ένα ποσοστό 10,48%** στη συμβολή για την προώθηση όλων των ΘΠ για το Earmarking σε επίπεδο χώρας, **ποσοστό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μάλλον χαμηλό**.

2.4. Επιτάχυνση του ΕΣΠΑ στα πλαίσια του Μνημονίου και ο ρόλος των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης

Το ΕΣΠΑ θεωρείται ένα από τα **βασικά οικονομικά και στρατηγικά εργαλεία για την ανάπτυξη της χώρας**, καθώς συνδέεται άμεσα με τις προοπτικές της οικονομίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Για το λόγο αυτό, η ανάγκη επίτευξης καλύτερων ρυθμών απορρόφησής του δείχνει επιτακτική. Δεδομένου και του ότι η απορρόφηση του ΕΣΠΑ αποτελεί δέσμευση της χώρας στα πλαίσια του Μνημονίου, σκοπός είναι μια ποσοτική, ποιοτική και διοικητική βελτίωση ως προς τη διαχείριση κονδυλίων, περιορισμός της γραφειοκρατίας και μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε σχέση με τα κοινοτικά προγράμματα.

Βάσει των τελευταίων στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δόθηκαν στη δημοσιότητα τον περασμένο Οκτώβριο, **η Ελλάδα έχει ήδη μεταφέρει το 45% των προβλεπόμενων πόρων του ΕΣΠΑ 2007-2013, έναντι του 41%, που είναι ο κοινοτικός μέσος όρος και έχει πιάσει για φέτος τον στόχο σχετικά με το λεγόμενο Κανόνα του «n+3»¹⁸⁴** που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την απορρόφηση των πόρων. Σύμφωνα με τα όσα έχουμε προαναφέρει, οι **Περιφέρειες Μεταβατικής**

¹⁸⁴ Σύμφωνα με τον Κανόνα του «n+3», το δικαιούχο κράτος πρέπει εντός τριών ετών (για τα προγράμματα που ξεκίνησαν στην αρχή της προγραμματικής περιόδου), από το χρόνο όπου έχει δεσμευθεί το αντίστοιχο ποσό στον κοινοτικό προϋπολογισμό, να έχει υποβάλει αίτημα καταβολής των κονδυλίων. Διαφορετικά, τα χρήματα αυτά χάνονται. Αυτή τη στιγμή πολλές χώρες αγωνίζονται να πιάσουν το στόχο αυτό.

Στήριξης, δεδομένου του ότι έπαιξαν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στην μέχρι τώρα απορρόφηση του ΕΣΠΑ, φαίνεται πως κατά συνέπεια είχαν και **σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των γενικότερων στόχων της χώρας αναφορικά με το Μνημόνιο**, στον – μικρό - βαθμό που οι στόχοι αυτοί δείχνουν να επιτυγχάνονται.

Παρά την αίσθηση μιας καλής πορείας απορρόφησης κονδυλίων το τελευταίο διάστημα στη χώρα, **ο στόχος για την απορρόφηση πόρων ύψους 3,7 δισ. ευρώ, που η Ελλάδα έχει αναλάβει στο πλαίσιο του Μνημονίου**, δείχνει ανέφικτος, δεδομένου του ότι μέχρι στιγμής έχουν αποσταλεί προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αιτήματα για πληρωμές περίπου μόλις 1 δισ. ευρώ¹⁸⁵.

Διάγραμμα 9: Στόχος απορροφητικότητας κοινοτικών κονδυλίων βάσει Μνημονίου

Πηγή: Εφημερίδα «Η Καθημερινή».

Το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων αναφέρει τον **κίνδυνο άμεσης ανάκλησης των πιστώσεων** για τα έργα του ΕΣΠΑ που δεν προβλέπεται να απορροφήσουν δαπάνες ως το τέλος του τρέχοντος έτους, **αλλά και ανάκληση του 50%** των πιστώσεων για τα έργα στα οποία ισχύει ότι η διαφορά μεταξύ των εγκεκριμένων πιστώσεων και των πραγματοποιημένων πληρωμών είναι μεγαλύτερη του 75%.¹⁸⁶

Βέβαια εδώ σημειώνουμε πως **η μη έγκαιρη απορρόφηση των πόρων** για την οποία η Ελλάδα έχει δεσμευθεί στο πλαίσιο του Μνημονίου, **δεν συνεπάγεται και την απώλειά τους**. Ωστόσο η καθυστέρηση της απορρόφησης, στερεί σε μια εξαιρετικά δύσκολη στιγμή σημαντικούς πόρους από την οικονομία και πολύτιμη ρευστότητα από την αγορά, πράγμα που δυσκολεύει την πρόοδο των προγραμμάτων

¹⁸⁵ Και παρά το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των πληρωμών πραγματοποιείται στο τέλος του χρόνου, η πλήρης αξιοποίηση των χρημάτων δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται.

¹⁸⁶ Άρθρο στην εφημερίδα «Η Καθημερινή», διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_2_24/10/2012_499599.

που έχουν ως προαπαιτούμενο τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, καθιστώντας (για άλλη μια φορά) τη χώρα μας αναξιόπιστη έναντι των δανειστών και των εταίρων της.¹⁸⁷

Σύμφωνα με τις μεταρρυθμίσεις που αναμένονται να γίνουν σε μια **προσπάθεια βελτίωσης και προσαρμογής της διαδικασίας υλοποίησης του ΕΣΠΑ στα νέα δεδομένα**¹⁸⁸, ώστε να ανταποκρίνεται πιο ρεαλιστικά στην ύφεση, αλλά και για να μη χαθούν πολύτιμοι πόροι, σημαντικές είναι και οι αλλαγές που θα προκύψουν στα προγράμματα και τα κονδύλια¹⁸⁹ και συνεπώς στην πορεία υλοποίησης των ΠΕΠ των Περιφερειών. Οι Περιφέρειες και η απορροφητικότητα του ΕΣΠΑ στα πλαίσια των ΕΠ που τους αντιστοιχούν, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εθνική ανάπτυξη και συνεπώς η ορθή λειτουργία των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος είναι μείζονος σημασίας.

Τέλος, αξίζει να επισημάνουμε ότι σύμφωνα με πρόσφατη αξιολόγηση **«πρωταθλήτρια» Χωρική Ενότητα στην απορρόφηση πόρων** και κατά συνέπεια στη **συμβολή στην επίτευξη των Στόχων του Μνημονίου**, είναι με αρκετά μεγάλη διαφορά η «Θεσσαλία – Στερεά Ελλάδα – Ήπειρος 2007-2013», πρόγραμμα στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και μια εκ των ΠΜΣ (Στερεά Ελλάδα) η οποία όπως έχουμε ήδη δει παραπάνω έχει εξαιρετική πορεία όσον αφορά την απορρόφηση. Αξιολογήθηκε ως το καλύτερο ΕΠ της χώρας, **έχοντας καλύψει τον στόχο «n+2»** του 2012, ενώ μέχρι το τέλος του έτους αναμένεται με σιγουριά να καλύψει και τον αυξημένο στόχο του «Μνημονίου» που έχει τεθεί από το Υπουργείο στο Πρόγραμμα, καθώς και το **στόχο «n+3»** για το έτος 2013, καθόσον υπολείπεται μόνο ένα ποσό της τάξης των 70 εκ. € από αυτόν.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Συνέντευξη Τύπου σχετικά με τις Πρωτοβουλίες του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων στις 11.10.12, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.mindev.gov.gr>.

¹⁸⁸ Κύριες προτεραιότητες του Υπουργείου για την προώθηση της βελτίωσης της υλοποίησης του ΕΣΠΑ είναι οι εξής: επιτάχυνση των ρυθμών απορρόφησης των πόρων από τις Περιφέρειες, απλούστευση των διαδικασιών αξιοποίησης του προγράμματος, αναθεώρηση των προγραμμάτων της τρέχουσας περιόδου προς αποφυγή απώλειας κονδυλίων, υποβοήθηση στην εκτέλεση των έργων προτεραιότητας (181 έργα) του ΕΣΠΑ 2007-2013, ολοκλήρωση των τα ημιτελών έργων της περιόδου 2000-2006, χωρίς τον κίνδυνο επιστροφής κονδυλίων. Τέλος, η διαπραγμάτευση της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2014-2020, αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική προτεραιότητα.

¹⁸⁹ Συγκεκριμένα, αναμένεται να μεταφερθούν 300 εκατ. € από τον τομέα «Ψηφιακή Σύγκλιση» προς το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα». Επίσης, αναμένεται να γίνει και εσωτερική ανακατανομή των ΠΕΠ, χωρίς αλλαγή του συνολικού προϋπολογισμού, με τη μεταφορά ορισμένων έργων των ΠΕΠ στα τομεακά προγράμματα «Προσπελασιμότητα» και «Περιβάλλον», εξοικονομούνται πόροι μέσα στα ΠΕΠ, για την ενίσχυση των δράσεων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

¹⁹⁰ Στοιχεία από τον δικτυακό τόπο <http://aftodioikisi.gr/perifereies/24954>.

3. ΤΟ ΕΣΠΑ 2014-2020 ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ– ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1. Προβλήματα, προκλήσεις και τάσεις για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020

Έχει ήδη γίνει αναφορά στα προηγούμενα κεφάλαια σχετικά με τα αναμενόμενα κονδύλια για την Ελλάδα την νέα περίοδο 2014-2020, την αναμενόμενη επιλεξιμότητα και κατάταξη των ελληνικών Περιφερειών καθώς και τις βασικές αλλαγές που έρχονται στην Πολιτική Συνοχής για την Ε' προγραμματική Περίοδο. Τα **προβλήματα που προκύπτουν για την Ελλάδα, δεδομένου του γενικότερου δυσμενούς οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος** είναι κάτι παραπάνω από σημαντικά.

➤ Η προτεινόμενη **νέα ταξινόμηση των Περιφερειών θα έχει πολύ αρνητικές συνέπειες** στη χρηματοδότηση της Ελλάδας, εφόσον οι Περιφέρειες στις κατηγορίες μεγαλύτερων ενισχύσεων είναι σημαντικά μειωμένες. Το μεγαλύτερο πρόβλημα σχετικά με το θέμα αυτό, θα είναι η ένταξη της Περιφέρειας Αττικής στις περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες.

➤ Η επιλογή των ετών με βάση τα οποία θα γίνει η κατάταξη των περιφερειών είναι ιδιαίτερης σημασίας. Η Ελλάδα πρέπει να πιέσει υπέρ της χρήσης των πιο πρόσφατων στοιχείων ως βάσης υπολογισμού, ώστε να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις της ύφεσης για τον ορισμό των δικαιούχων της Κοινοτικής χρηματοδότησης.

➤ Σημαντικό επίσης είναι το πρόβλημα της **Ευελιξίας (Flexibility) στις επιλογές των χρηματοδοτούμενων έργων υποδομής μεταφορών**. Η Επιτροπή κάνει λόγο για υποχρεωτική χρήση των πόρων του Ταμείου Συνοχής για συγκεκριμένα διευρωπαϊκά δίκτυα, στερώντας τη δυνατότητα χρήσης των πόρων για έργα που αφορούν την εθνική ωφέλεια.¹⁹¹

➤ Περιορισμοί προβλέπεται να υπάρξουν και ως προς τις θεματικές προτεραιότητες που θα χρηματοδοτηθούν, ανάλογα με την κατάταξη των

¹⁹¹ Ουσιαστικά η Επιτροπή προτείνει την υποχρεωτική χρηματοδότηση των «ευρωπαϊκών δικτύων» στον τομέα των μεταφορών μέσω του ΤΣ, με συνολικό ποσό 10 δις €, ενώ αυξάνει τα κονδύλια που θα κατευθυνθούν στους διευρωπαϊκούς άξονες μέσω των «δικτύων» από 40 σε 50 δις €, μειώνοντας έτσι τη δυνατότητα των κρατών-μελών να προγραμματίσουν, μέσω της «Εταιρικής Σχέσης», τη χρηματοδότηση άλλων, ενδεχομένως μεγαλύτερης εθνικής σημασίας έργων υποδομής μεταφορών.

περιφερειών.¹⁹² Οι **υπερβολικά δεσμευτικές αυτές προτάσεις**, δημιουργούν προβλήματα (κυρίως σε σχέση με την επικουρικότητα), αλλά και με τον αποκλεισμό παρεμβάσεων σε συγκεκριμένους τομείς στις πιο αναπτυγμένες περιφέρειες¹⁹³, καθώς και με το κατά πόσο είναι κατάλληλες οι προτεραιότητες που τίθενται για τις διαφορετικές κατηγορίες περιφερειών.¹⁹⁴

➤ Οι αλλαγές που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιουργούν έντονο προβληματισμό εφόσον μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλη **απώλεια των βαθμών ελευθερίας** που έχουν τα κράτη-μέλη στη διαμόρφωση και εφαρμογή της πολιτικής Συνοχής. Ο περιορισμός αυτός είναι ακόμη πιο κρίσιμος για τα κράτη τα οποία έχουν ως βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο ανάπτυξης τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων.

➤ Μείζον πρόβλημα της νέας περιόδου είναι οι **Αιρεσιμότητες**: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προσπαθεί να συνδέσει το πλαίσιο χρηματοδότησης των κρατών-μελών με την έγκαιρη ολοκλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων κανονιστικού και θεσμικού χαρακτήρα, αλλά και με την πρόοδο της δημοσιονομικής και μακροοικονομικής προσαρμογής των κρατών-μελών, θέτοντας δύο «**αιρέσεις**» (**Conditionality**) για τις χρηματοδοτήσεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Ως τώρα, δεν υπήρχε κάποια διάταξη εκπλήρωσης συγκεκριμένων προϋποθέσεων ώστε να ξεκινήσει η εφαρμογή των ΕΠ των ΚΠΣ ή του ΕΣΠΑ (**Ex-ante Conditionality**), ενώ πρόβλεψη αιρεσιμότητας σε σχέση με τις μακροοικονομικές επιδόσεις των κρατών-μελών (**Μακροοικονομική Αιρεσιμότητα**) υπήρχε μόνο ως προς το Ταμείο Συνοχής.¹⁹⁵ Η αιτιολογία για τη στενή σύνδεση της Πολιτικής Συνοχής με την μακροοικονομική πολιτική των κρατών- μελών είναι ότι δεν θα πρέπει οι ασθενείς μακρο-δημοσιονομικές πολιτικές να έχουν επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα της Πολιτικής Συνοχής.¹⁹⁶

¹⁹² Από το ΕΚΤ, προβλέπεται η χρηματοδότηση δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και δράσεων απασχόλησης, κατάρτισης-εκπαίδευσης, υγείας, ενώ από το ΕΤΠΑ χρηματοδοτούνται δράσεις έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και ΜΜΕ, δράσεις για την οικονομία χαμηλής εκπομπής άνθρακα, αστικής ανάπτυξης και μεταφορών, περιβάλλοντος, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, και κλιματικής αλλαγής.

¹⁹³ Εφόσον σύμφωνα με την Επιτροπή, η χρηματοδότησή ως προς την υποδομή μεταφορών θα είναι δυνατή μόνο στην κατηγορία των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών

¹⁹⁴ Βέβαια δεν είναι πρώτη φορά που η Επιτροπή προσπαθεί να επηρεάσει τα κράτη-μέλη σχετικά με τη χρήση των κονδυλίων, το ίδιο συνέβη και στην Δ΄ Προγραμματική Περίοδο με τη δέσμευση πόρων προς εξυπηρέτηση των στόχων της Λισαβόνας.

¹⁹⁵ Εφαρμόστηκε μία μόνο φορά, τον Φεβρουάριο του 2012, στην περίπτωση της Ουγγαρίας.

¹⁹⁶ Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), 2012, Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, Δεύτερο Μέρος: Οι Προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, Αθήνα, Οκτώβριος 2010 σελ. 18-26, 34-36, 40-57, 67-72, 77-94, 107-108, 138-168.

3.2. Συνέπειες για την Ελλάδα, Προτάσεις και αναμενόμενη συνεισφορά των ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης στο νέο ΕΣΠΑ

3.2.1. Αναμενόμενες επιπτώσεις για την Ελλάδα από τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020

Πριν προχωρήσουμε στις επιπτώσεις που αναμένεται να πλήξουν την Ελλάδα από την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής για την Ε΄ Προγραμματική περίοδο, σημαντικό είναι να σημειώσουμε ότι οι μέχρι τώρα προτάσεις της Επιτροπής δεν διαθέτουν πολλά ποσοτικά στοιχεία για τα μερίδια των στόχων του κάθε Ταμείου, οπότε τα συμπεράσματα εξάγονται προς το παρόν μόνο βάσει της μεταβολής των τάσεων των ενισχύσεων και των προτεραιοτήτων.

➤ **Όσον αφορά τις ενισχύσεις, οι συνέπειες για την Ελλάδα** είναι ότι οι πόροι προς την Ελλάδα θα φτάσουν τα 8 ως 9 δις € από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ή τα 12 έως 13 δις € συνολικά, εάν τελικά προστεθούν τα περίπου 4 δις € από το Ταμείο Συνοχής. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι υπάρχει τεράστια μείωση συγκριτικά με την Δ΄ Προγραμματική Περίοδο. Αυτό συμβαίνει διότι, απ' ό,τι φαίνεται, στην κατηγορία των Λιγότερο Ανεπτυγμένων Περιφερειών – οι οποίες αποφέρουν τα περισσότερα κονδύλια – θα ενταχθούν μόνο πέντε ελληνικές Περιφέρειες.

➤ Άλλη μια σοβαρή επίπτωση από την κατηγοριοποίηση των Περιφερειών, είναι η **σημαντική μείωση της ενίσχυσης του τομέα των Υποδομών**, τη στιγμή που πολλά έργα Υποδομής και Μεταφορών δεν έχουν ολοκληρωθεί. Στη νέα περίοδο η χρηματοδότησή για τις Υποδομές θα είναι δυνατή μόνο στην κατηγορία των Λιγότερο Ανεπτυγμένων περιφερειών. Έτσι, για την Ελλάδα οι ενισχύσεις μετατοπίζονται εις βάρος των Υποδομών προς τους Ανθρώπινους Πόρους και το Παραγωγικό Περιβάλλον¹⁹⁷, εφόσον πλέον απ' ό,τι φαίνεται θα έχει περισσότερες Περιφέρειες Ανεπτυγμένες ή σε Μετάβαση και λιγότερες Λιγότερο Ανεπτυγμένες. Ακόμη, το ύψος των ενισχύσεων των Υποδομών θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από το εάν η Ελλάδα θα λάβει ενισχύσεις και από το Ταμείο Συνοχής..

➤ Αναφορικά με τα **ΔΕΔ-Μ (Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών)**, οι προτάσεις της Επιτροπής αφορούν άμεσα στην Ελλάδα σε ένα από τα δέκα προτεινόμενα έργα

¹⁹⁷ Λόγω άμεσης σύνδεσης με την Ατζέντα «Ευρώπη 2020».

δικτύων μεταφορών (στη σιδηροδρομική ανάπτυξη της Εγνατίας¹⁹⁸) και σε δύο από τα οκτώ έργα για τη διασύνδεση σε θέματα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου. Έτσι, υποβαθμίζονται τα τοπικά και περιφερειακά δίκτυα (ιδιαίτερα αυτά που δεν συνδέονται με τα ΔΕΔ-Μ), τα οποία και χρειάζονται περαιτέρω ενισχύσεις στην Ελλάδα. Επίσης, δεν αναφέρονται πουθενά ως στόχοι οι τομείς των θαλάσσιων και αεροπορικών συνδέσεων, τομείς που ειδικά στην Ελλάδα χρειάζεται οπωσδήποτε να ενισχυθούν.

➤ **Τέλος άμεση επίπτωση στην Ελλάδα θα έχουν οι προτάσεις περί Αιρεσιμότητας, καθώς και η αντιφατικότητα των προτάσεων της Επιτροπής:** Η προσπάθεια της Ελλάδας για δημοσιονομική προσαρμογή σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του Μνημονίου, περιλαμβάνει μείωση δαπανών και μείωση στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, κάτι που έχει οδηγήσει σε συνεχή ύφεση επί τέσσερα συναπτά έτη. Η Επιτροπή χρησιμοποιεί ως βασικό εργαλείο εξόδου από την ύφεση την επιτάχυνση της εφαρμογής του ΕΣΠΑ (και για τον σκοπό αυτόν συστάθηκε η ειδική ομάδα δράσης Task Force). Επομένως για να επιτύχει η Ελλάδα έξοδο από την ύφεση και συνεπώς μέσω αυτής και δημοσιονομική προσαρμογή, η συμβολή των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων είναι καθοριστική. Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως η εφαρμογή της Αιρεσιμότητας που προτείνει η Επιτροπή, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την μέχρι σήμερα τακτική που εφαρμόζει η ίδια. Είναι πολύ πιθανό η Αιρεσιμότητα να δημιουργήσει πολύ περισσότερα προβλήματα από αυτά που θα κληθεί να αντιμετωπίσει.

3.2.2. Ευκαιρίες και Προτάσεις για την Ελλάδα κατά την περίοδο διαπραγματεύσεων της Πολιτικής Συνοχής της Ε΄ Προγραμματικής Περιόδου

Ως η πρώτη προτεραιότητα για τη νέα περίοδο προβάλλονται οι ενισχύσεις στον τομέα της ενέργειας (οικονομία χαμηλής εκπομπής διοξειδίου άνθρακα), οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά την Ελλάδα να μειώσει τις εκπομπές

¹⁹⁸ Η σιδηροδρομική σύνδεση της Εγνατίας, η οποία είχε μεν προβλεφθεί ως μελέτη από το Β΄ ΚΠΣ, αλλά δεν έγιναν τα απαραίτητα έργα για να μπορεί ο σιδηρόδρομος να χρησιμοποιήσει τις υποδομές της οδικής Εγνατίας απαιτεί πλέον την χάραξη και την κατασκευή ενός νέου δικτύου. Είναι αμφίβολο το κατά πόσο είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί ένα έργο τόσο μεγάλου κόστους και αν θα μπορέσει να ενισχύσει ανάλογα τις μεταφορές στην Ελλάδα.

ρύπων, δεδομένου του ότι έχει από υψηλότερες εκπομπές ρύπων στην ΕΕ27.¹⁹⁹ Οι πόροι που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την προαγωγή ενεργειακής απόδοσης, θα βοηθήσουν στη μείωση των ρύπων, ενώ ταυτόχρονα θα ενισχύσουν τον κατασκευαστικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας.

Τα δύο έργα που προβλέπονται από τη διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη»²⁰⁰ θα ενισχύσουν τα δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου της Ελλάδας με τη Νότια και Ανατολική Ευρώπη. Έτσι, η Ελλάδα θα μπορούσε να μετατραπεί σε εν δυνάμει βασικό εξαγωγέα ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, εφόσον αυξηθεί η παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειάς της, βελτιώνοντας κατά πολύ το ενεργειακό της αποτύπωμα και ταυτόχρονα ενισχύοντας σημαντικά την εθνική οικονομία.

Στον τομέα του Περιβάλλοντος, μεγάλη ευκαιρία και ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα, είναι η διαχείριση του νερού, καθώς η χώρα εμφανίζεται να έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση νερού στον κόσμο²⁰¹, κυρίως λόγω της υπερ-άντληση νερού για την κάλυψη αρδευτικών αναγκών, αφού το 80% του νερού το καταναλώνει ο γεωργικός τομέας και τα απαρχαιωμένα δίκτυα ύδρευσης των αστικών κέντρων.

Στους τομείς της Υγείας-Πρόνοιας, η Ελλάδα φαίνεται να επωφελείται, καθώς η Επιτροπή προτείνει ενίσχυση των επενδύσεων σε υποδομές για την άρση των ανισοτήτων σε θέματα υγείας-πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας και ενίσχυση των δράσεων για τη μετάβαση των αρμοδιοτήτων σε επίπεδο τοπικό. Αυτό εξυπηρετεί στην ενίσχυση των δήμων που λόγω του «Καλλικράτη» έχουν πλέον αναλάβει τη λειτουργία των νοσοκομείων και των τοπικών κέντρων υγείας, σε μεγάλο βαθμό.

Ακόμη, η Ελλάδα επωφελείται και στον τομέα της Εκπαίδευσης-Κατάρτισης, αφού η Επιτροπή προτείνει συνέχιση των ενισχύσεων για τη δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης, κάτι που θα έχει θετικό αντίκτυπο για τη χώρα.

Στον τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, οι στόχοι αναφέρονται στην περαιτέρω ανάπτυξη του ευρυζωνικού δικτύου, την ενίσχυση υποδομών για ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και την ενίσχυση της

¹⁹⁹199 Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία έχουν τις υψηλότερες εκπομπές ρύπων στην ΕΕ27.

²⁰⁰ Τα οποία είναι «Ηλεκτρικές Συνδέσεις στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη» και «Βόρειες-Νότιες συνδέσεις φυσικού αερίου στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη».

²⁰¹ Κατέχει τη δεύτερη θέση παγκοσμίως με 2.350 κυβικά μέτρα, όταν ο παγκόσμιος μέσος όρος βρίσκεται στα 1.330. Πρώτη χώρα στην ετήσια κατά κεφαλήν κατανάλωση νερού είναι οι ΗΠΑ.

ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Για την Ελλάδα οι στόχοι αυτοί θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι, καθώς και στους τρεις τομείς έχει επιδείξει αρνητικά αποτελέσματα.

Οι προτεινόμενες δαπάνες για **Έρευνα-Τεχνολογία-Καινοτομία** είναι ιδιαίτερα αυξημένες. Οι ενισχύσεις της ελληνική ερευνητικής κοινότητα ήταν πάντα πολύ ικανοποιητικές σε σχέση με το μέγεθος του ερευνητικού της τομέα και με τις εισφορές της στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό. Επομένως, μια αύξηση των σχετικών κονδυλίων που δεν θα είναι εις βάρος άλλων πολιτικών θα είναι πολύ θετική.

3.2.3. Ο ρόλος των ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης στην Ε΄ Προγραμματική Περίοδο

Ο ρόλος των Περιφερειών και η απορρόφηση του ΕΣΠΑ από αυτές, παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και αυτό φαίνεται έμπρακτα και από την πορεία του τρέχοντος ΕΣΠΑ όπως είδαμε και στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Παρακάτω θα δούμε που ακριβώς πρέπει να εστιάσει η Ελλάδα κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων για την Πολιτική Συνοχής, καθώς και ποιος θα είναι ο ρόλος που αναμένεται να έχουν οι Περιφέρειες Μετάβασης στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων που πρέπει να έχει η χώρα ώστε να επωφεληθεί.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε πως **η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί από την Πολιτική Συνοχής 2014-2020, μόνο εάν διαπραγματευτεί την ένταση των ενισχύσεων σε συγκεκριμένους τομείς.** Σημαντικές είναι οι ενισχύσεις για τον τομέα των **Μεταφορών**, ειδικά για τα τοπικά και περιφερειακά δίκτυα εκτός των ΔΕΔ-Μ και για τον τομέα των θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών. Μια πρόταση της Ελλάδας προς την Επιτροπή θα μπορούσε να είναι η απένταξη του έργου της σιδηροδρομικής Εγνατίας, με ελευθέρωση πόρων, οι οποίοι μπορούν να μεταφερθούν στους παραπάνω τομείς προς μεγιστοποίηση της ωφέλειας της. Ακόμη, η Ελλάδα λόγω της ευνοϊκής γεωγραφικής θέσης της, θα μπορούσε να αποκτήσει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή **ανανεώσιμων πηγών Ενέργειας**, ένας τομέας που έχει μείνει σχετικά ανεκμετάλλευτος. Θετική φαίνεται να είναι η επίδραση των ενισχύσεων στο **Περιβάλλον**, τις **Τεχνολογίες Πληροφορικής** και **Επικοινωνιών**, την **Υγεία-Πρόνοια** και **Εκπαίδευση**, παρόλα αυτά δεν έχουν γνωστοποιηθεί τα ακριβή ποσά ενισχύσεων. Η εφαρμογή των παραπάνω στόχων που μπορούν να δώσουν ώθηση στην ανάπτυξη της χώρας, θα γίνει κυρίως μέσω των ΕΠ, οπότε όπως

προαναφέρθηκε, ο ρόλος των Περιφερειών είναι πολύ σημαντικός για την πραγματοποίησή τους.

Στον πίνακα βλέπουμε την εκατοστιαία κατανομή των πόρων ανά κατηγορία Περιφέρειας όπως διαμορφώνεται με βάση τους Θεματικούς Περιορισμούς που τέθηκαν σε επίπεδο Θεματικών Στόχων από την Επιτροπή (και όπως αναφέραμε προηγουμένως δεσμεύουν τα κράτη-μέλη όσον αφορά τη χρήση των κονδυλίων). Ο Πίνακας ουσιαστικά δείχνει την κατανομή των κονδυλίων ανά δράση, για κάθε 100 χρηματικές μονάδες που λαμβάνει μια Περιφέρεια:

Πίνακας 28: Κατανομή πόρων στις ελληνικές Περιφέρειες ανά Θεματικό Στόχο, για την περίοδο 2014-2020

Ταμείο	Δράσεις	Λιγότερο Ανεπτυγμένη	Μετάβασης (2/3)	Μετάβασης	Περισσότερο Ανεπτυγμένη
ΕΚΤ	Καταπολέμηση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού	5	8	8	10,4
	Άλλες δράσεις ΕΚΤ (απασχόληση, κατάρτιση-εκπαίδευση, υγεία)	20	32	32	41,6
	Σύνολο ΕΚΤ	25	40	40	52
ΕΤΠΑ	E&T, ανάπτυξη ΜΜΕ	33	24	36	28,8
	Οικονομία χαμηλής εκπομπής άνθρακα	4,5	12	12	9,6
	Αστική ανάπτυξη	3,75	3	3	2,4
	Άλλες δράσεις ΕΤΠΑ (μεταφορές, περιβάλλον, ΤΠΕ, κλιματική αλλαγή, υγεία-πρόνοια, εκπαίδευση)	33,75	21	9	7,2
	Σύνολο ΕΤΠΑ	75	60	60	48
	Σύνολο	100	100	100	100

Πηγή: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), 2012, Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει την πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, Δεύτερο Μέρος: Οι Προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, Αθήνα, Οκτώβριος 2010 σελ. 51 και ίδια επεξεργασία

Οι Περιφέρειες Μετάβασης (2/3) είναι αυτές στις οποίες εφαρμόζεται ο Κανόνας των 2/3 που παρουσιάσαμε σε προηγούμενο Κεφάλαιο. Ο διαχωρισμός με τις Περιφέρειες Μετάβασης γίνεται λόγω των διαφορετικών ποσοστών χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ. Για το 2014-2020 οι Περιφέρειες Μετάβασης 2/3

είναι οι Περιφέρειες Κρήτης, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων και Βορείου Αιγαίου. Οι Περιφέρειες Μετάβασης είναι η Στερεά Ελλάδα και Δυτική Μακεδονία.

Συνδέοντας τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα με τα προηγούμενα συμπεράσματα σχετικά με τους τομείς που θα ευνοήσουν την ανάπτυξη στη χώρα, συμπεραίνουμε τα εξής:

Η ένταση του τομέα των **Μεταφορών** είναι αρκετά μεγάλη στις Περιφέρειες Μετάβασης 2/3 (αν και σημαντικά μικρότερη από αυτή των Λιγότερο Ανεπτυγμένων), κάτι που σημαίνει πως η μια εκ των δύο κατηγοριών Περιφερειών Μετάβασης θα παίζει σημαντικό ρόλο σε έναν τομέα που όπως είδαμε παραπάνω είναι ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα. Στην ίδια κατηγορία δράσεων με τον τομέα των Μεταφορών, εντάσσεται το **Περιβάλλον** και οι **ΤΠΕ**. Επομένως διαπιστώνουμε πως και για τους τρεις αυτούς τομείς, ο ρόλος των Περιφερειών Μετάβασης (και πιο συγκεκριμένα των Περιφερειών Μετάβασης 2/3) κρίνεται καθοριστικός. Επίσης, ο πολύ σημαντικός για την Ελλάδα τομέας της **Ενέργειας** (Οικονομία χαμηλής εκπομπής άνθρακα), φαίνεται να είναι αρκετά ενισχυμένος και για τις δύο κατηγορίες Περιφερειών Μετάβασης και μάλιστα πολύ πιο ενισχυμένος σε σχέση με τις άλλες δύο κατηγορίες Περιφερειών. Ακόμη, οι δύο τελευταίοι τομείς που από την προηγούμενη ανάλυση είδαμε πως είναι ιδιαίτερης σημαντικότητας για την Ελλάδα – οι τομείς της **Υγείας** και της **Εκπαίδευσης**- βλέπουμε πως βρίσκονται σε μια δέσμη Δράσεων με κατανομή πόρων σημαντικά υψηλή και για τις δύο κατηγορίες Περιφερειών Μετάβασης.

3.3. Συγκριτικά πλεονεκτήματα και αδυναμίες των νέων ελληνικών Περιφερειών Μετάβασης

➔ Περιφέρειες Μετάβασης (2/3)

1. Πελοπόννησος

Η οικονομία της Πελοποννήσου είναι κατά βάση **αγροτική**. Στον δευτερογενή τομέα, υπάρχουν διυλιστήρια, μεταλλουργικές βιομηχανίες και το **ενεργειακό** κέντρο της Μεγαλόπολης και ακολουθούν τα τρόφιμα-ποτά και η βιομηχανία ξύλου και μη μεταλλικών προϊόντων, ενώ το τουριστικό προϊόν παρουσιάζει πρόβλημα στην ανάπτυξη. Η Περιφέρεια είναι επαρκής σε **εθνικούς οδικούς άξονες και ΔΕΔ-Μ** και η Ιόνια Οδός θα ενισχύσει τη σύνδεση με τη δυτική Ελλάδα. Υστέρηση υπάρχει όσον

αφορά στις λιμενικές και σιδηροδρομικές μεταφορές, ενώ το **πλούσιο φυσικό περιβάλλον** υφίσταται έντονες πιέσεις. **Μεγάλο μερίδιο στην ατμοσφαιρική ρύπανση** έχει και το εργοστάσιο της Μεγαλόπολης που χρησιμοποιεί λιγνίτη, το οποίο θα πρέπει να αντικατασταθεί με την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ήδη υπάρχουν **σημαντικές επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές** και υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για νέες, ενώ οι επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία είναι χαμηλές. Ακόμη, χαμηλό είναι και το επίπεδο της εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενώ το ανθρώπινο δυναμικό χρειάζεται δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

2. Ιόνια Νησιά

Το επίπεδο απασχόλησης στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων σχετίζεται άμεσα με τον **τουρισμό**, εφόσον αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Όσον αφορά τις μεταφορές, **ικανοποιητικό είναι το ακτοπλοϊκό δίκτυο** αλλά και οι αεροπορικές συνδέσεις τις περιφέρειας, όμως υπάρχει **πρόβλημα στα τοπικά οδικά δίκτυα**. Οι επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία είναι σχεδόν μηδαμινές και η χρήση νέων τεχνολογιών ασθενής. Προβλήματα υπάρχουν στο δίκτυο ύδρευσης και στη διαχείριση απορριμμάτων-αποβλήτων, ιδιαίτερα την υψηλή τουριστική περίοδο. Οι **επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Αναφορικά με τους ανθρώπινους πόρους, η περιφέρεια έχει σημαντική **υστέρηση στο επίπεδο εκπαίδευσης** και πολύ μικρό ποσοστό συμμετοχής σε δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης

3. Βόρειο Αιγαίο

Εδώ, ο **τριτογενής τομέας** και ο **πρωτογενής** συνθέτουν ουσιαστικά την οικονομία της περιφέρειας. Στον τομέα των **μεταφορών υπάρχουν σημαντικά προβλήματα**, τόσο στο τοπικό οδικό δίκτυο, όσο και στη σύνδεση με την υπόλοιπη χερσαία Ελλάδα. Οι επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία είναι πολύ λίγες. Το φυσικό περιβάλλον υφίσταται πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ενώ λειτουργεί ένα **σημαντικό σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων**. Η Περιφέρεια Διαθέτει **μεγάλη δυναμική στην ανάπτυξη αιολικής ενέργειας**. Το ανθρώπινο κεφάλαιο, πέρα από τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, διαθέτει περιορισμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών και χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

4. Κρήτη

Η οικονομία της Κρήτης είναι κατά βάση **αγροτική**. Ο **τουρισμός παρουσιάζει έντονη ανάπτυξη**. Υπάρχουν **σημαντικές ερευνητικές υποδομές** που έχουν όμως χαμηλή σύνδεση με τον παραγωγικό ιστό. Οι ακτοποϊκές συνδέσεις όπως και τα τοπικά οδικά δίκτυα χρειάζονται περαιτέρω ενίσχυση. Στον τομέα της **ενέργειας** έχουν γίνει επενδύσεις σε αιολικά πάρκα και φωτοβολταϊκά και υπάρχουν δυνατότητες μεγαλύτερης ενεργειακής αξιοποίησης. Το **περιβάλλον δεν αντιμετωπίζει προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης**, αλλά υπάρχει πρόβλημα σχετικά με τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και την ποιότητα και ποσότητα του πόσιμου νερού, ειδικά στην ανατολική Κρήτη. Στους ανθρώπινους πόρους, το επίπεδο κατάρτισης και εκπαίδευσης των απασχολούμενων είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της χώρας.

➔ Περιφέρειες μετάβασης

5. Δυτική Μακεδονία

Η Δυτική Μακεδονία αποτελεί πλέον **πρωτεύοντα ενεργειακό πόλο**, με το 45% της εγχώριας ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται στον άξονα Κοζάνης-Πτολεμαΐδας-Αμυνταίου-Φλώρινας. **Μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής είναι η επεξεργασία γούνας** στην Καστοριά, κλάδος ο οποίος έχει ανακάμψει τα τελευταία 5 χρόνια. Η απομόνωσή της από την υπόλοιπη Ελλάδα έχει αρθεί σημαντικά με την κατασκευή της **Εγνατίας οδού**, αλλά το υπόλοιπο οδικό της δίκτυο χρειάζεται αναβάθμιση. Οι επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Τα εργοστάσια παραγωγής ενέργειας με λιγνίτη έχουν επιβαρύνει σημαντικά το φυσικό περιβάλλον. Οι **επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** είναι επιβεβλημένες για τη μετάβαση στη μετα-λιγνιτική εποχή. Τα ποσοστά ανεργίας είναι πολύ υψηλά μακροχρόνια, μεγαλύτερα από το μέσο όρο της χώρας.

6. Στερεά Ελλάδα

Ο **πρωτογενής τομέας** της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος, όπως και ο **κλάδος της ιχθυοκαλλιέργειας**. Ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει προβλήματα, επηρεάζοντας συνολικά την Περιφέρεια, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από αυτόν. Τα τοπικά οδικά δίκτυα παρουσιάζουν προβλήματα. Οι επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία είναι λιγοστές και η χρήση νέων τεχνολογιών

περιορισμένη. Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει τις περισσότερες επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ελλάδα και το ενεργειακό δυναμικό της περιφέρειας έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης. Το φυσικό περιβάλλον επιβαρύνεται από τις βιομηχανικές μονάδες, ενώ μεγάλο πρόβλημα αποτελεί η μόλυνση των υδάτων και η διαχείριση απορριμμάτων. Η περιφέρεια έχει χαμηλή εξειδίκευση εργατικού δυναμικού και μικρή συμμετοχή στη δια βίου μάθηση και κατάρτιση.²⁰²

²⁰² Τα στοιχεία του υποκεφαλαίου 3.3. προέρχονται από τη Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, Δεύτερο Μέρος: Οι Προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, Αθήνα, Οκτώβριος 2010 και τους διαδικτυακούς τόπους: www.crete-region.gr, <http://ppel.gov.gr>, www.pin.gov.gr, www.pvaigaiou.gov.gr, www.stereaellada.gr, και www.pdm.gov.gr.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Στην τρέχουσα Δ΄ Προγραμματική Περίοδο παρουσιάζονται **αρκετές διαφορές** σε σύγκριση με το Γ΄ ΚΠΣ. Ο αριθμός των ΠΕΠ είναι μικρότερος (5 από 13) και οι Διαχειριστικές Αρχές λιγότερες, αλλά ισχυρότερες. Οι Άξονες Προτεραιότητας αυξάνονται στο ΕΣΠΑ (από 7 στο Γ΄ Προγραμματική Περίοδο σε 10 στη Δ΄) και είναι πλέον κοινοί για τα κράτη-μέλη της ΕΕ, ενώ βασική προτεραιότητα της Δ΄ Περιόδου είναι ο τομέας της Περιφερειακής Ανάπτυξης, εν αντιθέσει με τη Γ΄ όπου μεγαλύτερη βάση δόθηκε στις Υποδομές Μεταφορών.

Όσον αφορά τις **χρηματοδοτήσεις**, υπήρξε αύξηση του ποσοστού χρηματοδότησης από το ΕΚΤ (από 24% σε 27%) και του ποσοστού των Κοινοτικών Κονδυλίων για τα ΠΕΠ (από 32% σε 39%). Σημαντική αλλαγή της Περιόδου επίσης, αποτελεί η υποχρέωση των κρατών-μελών για την υποβολή Στρατηγικών Εκθέσεων σχετικά με τη συμβολή των ΕΠ στην εφαρμογή των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων.

Δίνεται **έμφαση στις ποιοτικές διαστάσεις της ανάπτυξης** (αξιοποίηση και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, αξιοποίηση της τεχνολογίας, αειφόρος ανάπτυξη, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας) μέσα σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Εισάγεται η «Ρήτρα Ευελιξίας», που λειτουργεί ως συμπληρωματική χρηματοδότηση (εντός του 10%) για κάθε Άξονα Προτεραιότητας του ΕΣΠΑ, για δράσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο συνδρομής άλλου ταμείου που ενισχύει την ίδια Περιφέρεια.

Σημαντική είναι η ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε την Περίοδο 2007-2013 στην ομαλότητα της μετάβασης (**Καθεστώς Μεταβατικής Στήριξης**). Δύο ελληνικές Περιφέρειες εντάσσονται στις Περιφέρειες «**Σταδιακής Εισόδου**» στο Στόχο 2 (**Phasing In**), η **Στερεά Ελλάδα** και το **Νότιο Αιγαίο** και τρεις στις Περιφέρειες «**Σταδιακής Εξόδου**» από το Στόχο 1 (**Phasing Out**), η **Κ. Μακεδονία**, η **Δ. Μακεδονία** και η **Αττική**. Οι Περιφέρειες αυτές **δεσμεύουν αθροιστικά πάνω από το 25% των συνολικών Κοινοτικών Κονδυλίων** για το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Η ένταση των χρηματοδοτικών ενισχύσεων για τις Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης είναι κλιμακούμενη και **εμπροσθοβαρής**. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η εισαγωγή της έννοιας του **Earmarking**, το οποίο αποτελεί επίσημη δέσμευση για την επίτευξη των Στόχων της Λισσαβόνας, ειδικά για τις περιφέρειες Phasing In. Σε

επίπεδο ελληνικής επικράτειας βέβαια, τέτοιου τύπου δράσεις χαρακτηρίζονται εμπειρικά ως πολύ δύσκολες στην υλοποίηση τους.

Για τις Περιφέρειες **Phasing Out**, ως ανώτατο όριο ενίσχυσης για την περίοδο από 1.1.2007 μέχρι 31.12.2010 ορίστηκε το 30%. Το 2010 ορίστηκε ως έτος επαναξιολόγησης της θέσης των περιφερειών, βάσει τριετούς (2005-2007) μέσου όρου του ΚΚΑΕΠ. Εάν το ΚΚΑΕΠ είναι μικρότερο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ25, η Περιφέρεια διατηρεί την ένταση των ενισχύσεων μέχρι το ποσοστό του 30%. Αλλιώς οι ενισχύσεις υφίστανται μείωση στο 20%.

Κατόπιν αξιολόγησης (το 2010), η Κ. Μακεδονία και η Δ. Μακεδονία παρέμειναν επιλέξιμες με ανώτερο όριο ενίσχυσης το 30%. (με μέσο όρο ΚΚΑΕΠ τριετίας 71% και 73,8% αντίστοιχα), ενώ η Αττική με μέσο όρο τριετίας 121,3% ορίστηκε για την περίοδο 1.1.2011-31.12.2013 επιλέξιμη για ενισχύσεις με ανώτατο όριο το 20%

Για τις Περιφέρειες **Phasing In**: Για τη Στερεά Ελλάδα ανώτατο όριο ενίσχυσης ορίστηκε το 30% έως 31.12.2010. Από 1.1.2011 ορίστηκε μείωση στο 15% στις τρεις από τις υποκείμενες περιφέρειες NUTS III (Βοιωτία, Εύβοια, Φθιώτιδα) και στο 20% για τις άλλες 2 περιφέρειες NUTS III (Ευρυτανία, Φωκίδα). Για το Νότιο Αιγαίο, ως ανώτατο όριο ενίσχυσης ορίστηκε το 30% έως 31.12.2010. Από 1.1.2011 ορίστηκε μείωση σε 15%.

Η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είχε την καλύτερη πορεία** και την μεγαλύτερη πρόοδο τόσο μεταξύ των ΠΜΣ, όσο και στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών. Βέβαια πρέπει να σημειωθεί, ότι μαζί με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, (δεδομένου του ότι είχαν ΑΕΠ μεγαλύτερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου) θεωρούνται περισσότερο «πλούσιες», έχουν μικρότερους προϋπολογισμούς και συνεπώς δεν έχουν ως επιλέξιμα τα «δύσκολα» έργα των υποδομών.

Οι **Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης έχουν συμβάλει ενεργά στην εθνική ανάπτυξη**, μιας και δύο εκ των πέντε ΠΜΣ καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες θέσεις (πρώτη το Ν. Αιγαίο και δεύτερη η Στ. Ελλάδα) μεταξύ του συνόλου των δεκατριών ελληνικών Περιφερειών. Σημαντική θεωρείται και η Πέμπτη θέση της Κεντρικής Μακεδονίας και μέτριας σημαντικότητας η έβδομη θέση της Δυτικής Μακεδονίας. Η Περιφέρεια Αττικής, κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις στο σύνολο των ελληνικών Περιφερειών, όμως τα ενταγμένα έργα της συγκεκριμένης περιφέρειας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «δύσκολα», οπότε, αναλογικά με το βαθμό δυσκολίας των έργων, η απορρόφηση θεωρείται αρκετά ικανοποιητική.

Όσον αφορά τη **συνεισφορά τους στη ΣτΛ**, τα ποσοστά που παρουσιάζουν οι ΠΜΣ δεν είναι ιδιαίτερα αυξημένα (10,49% για το σύνολο των Κωδικών Ear-marking για την Ελλάδα), παρόλα αυτά, υπάρχουν θεματικές προτεραιότητες οι οποίες εξυπηρετούνται μόνο από κάποιες ΠΜΣ, κάτι που αναδεικνύει τη σημαντικότητα της συμβολής τους. Μεγαλύτερη συμβολή στη ΣτΛ μεταξύ των 5 ΠΜΣ, σε σχέση με το ΠΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί, έχει η Περιφέρεια Αττικής (74,73%) και ακολουθεί η Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας (67,38% για το ΠΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί). Σε γενικές γραμμές, η **πορεία των ΠΜΣ στην προώθηση των ΘΠ για τη ΣτΛ μέσα από τα ΠΕΠ στα οποία αντιστοιχούν, μπορεί να χαρακτηριστεί ικανοποιητική**. Η Αττική και η Κ.Μακεδονία παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στα αντίστοιχα ΠΕΠ τους, ενώ το Ν.Αιγαίο και η Στ. Ελλάδα, έχουν μέτρια ποσοστά. Η Δ.Μακεδονία έχει μεν το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των ΠΜΣ, αλλά μαζί με την Κ.Μακεδονία, το ποσοστό που συγκεντρώνουν στο ΠΕΠ στο οποίο αντιστοιχούν, είναι πολύ υψηλό (71,61%).

Στα πλαίσια του Μνημονίου η απορρόφηση του ΕΣΠΑ αποτελεί δέσμευση της χώρας: Σκοπός είναι μια ποσοτική, ποιοτική και διοικητική βελτίωση ως προς τη διαχείριση κονδυλίων, περιορισμός της γραφειοκρατίας και μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε σχέση με τα κοινοτικά προγράμματα. Η Ελλάδα έχει ήδη απορροφήσει το 45% των προβλεπόμενων πόρων του ΕΣΠΑ 2007-2013, και έχει πιάσει για φέτος τον στόχο σχετικά με το λεγόμενο Κανόνα του «n+3». Οι Περιφέρειες Μεταβατικής Στήριξης, έπαιξαν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στην μέχρι τώρα απορρόφηση του ΕΣΠΑ και κατά συνέπεια είχαν και σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των γενικότερων στόχων της χώρας αναφορικά με το Μνημόνιο.

Την **πρωτιά στην απορρόφηση πόρων** (οπότε και στη συμβολή για την επίτευξη των Στόχων του Μνημονίου) για την περίοδο 2007-2013 κατέχει η Χωρική Ενότητα «Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ηπειρος», στην οποία συμπεριλαμβάνεται και μια εκ των ΠΜΣ (Στερεά Ελλάδα) η οποία έχει εξαιρετική πορεία στην απορρόφηση. Το ΕΠ της Χωρικής αυτής Ενότητας, αξιολογήθηκε ως το καλύτερο της χώρας, καλύπτοντας τον στόχο «n+2». Μέχρι το τέλος του έτους, αναμένεται να καλύψει και τον στόχο του «Μνημονίου», καθώς και το στόχο «n+3» για το έτος 2013.

Όσον αφορά την επερχόμενη **Προγραμματική περίοδο 2014-2020, η νέα ταξινόμηση των Περιφερειών θα έχει πολύ αρνητικές συνέπειες** για τη χρηματοδότηση της Ελλάδας, καθώς οι Περιφέρειες που εντάσσονται στις κατηγορίες μεγαλύτερων ενισχύσεων είναι σημαντικά μειωμένες. Μεγαλύτερο πρόβλημα θα αποτελέσει η **ένταξη της Περιφέρειας Αττικής στις περισσότερο αναπτυγμένες**. Η

επιλογή των ετών με βάση τα οποία θα γίνει η κατάταξη των περιφερειών είναι ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα, καθώς μετά το 2009 έχουν επηρεαστεί σημαντικά οι οικονομικοί της δείκτες λόγω της υπάρχουσας ύφεσης.

Πρόβλημα επίσης θα αποτελέσει η **Ευελιξία στις επιλογές των χρηματοδοτούμενων έργων υποδομής μεταφορών**, εφόσον προβλέπεται να υπάρξουν περιορισμοί και ως προς τις θεματικές προτεραιότητες που θα χρηματοδοτηθούν, ανάλογα με την κατάταξη των περιφερειών. Τέλος, μεγάλο πρόβλημα θα αποτελέσουν οι **Αιρεσιμότητες**: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνδέει πλέον τη χρηματοδότηση των κρατών-μελών με τις μακροοικονομικές επιδόσεις τους (**Μακροοικονομική Αιρεσιμότητα**) και θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται, προκρινόμενου να ξεκινήσει η εφαρμογή των ΕΠ (**Ex-ante Conditionality**).

Παρά τον δεσμευτικό χαρακτήρα της κατανομής των κονδυλίων, η Ελλάδα δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει ιδιαίτερα αυξημένο πρόβλημα στο θέμα αυτό, λόγω του ότι σε γενικές γραμμές οι τομείς που αναμένεται να της δώσουν ώθηση (**Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, Περιβάλλον, Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Υγεία-Πρόνοια και Εκπαίδευση**.) δεν είναι «ζημιωμένοι» από την κατανομή αυτή, με εξαίρεση τον τομέα των Μεταφορών.

Τα κονδύλια για τους τομείς οι οποίοι θα ενισχύσουν την ανάπτυξη στην Ελλάδα, έχουν αρκετά **μεγάλη ένταση στις Περιφέρειες Μετάβασης, (συμπεριλαμβανομένων των Περιφερειών Μετάβασης 2/3)** συγκριτικά με τις άλλες κατηγορίες Περιφερειών, με εξαίρεση τον τομέα Μεταφορών. Οι Περιφέρειες Μετάβασης φαίνεται να έχουν **ιδιαίτερα σημαντικούς τομείς υπό ανάπτυξη, οι οποίοι θα έχουν και ικανοποιητικές ενισχύσεις** και οι οποίοι μπορούν να αποδειχτούν εξαιρετικά σημαντικοί για την εθνική ανάπτυξη της περιόδου 2014-2020. Οι εν λόγω Περιφέρειες θα έχουν την ευκαιρία - κυρίως μέσω του τομέα της Ενέργειας - να προωθήσουν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Οι Περιφέρειες Μετάβασης αντιμετωπίζουν πλέον μεγαλύτερη πρόκληση για την επίτευξη των στόχων, εφόσον οι τομείς που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη της χώρας, επηρεάζονται κατά ένα μεγάλο ποσοστό από την πορεία των εν λόγω Περιφερειών στο ΕΣΠΑ 2014-2020. **Ο ρόλος τους λοιπόν στη νέα περίοδο αποκτά μεγαλύτερο ειδικό βάρος**: Η σωστή διαχείριση των κονδυλίων από τις Περιφέρειες και η κατεύθυνσή τους προς τις σωστές δράσεις είναι μείζονος σημασίας, καθώς οι σημαντικά μειωμένοι πόροι δεν αφήνουν πολλά περιθώρια σφαλμάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

1. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999:

Έχει ως σκοπό την οργάνωση και την ενίσχυση της πολιτικής συνοχής, ώστε αυτή να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, με την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013²⁰³. Αναφέρουμε τα κύρια σημεία του κανονισμού, όσον αφορά το αντικείμενο και τους στόχους του:

- Καθορίζει τους γενικούς κανόνες που διέπουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής (εφεξής «Ταμεία»), με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που καθορίζονται στους κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1084/2006.²⁰⁴
- Ορίζει τους στόχους στην επίτευξη των οποίων πρέπει να συμβάλουν τα Ταμεία, καθώς και τα κριτήρια βάσει των οποίων τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες είναι επιλέξιμα.²⁰⁵
- Καθορίζει το πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή, το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς και τη διαδικασία εξέτασης σε κοινοτικό επίπεδο.²⁰⁶
- Καθορίζει τις αρχές και τους κανόνες όσον αφορά την εταιρική σχέση, τον προγραμματισμό, την αξιολόγηση, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο βάσει αρμοδιοτήτων των κρατών μελών και της Επιτροπής.²⁰⁷
- Στοχεύει στη μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων που έχουν ανακύψει ιδίως σε χώρες και περιφέρειες των οποίων η ανάπτυξη υστερεί και στην προώθηση της εναρμονισμένης ισόρροπης ανάπτυξης στην Κοινότητα.²⁰⁸

²⁰³ Όπως αυτές έχουν οριστεί στη Συνθήκη της Λισσαβόνας.

²⁰⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 1.

²⁰⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 1 και Άρθρο 3, παρ.2.

²⁰⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 1.

²⁰⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 1.

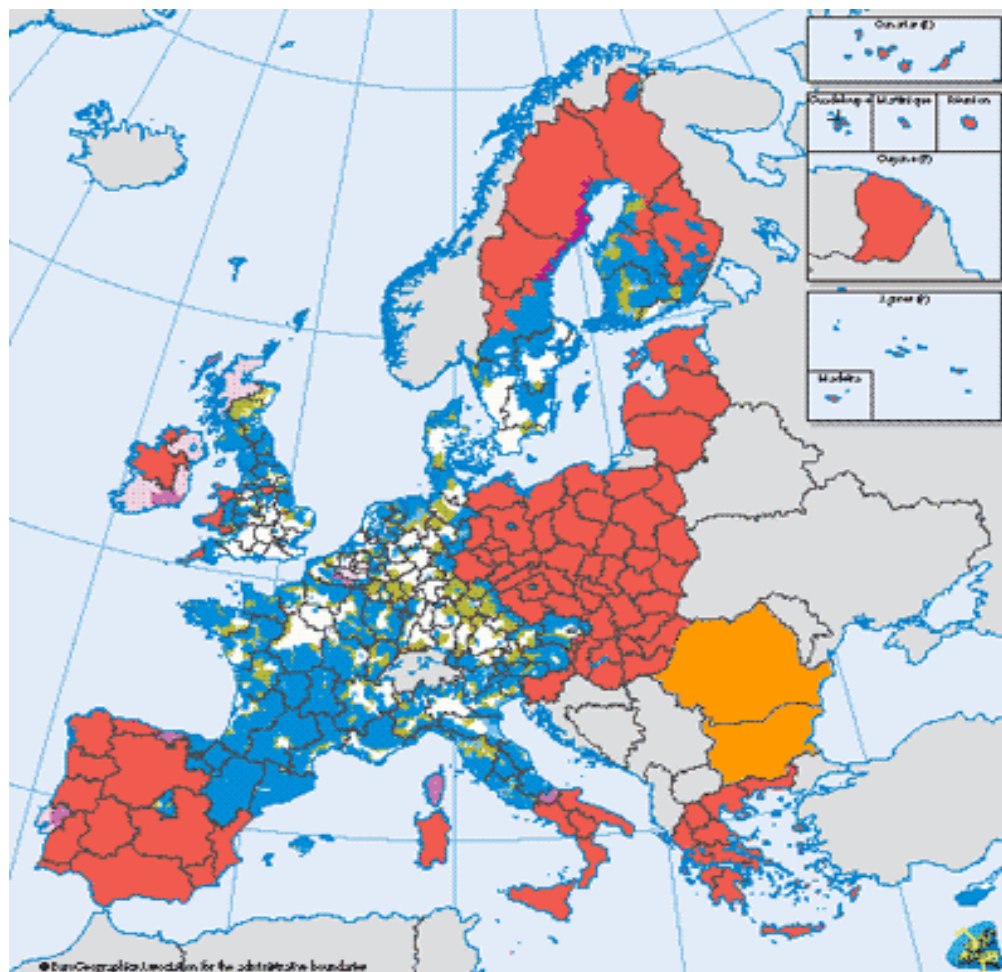
- Καθορίζει το ύψος της συνδρομής των Ταμείων, ανάλογα με τη φύση τους, με βάση τα ειδικά οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και τα ειδικά εδαφικά χαρακτηριστικά.²⁰⁹

²⁰⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 3, παρ.1.

²⁰⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Άρθρο 3, παρ.3.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΧΑΡΤΕΣ

1. Χάρτης Επιλεξιμότητας Περιφερειών ανά Στόχο, ΕΕ25, 2000-2006

Στόχος 1

■ Στόχος 1

■ Μεταβατική στήριξη (ως
31/12/2005)

■ Μεταβατική στήριξη (ως
31/12/2006)

■ Ειδικό πρόγραμμα

Στόχος 2

■ Στόχος 2

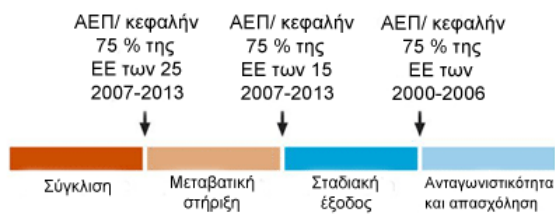
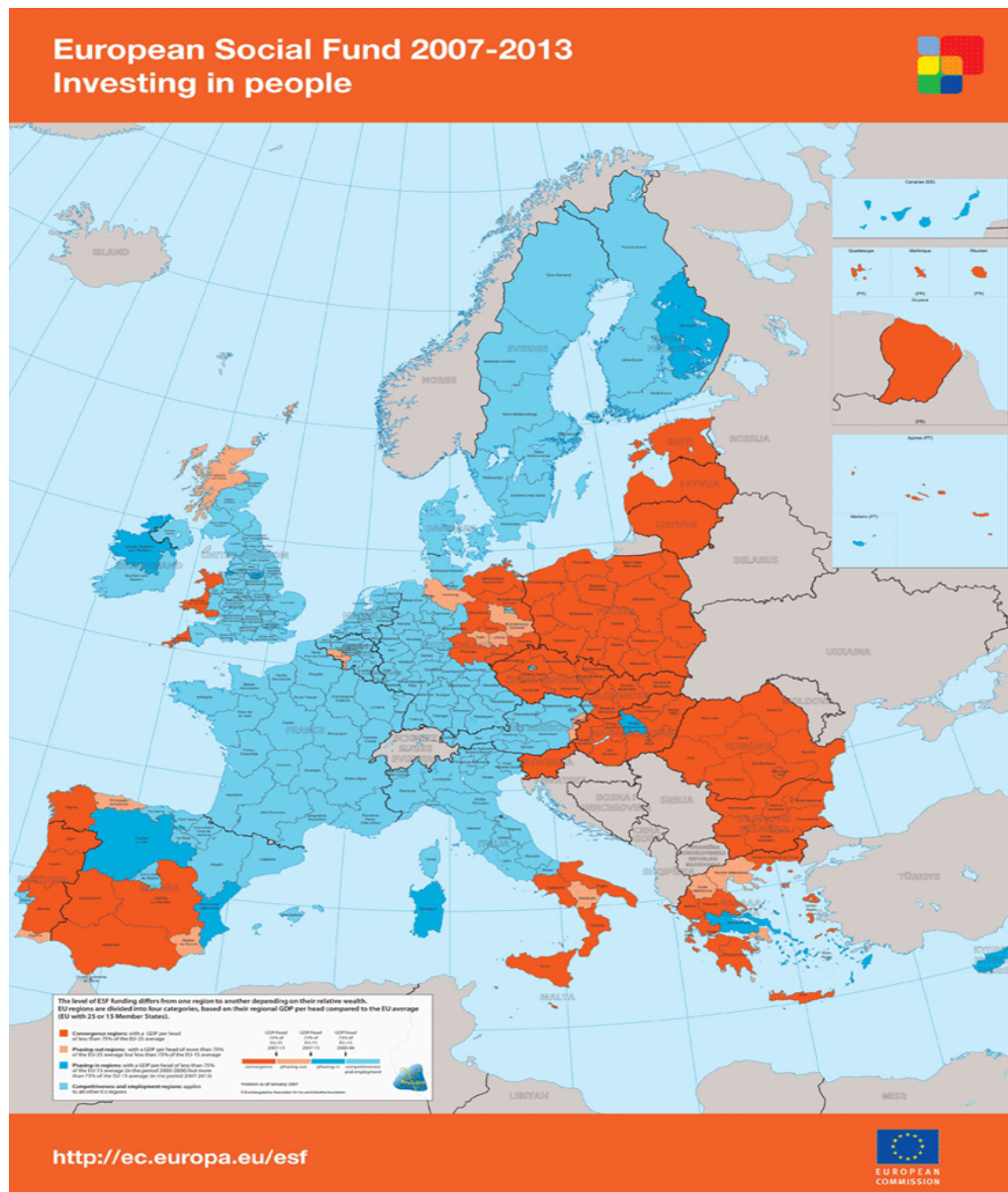
■ Στόχος 2 (εν μέρει)

■ Μεταβατική στήριξη (ως
31/12/2005)

■ Μεταβατική στήριξη (εν μέρει) (ως
31/12/2005)

Πηγή: http://libnt2.lib.unipi.gr/regio/regio/map/index_el.htm

2. Χάρτης Επιλεξιμότητας Περιφερειών, ΕΕ25, 2007-2013

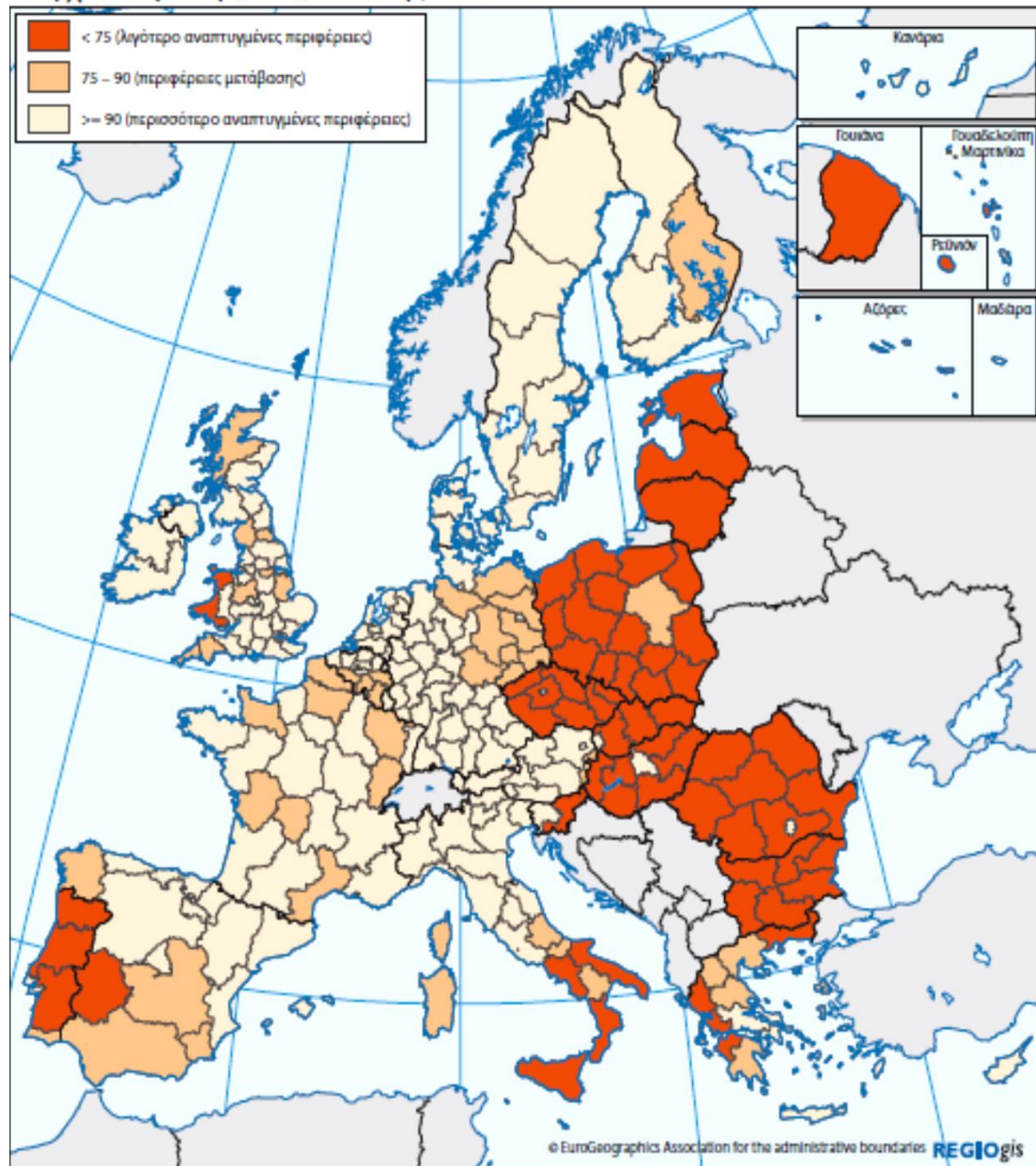

Πηγή: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=25&langId=el>

3. Προσομοίωση Επιλεξιμότητας Περιφερειών, ΕΕ27, 2014-2020

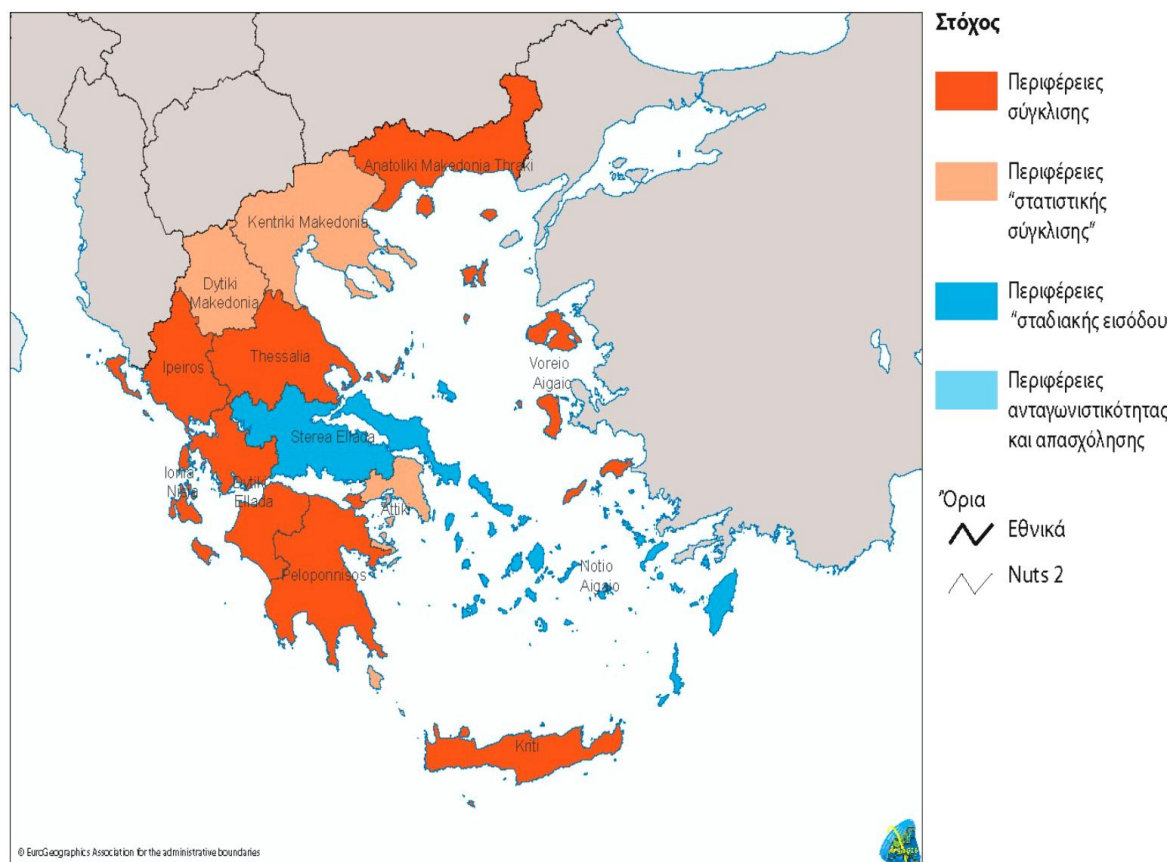
Προσομοίωση επιλεξιμότητας 2014-2020

ΑΕγχΠ/κεφαλή (PPS), δείκτης ΕΕ27=100

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011, Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

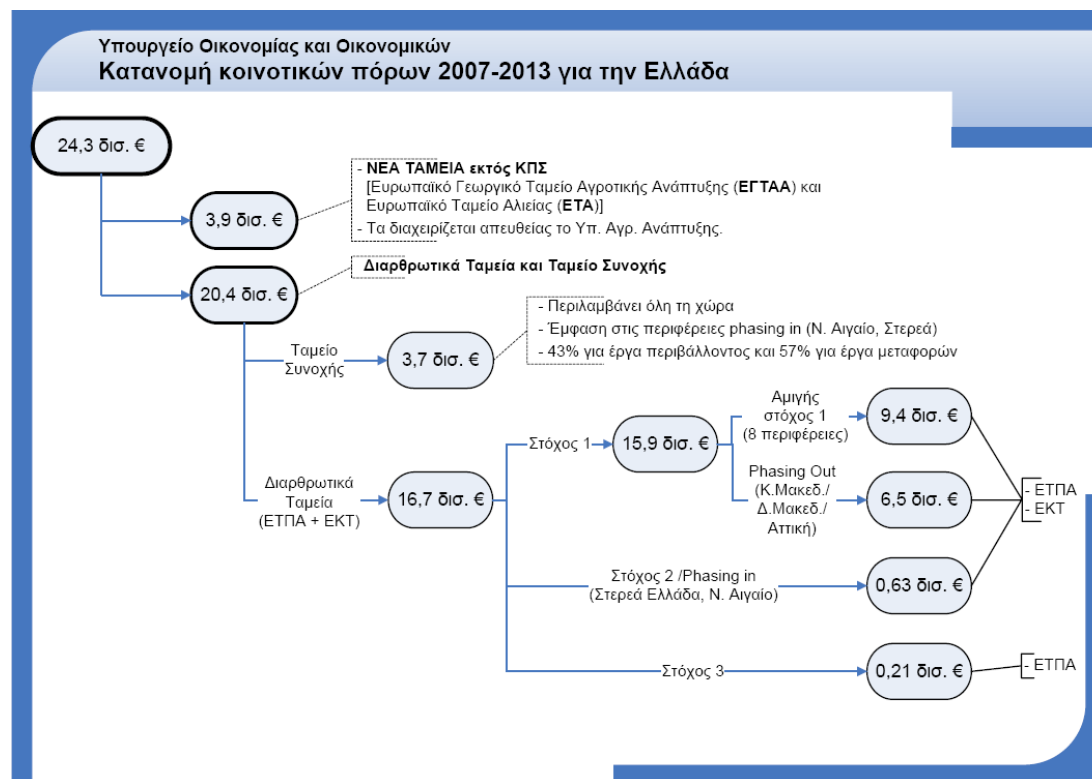
4. Ελλάδα, Επιλεξιμότητα Περιφερειών ανά Στόχο, 2007-2013

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, 2006.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΠΙΝΑΚΕΣ

1. Κατανομή πόρων ΕΣΠΑ 2007-2013, Ελλάδα

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2006.

2. Προγράμματα Οικονομικής Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα 1981-1992:

Στόχοι και Κατευθύνσεις Δράσεων

Πρόγραμμα	Στόχοι Προγράμματος	Κατευθύνσεις Δράσεων
Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985	• Η μείωση της εσωτερικής μετανάστευσης προς τα αστικά κέντρα • Η βιώσιμη και αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών • Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιφέρειες της χώρας και • Η τόνωση της απασχόλησης	• Η προώθηση της ανάπτυξης δραστηριοτήτων υψηλής παραγωγικότητας • Η ενθάρρυνση της τοπικής πρωτοβουλίας • Η προστασία του περιβάλλοντος και η σωστή χωροθέτηση των δραστηριοτήτων • Οι υποδομές για τις οικονομικές δραστηριότητες • Η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και • Η προώθηση νέων κινήτρων

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983- 1987	• Η καταπολέμηση της οικονομικής στασιμότητας • Η αντιμετώπιση της ανεργίας • Η προώθηση της αποκέντρωσης • Η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη	• Αναμόρφωση κινήτρων • Νέοι φορείς επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο με σκοπό την ενεργοποίηση της τοπικής επιχειρηματικότητας • Συντονισμένα προγράμματα έργων για το δημόσιο τομέα • Συνεργασία μεγάλων επιχειρήσεων με ΜΜΕ • Δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων με σημαντικό ρόλο στην διαδικασία της ανάπτυξης • Συνεχής παρακολούθηση και αναπροσαρμογή των προγραμμάτων με ταυτόχρονη προσέλκυση νέων επενδύσεων.
Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (1986- 1992)	• Υποστήριξη των υπανάπτυκτων χωρών του Νότου	• Γεωργία • Αλιεία • Βιομηχανία αγροτικών προϊόντων • Βιοτεχνία • Βιομηχανία • Τουρισμός • Ενέργεια • Δημόσια έργα • Οικοδομές
Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988- 1992	• Προώθηση του Δημοκρατικού Προγραμματισμού και της Αποκέντρωσης • Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων • Αύξηση των δυναμικών περιφερειών • Ενίσχυση δυναμικών κλάδων σε υποβαθμισμένες	• Αποκέντρωση και ενίσχυση των ΟΤΑ • Ενσωμάτωση υψηλής τεχνολογίας • Ενίσχυση του επιχειρηματικού κλίματος για την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων • Προγράμματα κατεύθυνσης τοπικής και περιβαλλοντικής

	περιφέρειες	

3. ΑΕΠ Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης και Νομών που τους αντιστοιχούν,
2005-2009

Έτη Περιφέρειες και νομοί	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο Ελλάδος	193.050	208.893	222.771	232.920	231.642
Κεντρική Μακεδονία	26.714	28.816	31.246	32.699	32.285
Ημαθία	1.780	1.887	2.074	2.089	2.102
Θεσσαλονίκη	17.243	19.145	20.525	21.679	21.315
Κιλκίς	1.185	1.192	1.371	1.341	1.262
Πέλλα	1.614	1.663	1.882	1.982	1.968
Πιερία	1.491	1.482	1.637	1.773	1.806
Σέρρες	1.826	1.811	2.030	2.031	2.042
Χαλκιδική	1.574	1.637	1.727	1.805	1.789
Δυτική Μακεδονία	4.613	5.014	5.525	5.613	5.506
Γρεβενά	339	356	384	427	388
Καστοριά	533	564	608	657	652
Κοζάνη	2.759	3.041	3.410	3.406	3.359
Φλώρινα	982	1.054	1.123	1.122	1.108
Στερεά Ελλάς	9.512	9.941	10.331	10.718	10.537
Βοιωτία	3.215	3.391	3.546	3.422	3.564
Εύβοια	3.279	3.468	3.596	3.858	3.635
Ευρυτανία	201	214	226	255	256
Φθιώτιδα	2.346	2.381	2.464	2.628	2.535
Φωκίδα	471	487	498	554	546
Αττική	88.846	97.795	104.216	109.718	110.546
Νότιο Αιγαίο	6.465	6.784	7.344	7.868	7.646
Δωδεκάνησα	3.501	3.760	4.002	4.345	4.189
Κυκλάδες	2.963	3.023	3.342	3.523	3.456

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. , 2012.

4. Κωδικοί Κατηγοριών Παρέμβασης με συμβολή στη Στρατηγική της Λισσαβόνας (Κωδικοί Earmarking)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ (ΚΩΔΙΚΟΙ "EARMARKING")
	Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα.
1	Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Κέντρα ερευνών.
2	Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.
3	Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις στα δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με πανεπιστήμια, εγκαταστάσεις ανώτερης/ ανωτάτης εκπαίδευσης όλων των ειδών, περιφερειακές αρχές, ερευνητικά κέντρα και επιστημονικούς και τεχνολογικούς πόλους (επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, πόλοι τεχνολογίας κ.λ.π.)
4	Συνδρομή στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβάνοντας πρόσβαση σε υπηρεσίες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στα ερευνητικά κέντρα)
5	Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων
6	Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις)
7	Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κ.λ.π.)
8	Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις
9	Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας
	Κοινωνία της πληροφορίας
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)
11	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κ.λ.π.)
12	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)

13	Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση, κ.λ.π.)
14	Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κ.λ.π.)
15	Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.
	Μεταφορές
16	Σιδηρόδρομοι
17	Σιδηρόδρομοι (TEN-T)
20	Αυτοκινητόδρομοι
21	Αυτοκινητόδρομοι (TEN-T)
26	Πολύτροπες μεταφορές.
27	Πολύτροπες μεταφορές (TEN-T)
28	Έξυπνα Μεταφορικά συστήματα.
29	Αερολιμένες
30	Λιμένες
32	Επίγειες θαλάσσιες οδοί (TEN-T)
	Ενέργεια
34	Ηλεκτρισμός (TEN-E)
36	Φυσικό αέριο (TEN-E)
38	Πετρελαϊκά προϊόντα (TEN-E)
39	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: άνεμος
40	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή
41	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: βιομάζα
42	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: υδροηλεκτρική, γεωθερμική και άλλες
43	Ενεργειακή αποδοτικότητα, αναγέννηση, διαχείριση ενέργειας
	Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων
52	Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών
	Προωθώντας την προσαρμοστικότητα εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών.
62	Ανάπτυξη στρατηγικών και συστημάτων δια βίου εκμάθησης στις επιχειρήσεις, εκπαίδευση και παροχή υπηρεσιών στους απασχολούμενους και τους προϊσταμένους, για την επιτάχυνση της προσαρμοστικότητας τους στις αλλαγές. Προώθηση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.
63	Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και περισσότερο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας.
64	Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την παροχή υποστήριξης, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες.

	Βελτιώνοντας την πρόσβαση στην απασχόληση και την διατήρηση των θέσεων εργασίας.
65	Εκσυγχρονισμός και ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας
66	Εφαρμογή ενεργητικών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας.
67	Μέτρα ενθάρρυνσης της ενεργού γήρανσης και παράτασης εργασιακής ζωής.
68	Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.
69	Μέτρα για την βελτίωση της προσβασιμότητας στην εργασία και την ενδυνάμωση της βιώσιμης εργασιακής συμμετοχής και εξέλιξης της γυναίκας, ώστε να μειωθούν οι διακρίσεις φύλου στην αγορά εργασίας, και να εναρμονισθεί η εργασιακή με την ιδιωτική ζωή, όπως οι διευκολύνσεις παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων.
70	Ειδικές δράσεις για την αύξηση του μεριδίου συμμετοχής των μεταναστών στην απασχόληση και διαμέσου αυτών, την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους
	Βελτιώνοντας την κοινωνική ενσωμάτωση των μειονεκτούντων προσώπων.
71	Παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση και την είσοδο στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν στην εργασιακή συμμετοχή και εξέλιξη και να προωθηθεί η αποδοχή της διαφορετικότητας τους στον χώρο εργασίας.
	Βελτιώνοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο.
72	Σχεδιασμός, εισαγωγή και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να αυξηθεί η απασχολησιμότητα, να βελτιωθεί η συνάφεια της υποχρεωτικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης προς την αγορά εργασίας, και να προσαρμοστούν οι δεξιότητες του εκπαιδευμένου προσωπικού σε μία καινοτόμο αντίληψη και σε μια οικονομία βασισμένη στην καινομία της γνώσης.
73	Μέτρα για την αύξηση της δια βίου συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση συμπεριλαμβάνοντας δράσεις για μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης από το σχολείο, του διαχωρισμού στα γνωστικά αντικείμενα με διακρίσεις φύλου, και για διεύρυνση της πρόσβασης στα αντικείμενα και στην ποιότητα της υποχρεωτικής/ επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης
74	Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο πεδίο έρευνας και καινοτομίας, ιδιαίτερα μέσω μεταπτυχιακών σπουδών και εκπαίδευσης ερευνητών και μέσω δικτύωσης των δραστηριοτήτων ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις.
	Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές.
75 (*)	Υποδομές εκπαίδευσης.

Πηγή: ΕΣΠΑ 2007-2013, Παράρτημα V, Πίνακας Earmarking, σελ. 333-337.

* Κωδικός 75 «Υποδομές εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων των εξοπλισμών εργαστηρίων, βιβλιοθηκών και λοιπού εξοπλισμού)».

5. Κωδικοί Θεματικών Προτεραιοτήτων των ΠΕΠ Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης, που συμβάλουν στο Earmarking

	Κωδικοί Θ.Π. των ΠΕΠ Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης που συμβάλουν στο Earmarking			
	ΠΕΠ Αττικής	ΠΕΠ Μακεδονίας-Θράκης	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΠΕΠ Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας-Ηπείρου
Σύγκλιση	3, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 21	5, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 30, 52, 69, 75	08, 30, 69, 75	2, 5, 8, 13, 14, 30, 69, 75
Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση			05, 08, 12, 13, 14, 30, 69, 75	2, 5, 8, 12, 13, 14, 30, 69, 75

Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις Υλοποίησης ΠΕΠ (Αττικής, Μακεδονίας-Θράκης, Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας-Ηπείρου), 2009.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρικοπούλου Ε., 1995, Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, Μάιος 2011, Ελλάδα-ΕΕ 30 Χρόνια μαζί, Μια αποτίμηση με στοιχεία και αριθμούς.
- Caraveli H. and Tsionas E., 2012, Economic restructuring, crises and the regions: the political economy of regional inequalities in Greece. GreeSE papers, 61. London School of Economics and Political Science, Hellenic Observatory, London, UK.
- Christofakis M. and Papadaskalopoulos A., 2011, Cohesion policy and regional disparities: The recent experience of Greece, Local Economy, Vol. 26(6-7), p.517-531.
- Γιώτη-Παπαδάκη Ο., 2010, Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωσης και πολιτικές αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Γιώτη-Παπαδάκη Ο., 2011, Οι απόπειρες δημιουργίας νέου θεσμικού πλαισίου στην ΕΕ, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), 2012, Μελέτη του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, Δεύτερο Μέρος: Οι Προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, Αθήνα, Οκτώβριος 2010.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες υλοποιούν τη στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση μέσω της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, 2007-2013, COM(2007) 798 τελικό, Βρυξέλλες, 11.12.2007.
- Επιτροπή «Ευρώπη 2020», 2010, Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, COM (2010), Βρυξέλλες.
- Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2011, Έκθεση σχετικά με την Πέμπτη Έκθεση της Επιτροπής για τη συνοχή και τη στρατηγική για την πολιτική συνοχής μετά το 2013, (2011/2035(INI)), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στρασβούργο.

- European Commission, 2007, COCOF/2007/0012/00-EN, Final version of 28/02/2007, Information paper No. 1: Earmarking, p. 1-3.
- European Commission, 2009, Regions of the European Union, a statistical portrait, Eurostat Statistical Books, Luxembourg.
- European Parliament, 2011, Directorate general for internal policies: Economic, social and territorial situation of Greece, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies.
- European Union, 2010, Investing in Europe' s future : Fifth Report of Economic, Social and Territorial Cohesion, European Commission, Brussels.
- Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Χάρτης εθνικών περιφερειακών ενισχύσεων: Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία (2006/C 286/04), 23 Νοεμβρίου 2006.
- Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006, Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα 2007-2013, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006/C 54/08).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Η συνοχή στην καμπή του 2007, Νομοθετικές Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη μεταρρύθμιση της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, Ενημερωτικό φυλλάδιο, Info regio.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Στην υπηρεσία των Περιφερειών, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004, Πολιτική Συνοχής 2007-2013, οι προτάσεις της Επιτροπής, Ενημερωτική επιστολή αριθ. 125, Info regio News.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006, Κρατική Ενίσχυση Ν 408/2006 – Ελλάδα, Χάρτης περιφερειακών ενισχύσεων, 2007-2013, E(2006) 3867 τελικό, Βρυξέλλες 31/8/2006.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006, Περιφέρειες και πόλεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση: επισκόπηση των κανονισμών σχετικά με την πολιτική συνοχής και την περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 2007- 2013, Ενημερωτικό Φυλλάδιο, Info regio.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008, Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 1988-2008: Επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης, Info regio Panorama, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ 2010/C-222, Υπηρεσία εκδόσεων της ΕΕ, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών Συμβολή της Περιφερειακής Πολιτικής στη βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», COM(2011) 17 τελικό, Βρυξέλλες, 26/1/2011.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, COM(2011) 614 τελικό, Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Επενδύσεις στις περιοχές της Ευρώπης, Info regio Panorama, Τεύχος 40, Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, Χρηματοοικονομικά Εργαλεία στην πολιτική Συνοχής 2014-2020, Ενημερωτική Επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, τα οποία καλύπτονται από το κοινό στρατηγικό πλαίσιο, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, COM(2011) 615 final/2, Βρυξέλλες.
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003, για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/ 2006, του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999.

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1164/94 του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 1994, για την ίδρυση του Ταμείου Συνοχής.
- Καστάνη Κ. και Σκαμάγκα Β., 1997, Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την ΕΟΚ στην ΕΕ, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Αναπτύξεως "Ιερώνυμος Πίντος", Αθήνα.
- Konsolas N., Papadaskalopoulos A., Ranos C. and Sidiropoulos E., 1993, Regional Prospects in Greece, a GREMI - E.E.C. Research Project National Report, Regional Development Institute, Regional Development Institute, Athens.
- Κόνσολας Ν., Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., 2009, «Η εξέλιξη και οι προοπτικές της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής: Τα νέα διλήμματα για το μέλλον».
- Κόνσολας Ν., 1997, Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Κουρτέσης Α. και Αυδίκος Β., 2012, Οι κυριότερες προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την νέα Πολιτική Συνοχής 2014-2020: κριτική ανάλυση και οι επιπτώσεις στην Ελλάδα, 10^ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ERSA GR, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2012.
- Mendez C. and Manzella G. P., 2009, The Turning points of EU Cohesion Policy, Report working paper.
- OECD, 2011, Building Resilient Regions For Stronger Economies, OECD Regional Outlook 2011.
- Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Ε., 2009, Περιφερειακός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Ε., 2003, Το πλαίσιο και η εφαρμογή του περιφερειακού Προγραμματισμού στην Ελλάδα, Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τόμος 9, Τεύχος 1, Αθήνα, σελ. 49-71.
- Παπαστεριάδου Ν., 2002, Η Ελλάδα στην ΕΕ: ένας απολογισμός, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας πληροφόρησης και πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), 2^η έκδοση, Αθήνα.
- Πετράκος Γ. και Rodriguez-Pose A., 2002, Περιφερειακές Ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, 8(5), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, σελ. 87-122.
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., 2004, Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

- Πετράκος Γ., 2004, Περιφερειακές ανισότητες και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα, Επιστημονικό Περιοδικό «Αειχώρος- Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης», Τόμος 3, Τεύχος 1, Βόλος, σελ.4-31.
- Υπουργείο Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2007, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΝΥΠ), 2007, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2009, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Στρατηγική Έκθεση Παρακολούθησης ΕΣΠΑ 2007-2013, Δεκέμβριος 2009.
- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Αττικής» 2007-2013, Μάιος 2010.
- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» 2007-2013, Μάιος 2010.

- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Μακεδονίας-Θράκης» 2007-2013, Μάιος 2010.
- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2010, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Μονάδα Διαχείρισης ΠΕΠ 2007-2013, Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης Έτους 2009 του ΕΠ «Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας-Ηπείρου» 2007-2013, Μάιος 2010.
- Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (ΥΠΟΙΑΝ), 2011, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, Εγκύκλιος Οδηγίες προς τις ΕΥΔ/ΕΔΑ/ΕΦΔ για τις αλλαγές που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ) και αφορούν στα συγχρηματοδοτούμενα έργα του ΕΣΠΑ, Αθήνα, 3/2/2011.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006α, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Οκτώβριος 2006.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 3^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Ιούνιος 2006.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), 2006, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, 4^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, Αθήνα, Νοέμβριος 2006.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.aftodioikisi.gr

www.anaptyxi.gr

www.crete-region.gr

<http://ec.europa.eu>

<http://europedia.moussis.eu/>

www.euractiv.gr

www.espa.gr

www.hellaskps.gr

www.info3kps.gr

<http://news.kathimerini.gr>

<http://www.mindev.gov.gr>

<http://ppel.gov.gr>,

www.pin.gov.gr

www.pvaigaiou.gov.gr

www.pdm.gov.gr

www.stereaellada.gr